

MİLLÎ ŞUUR

Yaradan Rabbi'nin Adıyla Oku

Yılmaz BÖLÜKBAŞI*
eğitimci

bigi@millisuurdergisi.com

Biraz şuur!
Gördüğümüz gerçekler ve...
Bazı gerçekler...
Görmek istediklerimiz...
Umursadıklarımız...
Gördüğümüz hâlde umursamadıklarımız...
Ama...
Düşündüğümüzde...
Birazcık şuurla irdelediğimizde...
...
Bir tarafta, Tevrat'ta yazıyor diye...
"Nil'den Fırat'a" bizim olacak sevdasıyla gece gündüz
savaş veren...
Gözyaşı, kan, zulüm ve acı pazarlayan...
Bolgenin insanlarını kasaplık koyunlar gibi ayıran...
Parça parça, yumuşak lokma kıvamına getirerek öldürme
günü için hazırlayan...
Diğerlerinin umursamaması için şamatalar çıkarıp hazır
hale getirdiklerini kesen, yok eden...
Bu esnada onların kardeşlerini...
Yani bizleri de...
Kesime hazır hâle getirmeye devam eden...
Geçmişte de...
Allah dostlarına, peygamberlere yapmadıklarını bırak-
mayan...
Kendileri dışındakiler ise birer hayvan...
Allah'a sunulacak birer kurban olarak görüp kanını akı-
tan...
Dahası, açıkça gözümüzün içine bakarak...
En yetkili ağızlarıyla topraklarımızda gözüm var diyen...
Bir devletin en üst yetkilisi...
TBMM'de...
Konuştu...
Şiir okudu...
Alkışlandı...
Vay be, nereden nereye...
Vatanımıza yan bakanın...
Yan bakan gözünü... rım, diyenler...
Şimdi...
Hayırlı olsun...
...
Bir anlasak!
Şu an bizzat yaşamadığımızı zannettiğimiz için...
Umursamadıklarımız var ya...
Bugün Filistinlilerin, Iraklıların, Afganlıların yaşadıkları
türden...
Hâlbuki onları biz de yaşayabiliriz...
Hatta çok yakında yaşayacağımızın ayak seslerini duyu-
yoruz...

Çok yakında olacak bir depremin ayak sesleri gibi...
Belki de fırtına öncesi bir sessizliği yaşar gibi...
Hayırlı olsun...
...
Nasılsak öyle idare ediliriz...
Biz duyarlı olmazsak, bizi idare edenler de...
Farklı olacak değil ya!
Alternatif ürünlerimiz varken...
Alternatifimiz varken...
Seçimimizi onlardan yana yapmışsak...
Yani...
Vatanımıza yan bakanlara sıcak bakanlardan...
Filistin'deki kardeşlerimizin kanının akmasında payı
olanlardan...
Yana yapmışsak...
Ve hâlâ...
Bir hoşlanma uğruna milli ayranımız varken onların ko-
lalarını içmeye...
Vatanımıza yan bakanlara sıcak bakanlara; "dur bakalım
ne olacak demeye"...
Devam ediyorsak...
Dur bakalım ne olacak...
Daha dur...
Görecesin neler olacak...
Kel başa şimşir tarak...
Hayırlı olsun...
...
Birazcık şuur diyorsak eğer!
Vatanımız için...
Kardeşlerimiz için...
Aziz şehitlerimiz için...
Ben almasam sanki değişecek mi?...
Benim doğrusunu yapmak için farklı bir tercihte bulun-
mam neyi değiştirecek?
Demeye devam edemeyiz...
Artık bırakalım onların kollarını, matiklerini...
Onların övdüklerini, desteklediklerini...
Hayırlı olsun...
...
Kim istemiyor?
Yaşanabilir Bir Türkiye
Yeniden Büyük Türkiye
Yeni Bir Dünya
Olmalı... Kurulmalı...
Bunu biz istiyoruz...
Siz de istiyorsunuz...
O hâlde kim istemiyor?
Aslında biliyorsunuz...
Hani dost olmayacakları ve post çıkmayacakları belirtir-

ken söylüyorsunuz ya...
İşte öyle bir şey...
Hayırlı olsun...
...
O halde!
Biz ve siz...
Hepimiz...
Tövbe edenlerimiz ve ölçülerimiz...
Hep birlikte...
Dergimizin çıkışından bugüne sergilediği...
Varlık amacına uygun ciddiyet ve önemle dile getirdi-
ği...
Bütün insanlığa ışık tutan bir görevi...
Hep beraber eğilmeden yürümenin adı olan...
Hakkı tavsiye ve sabır görevini...
Adaletle, sevgiyle ve en güzel sözle yapmayı...
Başarmalıyız...
Başarmak zorundayız...
Hayırlı olsun...
...
Çünkü bu ses...
Hepimizin...
Milletimizin...
Hakk olanı ifade etmeye çabalayanların sesi...
Bu ses beğenildi...
Bu ses özlemle beklenir hâle geldi...
Hayırlı olsun...
...
Biliyoruz ki Milli Şuur Dergisi,
İçeriği ve seçtiği konularıyla...
Sunuş tarzı ve olayları şuurlu bir ölçü ile değerlendirme-
siyle...
Eğilmeden ve bükülmeden yürümeyi tercih etmesiyle...
Sizin sesinizdir... Sizin... Hepimizindir...
İnanıyoruz ki, bu manasıyla en büyüktür...
Sizlerin övünge sahiplenmesi ve güveniyle sayısız bü-
yüklüğü de hak etmektedir...
Şimdi de...
Bütün öğretmenlerimizin çantasında olmasını istiyorsu-
nuz...
Bunu gerçekten istiyor, inanıyor ve olması için çalışıyor-
sunuz...
Kısaca onunla övünüyor, ona güveniyor ve onun için
çalışıyorsunuz...
Böylesi övünüce, güveninize ve çabalarınıza teşekkür
ediyoruz...
Rabbimizin istikametten ayırmaması ve daha nice yeni
sayılarda buluşmak dileğiyle...
Hoşça kalın, dostça kalın, Allah'a emanet olun...

*Bu sayıda editörümüz Hac vazifesini ifa nedeniyle yurt dışında bulunduğundan editörlüğü Yılmaz Bölükbaşı yapmıştır.

SAHİBİ

ÖĞ-DER Şuurlu Öğretmenler Derneği Adına

İsmail Hakkı AKKİRAZ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Hüseyin YAVUZ

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Mustafa AYDIN

EDİTÖR

Tacettin ÇETİNKAYA

YAYIN KURULU

Dr.Nuh SAVAŞ

Şaban CENGİZ

Mecit DÖNMEZBİLEK

Yılmaz BÖLÜKBAŞI

Seyfi ÖZKAN

Abdurrahman ERBAŞ

HUKUK DANIŞMANI

Prof.Dr. Mustafa KAMALAK

REKLAM

Mustafa DEMİR

DAĞITIM

Habib DÜZCAN

GRAFİK TASARIM

ARTI5 MEDYA 0 (312) 286 13 00

www.arti5medyatanitim.com

BASKI

Semih Ofset

BASIM TARİHİ

Ocak - 2008

ADRES

Ziyabey Cad. 4. Sk.No : 2/1 BALGAT / ANKARA

TEL : 0 (312) 286 18 83

FAX : 0 (312) 287 61 80

WEB: www.millisuurdergisi.com

e-posta : bilgi@millisuurdergisi.com

MILLÎ ŞUUR Dergisi

ÖĞ-DER; Şuurlu Öğretmenler Derneği yayınıdır. Yazı ve fotoğrafların tüm hakları Milli Şuur Dergisi'ne aittir, kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir. Milli Şuur Dergisi basın ve meslek ilkelerine uyar. Yayın Türü : Yaygın 3 Aylık süreli yayın

İÇİNDEKİLER

■ Tevhid Kelimesi.....	4
■ Örnek Okul	7
■ Verimli Ders Çalışmak Ama Nasıl?	8
■ Bu Alışverişi ve Ticareti Unutma	11
■ M. Akif'te Öğrenmenin Sınırları	12
■ İstiklal Marşını Anlamak	18
■ İlim, İrfan ve Hikmet Üzerine.....	22
■ Ahmet Hamdi Akseki'nin Cumhuriyet Döneminde Dini Eğitime Katkısı	24
■ Karakter Gelişim Eğitimi ve Hikmet Fazileti.....	27
■ Öğretmeni Gardiyan Görenler	28
■ Orada Bir Kitap Var Uzakta	31
■ Sefa Saygılı'yla Öğrenci Problemleri ve Çözümleri Üzerine Röportaj.....	32
■ Okuyalım Yaşayalım ve Kurtulalım.....	35
■ Gün Kardeşlik Günüdür	36
■ Anne ve Babalar Öğrenci Olma Yolunda	38
■ Muallim, Hoca Ya da Öğretmen Olmak	40
■ Öğrenci Merkezli Eğitim İyi de Merkez Neresi.....	42
■ Ruhumuz Sağolsun	44
■ Bir Başkadır Benim Memleketim	47
■ Abdullah İbn-i Abbas (R.A.).....	48
■ Eğitim Tarihimiz II/Irak Bölgesi	50
■ Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	56
■ Sözün Gücü	59
■ Din Eğitimi Verirken Nelere Dikkat Etmeliyiz	60
■ Karikatür	62
■ Ödüllü Bulmaca	63

REKLAM İÇERİĞİ

■ Emin Evim	17
■ Artı5 Medya	21
■ Cansuyu	64

Tevhid Kelimesi / 4

İsmail Hakkı AKKİRAZ
~ öğ-der genel başkanı ~

Verimli Ders Çalışmak Ama
Nasıl? / 8

Mustafa AYDIN
~ eğitimci ~

M. Akif'te Öğrenmenin Sınırları
/ 12

Ali Haydar HAKSAL
~ eğitimci yazar ~

İstiklal Marşını Anlamak / 18

Ömer Faruk SİFİL
~ Eğitimci ~

Ahmet Hamdi Akseki'nin
Cumhuriyet Döneminde Dinî
Eğitime Katkısı / 24

Fahrettin GÜN
~ eğitimci yazar ~

Öğretmeni Gardiyan Görenler
/ 28

Mustafa MİYASOĞLU
~ eğitimci yazar ~

Sefa Saygılı ile Röportaj / 32

Feramil KAYA
~ eğitimci ~

Abdullah İbn-i Abbas (R.A.)
/ 48

Dr. Nuh SAVAŞ
~ Öğretim Görevlisi ~

Eğitim Tarihimiz - II
Irak Bölgesi / 50

İbrahim Halil ER
~ eğitimci - yazar ~

Dini Eğitim Verirken Nelere
Dikkat Etmeliyiz / 60

A. Mecit DÖNMEZBİLEK
~ eğitimci yazar ~

İsmail Hakkı AKKİRAZ
öğ-der genel başkanı
bilgi@millisuurdergisi.com

Tevhid Kelimesi

La İlahe İllallah Muhammed'ün Rasulüllah

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Yoktan var eden, yaşatan, rızık veren, dünya ve ahiret saadetinin yolunu gösteren, yerde ve gökte ne varsa hepsine boyun eğdiren, yöneten Rabbimize hamd ederiz, sonsuz şükürler ederiz. Salât ve selam âlemlere rahmet olarak gönderilen, her şeyi tanzim edici, önderimiz, efendimiz, peygamberimiz Hz Muhammed (s.a.v)'edir. O'na sonsuz salât ve selam ederiz.

Elhamdülillah Rabbimiz bizleri insan ve Müslüman olarak yaratmıştır. İnsan olarak görevimiz, Rabbimizi bilmek ve tanımaktır. Müslüman olarak görevimiz O'nun emirlerine teslim olup, bize gösterdiği İslam yolunda yürümek, bütün insanlığın saadeti için cehd etmek, böylelikle dünya ve ahiret saadetine ermektir.

"Müslüman" demek; kelime manası itibarıyla (Allah'ın ve Rasulünün emirlerine teslim olmuş) kimse demektir. Müslüman olabilmek için bir insanın: **Kelime-i Tevhid'i** yani (**La İlahe İllallah Muhammed ü'r Resulullah**) sözünü bilerek kalbiyle tasdik edip diliyle söylemiş olması gerekir. Kelime-i Tevhid'in manası ise **"Allah'tan başka ilah yoktur, Hz. Muhammed (s.a.v) Allah'ın elçisidir."** demektir. Bu sözün manasının iyice anlaşılabilmesi için **İLAH** kelimesinin manasının bilinmesi gerekir. Arapçada, bir kelimeyle birçok manayı ifade edebilme kabiliyeti mevcuttur. Bu kelimenin manası incelendiğinde görülür ki; bu kelime ile **4** ana mana aynı zamanda ifade edilmektedir. **İLAH** kelimesinin ifade

ettiği dört ana mana şunlardır:

1. Rızası gözetilecek şey
2. Kendisine kulluk yapılacak şey
3. Kendinden yardım istenilen şey
4. Hak ve adaleti tanzim edici, kanun koyucu

Bir insan **Kelime-i Tevhid'i** söylediği zaman "Ya Rabbi; Ben inanıyorum ki Allah'tan başka rızası gözetilecek, kulluk yapılacak, kendinden yardım istenecek, tanzim ettiği, belirlediği, razı olduğu Hak ve Adalet ölçülerine uyulacak, yolunda yürünecek başka bir **İlah** yoktur.

Rabbimiz razı olduğu İslam yolunu Hz. Muhammed (s.a.v)'e gönderdiği ve insanlar ve cinler için en mükemmel örnek olarak tayin ettiği ve İslam ancak kendisinden öğrenildiği için de **Muhammed ü'r Resulullah** yani, **Hz. Muhammed(s.a.v) Allah(c.c)'in elçisidir** demiş" olmaktadır.

Allah(c.c)'in Cebrail (a.s) vasıtasıyla O mükemmel örneğe indirdiği, O'nun da bize tebliğ ettiği **Kur'an-ı Kerim** Allah'ın kitabıdır. Bu kitapta; Kâinatın yaratılış sırları, bütün ilimlerin temel esasları, insanlığın dünya saadetinin esasları, ahiret saadetinin esasları ve cihad farzı ve edasının esasları vardır.

Bir insan **Kelim-i Tevhidi** böyle kavradığı zaman Allah'tan başka bütün İlahları, Tağutları, Endadı, Erbabı kesin olarak reddetmiş olmaktadır.

İlahlar: Kendisinden bir iyilik gelmesi beklenen

veya bir kötülüğün giderilmesi umulan şeydir ki, kim böyle bir inanca sahip olursa, o kimse o şeyi ilah edinmiş olur.

“Onlar, yardım göreceklerini umarak Allah’tan başka ilahlar edindiler. Hâlbuki ilahların onlara yardım etmeye güçleri yetmez. Aksine kendileri bunlar için yardıma hazır askerlerdir.”(Yasin 74–75)

Tağut: Kendisinden hoşnut kılınarak tapınılan ya da ibadet edilmek ve saygı gösterilmek için seçilen her şeydir. **“Allah, inananların dostudur, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkâr edenlere gelince, onların dostları da tağuttur, onları aydınlıktan alıp karanlığa götürür. İşte bunlar cehennemliklerdir. Onlar orada devamlı kalırlar.”** (Bakara 257)

Endad: “Endâd” kelimesi, “nidd”in çoğuludur. Misil, denk, eş, benzer demektir. İster Tapınılsın ya da tapınılmasın ilah yerine konan, tanrı olarak benimsenen Allah’ın dışındaki şeylere denir. Aile, mesken, soy-sop veya mal gibi şeylerin kişiyi cezp etmesi yada çekim alanına sokması nedeni ile kişinin İslam’ı bırakıp onları üstün görmesidir. **“İnsanlardan bazıları Allah’tan başkasını Allah’a denk tanrılar (endad) edinir de onları Allah’ı sever gibi severler. İman edenlerin Allah’a olan sevgileri ise (onlarınkinden) çok daha fazladır. Keşke zalimler azabı gördükleri zaman (anlayacakları gibi) bütün kuvvetin Allah’a ait olduğunu ve Allah’ın azabının çok şiddetli olduğunu önceden anlayabilselerdi.”** (Bakara 165)

Erbab: Kişinin hakka muhalefet etmesi, karşı gelmesi ve kendisine de itaat etmesi için ona fetva veren ve böylece kişiyi itaati altına alan herkeştir. **“(Yahudiler) Allah’ı bırakıp bilginlerini (hahamlarını); (Hristiyanlar) da rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih’i (İsa’yı) rabler (erbab) edindiler. Hâlbuki onlara ancak tek ilaha kulluk etmeleri emrolundu. O’ndan başka ilah yoktur. O, bunların ortak koştukları şeylerden uzaktır.”**(Tevbe 31)

İşte **Kelime-i Tevhidi** söylemenin ve Müslüman olmanın manası budur. Bu manayı bilen bir insan İslam’dan başka bir çarenin olmadığını kavrayarak onunla saadet bulmaya çalışır. Bu gün ırkçı emperyalizmin İslam’ı bütün kötülüklerin kaynağı gibi göstermeye çalışması, insanların kurtuluşunun tek çare-

sinin İslam olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz.

Bilinmelidir ki İslam korkulacak bir şey değildir, İslam iyi bir şeydir ve İslamsız olmaz. Bu gerçekler kavrandığı zaman insanlığın çözülemeyecek meselesi olmaz. İslam insanlığın saadeti için tek çözümdür. İslamsız çözüm olmaz. İslam **Kelime-i Tevhide** dayandığı için tek çözümdür.

Efendimiz (s.a.v.), kendisine peygamberlik görevi verildiği ilk andan hayatının sonuna kadar, herkesi **Kelime-i Tevhide, İslam dinine** davet etmiştir. Kurtuluşun tek çaresinin Kelime-i Tevhid ve İslam olduğunu herkese ilan etmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.) bu tebliğleri sırasında çeşitli ülkelerin hükümdarlarına gönderdiği mektuplar bunun en açık delilidir.

Bu mektuplara **Bismillahirrahmanirrahim** ile başlanmıştır. Peygamberimizin bu mektuplarda muhataplarına verdiği selama da dikkat etmemiz gerekir: **“Selam gerçek hidayet yolu üzerinde bulunanlara olsun.”** **“Allah’ın Selamı; hidayet yoluna girmiş bulunanların üzerine olsun.”** **“Selam hakikat yolunu izleyene (olsun)!”** **“Selam, hakikat yolunu izleyip Allah’a ve Resulüne iman edenlerin ve Allah’tan başka ilah olmadığına, O’nun bir ve ortaksız olduğuna ve Muhammed’in O’nun kulu ve Resulü olduğuna şahadet edenlerin üzerine olsun!”** Bu beyanlar Müslümanların gayri Müslimlere nasıl selam vermeleri gerektiğini de bizlere öğretmiş oluyor.

Peygamberimiz (s.a.v.) toplum liderlerine gönderdiği mektuplarda, öncelikle Yüce Allah’ın tek bir ilah olduğunu ve asla ortağının olmadığını tebliğ etmiştir. Mektup yolladığı her hükümdarı İslam’a çağırarak Peygamberimiz (sav), eğer Müslüman olurlarsa ve topluluklarına da bunu ulaştırırlarsa Allah’tan en büyük manevi mükâfatı alacakları müjdesini vermiştir. Ayrıca itaat edip İslam’a girmeyi kabul etmeleri halinde iktidarlarını koruyacaklarını, reddetmeleri halinde lideri oldukları topluluğun sorumluluğunun da kendilerine ait olacağını ve dünya iktidarlarının da bir anlam ifade etmeyeceğini vurgulamıştır. Peygamberimiz (s.a.v.), Ehli Kitaba yazdığı tebliğ mektuplarında hep Kuran ayetlerini aktarmıştır. **“De ki: “Ey Kitap**

Ehli, bizimle sizin aranızda müşterek bir kelimeye gelin. Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım ve Allah'ı bırakıp bir kısmımız bir kısmımızı Rabler edinmeyelim." Eğer yine yüz çevirirlerse, deyin ki: "Şahit olun, biz gerçekten Müslümanlarız." (Al-i İmran 64)

Bütün peygamberler insanları İslam'a, **Kelime-i Tevhid**e davet ettikleri halde buna tabi olmayan insan toplulukları da olmuştur. Bunlar nefesine esir olanlardır. Nefislerine uyanlardır. Bu insanlar İslam'ı, **Kelime-i Tevhidi** inkâr etmekle kalmamışlar, organize olarak Tevhid'e ve İslam'a karşı şedit bir mücadele yürütmüşler ve halen de yürütmektedirler. Bundan dolayı yeryüzünde İslam'ı, **Kelime-i Tevhidi** esas alan Müslümanlar ile nefesine esir olan, uyan batılın yürütücülere ırkçı emperyalistler arasında bir hak-batıl mücadelesi olmaktadır.

Kelime-i tevhidi söylemek bir şekli yerine getirmekten ibaret değildir. Bu kelimeyi söyleyen insan zulüm, kölelik, ziyan, hüsran ve cehalet dünyasından adalet ve saadet dünyası İslam'a hicret etmiştir.

İnsan, bu adalet ve saadet dünyasında, Allah'ın birliğine inanmanın, O'na kul olmanın, âlemlere rahmet olarak gönderdiği Hz. Muhammed (s.a.v)'e inanıp O'na teslim olmuş ümmet olmanın, sonsuz hazzına nail olacaktır. Allah'ın hidayet yolu üzerine oturarak kendisini İslam'dan saptırmaya ve caydırmaya çalışan cin ve insan şeytanlarına karşı şanlı direnişinden dolayı da, en büyük rütbelere sahip olacaktır.

Allah (c.c) Rabb-ül alemdir. Hz. Muhammed (s.a.v) rahmeten lil alemdir. Kura'nı Kerim, bütün insanlığa bir açıklama ve muttakiler için bir hidayettir.

Fatiha Suresi Kelime-i Tevhidin tefsiridir.

Kura'nı Kerim, Fatiha Suresinin tefsiridir.

Sünnet ise Kura'nı Kerim'in tefsiridir.

Cebrail (a.s) bütün peygamberlerin hocası, öğretmenidir.

Bütün peygamberler de insanlığa tevhibi ve İslam'ı öğreten öğretmen, örnek ve önderlerdir.

Hz. Muhammed (s.a.v) de kendi asrından kıyamete kadar bütün insanlığa tevhibi ve İslam'ı öğretmek için gönderilmiş öğretmen, örnek ve önderdir.

Ashabı kiram ve onlardan sonraki Ümmeti Muhammed (s.a.v)'in bütün öğretmenleri, hocaları, eğitimcileri ve terbiyecileri peygamberimizin varisi ve vekilidirler. Peygamberimiz "**Sizin en hayırlınız Kura'nı öğreneniniz ve öğreteninizdir**" buyurarak bu varisliğin ve vekilliğin şerefini otaya koymuştur.

Fatiha ile Kelime-i Tevhidi yeniden tefekkür edelim. "**Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bütün hamdlar (övme ve övülme), âlemlerin Rabbi, Rahman ve Rahim olan, din (ceza ve hesap) gününün**

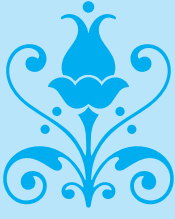
maliki(sahibi, Rabbimiz!) Allah'a mahsustur. Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım isteriz. Bizi doğru yola ilet. Kendilerine nimet verdiğin (Nebiler, Sıdkılar, Şehitler ve Salih) kimsele-

rin yoluna ilet, gazaba uğramışların ve sapmışların yolunu değil!"

Ve ihlâs ile ihlâsımızı kemale erdirmeye çalışalım. "**De ki: O Allah, birdir. Allah, Samed'dir (her şey O'na muhtaç, O hiçbir şeye muhtaç değildir). O, doğurmadı ve doğurulmadı. Ve hiç bir şey O'nun dengi olmadı.**"

— • —

Örnek Okul

Rehberlik Uzmanı: **Nermin DOĞMUŞ**
Psikolog: **Murat DOĞMUŞ**

1-Eğitimin kalitesi artar 2-Öğrencilerin bilgilenmesi kolaylaşır ve artar 3- Öğretmen , Öğrenci ve veliden verim alınır 4- Millet kalkınır.
5-Topluma getirisi sağlanır.

1	Hakkın, nefis terbiyesinin, manevi yaşıllığın öğretildiği yerlerdir.	Öğrencileri bir emanet olarak görür ve korur.	19
2	İlim ve irfan yuvalarıdır.	Teorik bilgilerin yanı sıra günlük hayata dair bilgiler verir.	20
3	Hizmetlerin ibadet aşkıyla verildiği bir yuvadır. Disiplinin bozulmasına izin vermez.	Toplam Kalite Yönetimi okul bireylerinin mutluluğu için verimli şekilde uygulanır.	21
4	Dünyacı değil, maneviyatçıdır. Sadece öğretime değil eğitime de önem verir.	Öğrenciler arasında ayırım yapmaz, hepsine eşit davranır.	22
5	Toplum için hayırlı nesiller yetiştirir ve öğrencileri uygun mesleklere yönlendirir.	Öğretmen, öğrenci ve çalışanlara adil davranır. Yöneticileri ilgili ve sempattir.	23
6	Öğrencileri geleceğe hazırlayan şefkat ve merhamet yeridir.	Öğrencilere bir ideal ve şuur kazandırır.	24
7	Teknolojik nimetleri verimli bir şekilde kullanarak kaliteyi artırır.	İnsan haklarını korur ve inanca hürmet eder.	25
8	Örnektir. Sınıfları, kütüphanesi, laboratuvarları temizdir, nezihtir.	Öğrencileri kötü alışkanlıklardan korur.	26
9	Müsbet gelişmelere açık, menfi gelişmelere karşı uyanıktır.	Fikir kirlenmesine, manevi tahribata ve şiddet olaylarına fırsat vermez.	27
10	Aile, okul, öğrenci işbirliğini sağlar ve yürütür.	Verilen sözlerden caymaz, ne olursa olsun sözünü yerine getirir.	28
11	Edebiyata ve sanata gereken önemi verir ve sporda başarılı olur.	Öğrencilere kitap okuma alışkanlığı kazandırır.	29
12	Tarihi, kültürel ve manevi zenginliklerimizin tanıtımı için geziler düzenler.	Güzel ahlakın ekildiği ve temiz meyvelerin yetiştirildiği verimli bir toprak gibidir.	30
13	Yoksul öğrencilere maddi yardımda bulunur.	Öğrencilere milli ve manevi değerleri veren şuurlu öğretmenleri ve idarecileri vardır.	31
14	Öğrenci ve çalışanların can ve mal güvenliğini sağlar.	Korkutucu değil sevdirci eğitim anlayışını benimser.	32
15	Öğrenci ve velileri doğru bilgilendirerek eğitim sürecindeki verimliliklerini artırır.	Çevreyi korur ve geleceğe daha temiz bir çevre bırakılmasını teşvik eder.	33
16	Şefkatlidir, sabırlıdır, hoşgörülüdür.	Verimli öğretmen, öğrenci ve çalışanları ödüllendirir.	34
17	Öğrencileri motive ederek başarılarını artırır.	İslah eder, ifsad etmez.	35
18	İktisatlıdır, israftan kaçınır. İsrafi önleyecek tedbirler alır.	Nurdur, rehberdir, önderdir ve mekteptir.	36

Bu Tablodan İstifade etmenin yolları: 1-Tablo uygun yerlere asılır. 2-Okul İdaresi ve tüm okul ve veliler kendilerini bu konuda hesaba çeker. 3- Milli Eğitim Müdürlüklerine tablo olarak asılır.4- Medyada yoluyla konunun önemi tanıtılır.

VERİMLİ DERS ÇALIŞMAK, AMA NASIL?

Mustafa AYDIN
eğitimci

mustafaaydin@millisuurdergisi.com

Her şeyin bir usulü vardır. Öğrenmenin de.

Öğretmen dersi sunar; buna öğretme deriz. Öğrenme öğrencinin kafasının içinde yaptığı bir zihinsel faaliyettir, buna da öğrenme deriz. Kimse yeteneğini değiştiremez ama başarıya giden yolda öğrenme teknikleri başarıyı doğrudan etkiler. Yani şartları iyi hazırlamak ve çok çalışmak, hedefleri ve kabiliyetleri daha büyük oranda gerçekleştirebilir. Doğuştan gelen potansiyeli, bilgisayara benzetecek olursak; öğrenme usul ve teknikleri de, içindeki program, bilgi ve belgelerdir. Öyle sanıyoruz ki çevremizdeki çoğu insan gerçek potansiyelinin altındadır.

Yeteneğim az mı çok mu, şartlarım yeterli mi değil mi diye, endişe etme. Çünkü bugüne kadar hiç kimsenin şartları ideal olmadı ve yeteneğini sonuna kadar da kullanmadı. Aynı yetenekle ve imkânlarla daha başarılı olunabilir. Nasıl?

Başarı faktörlerini irdeleyecek olursak: azim, kesin karar vermek demektir. Çalışma programı, hayatını düzenle

koyma ve planlama demektir. Program yap programa sadık kal, başar ve mutlu ol. Öğrenme tekniği, verimli öğrenmenin tekniğidir. Ders çalışmanın akıl yönüdür. Öğrenme tekniği o kadar önemlidir ki; azim ve çalışma eğer öğrenme tekniği olmazsa hiç bir işe yaramaz. Bir örnekle şöyle açıklayabiliriz: başarılı ders çalışma tekniğini kavrayamamış olan bir öğrenci patinaj yapan arabaya benzer. Azim arabaya oturmuş öğrenciye benzerken, irade marşa basmaya benzer. Çalışma yöntemi ise yakıt hükmündedir.

Derse zamanında girmeliyiz

Geç kalma derse zamanında gir. Öğretmen dersin ana hatlarını aktarıyor, anlatıyor olabilir. Ana hatlarını dinleyen bir öğrenci derse yönelik kazanır ve doğal olarak anlatılanları kolaylaştıran bir zihinsel faaliyet başlamış olur.

Ders dinlemek zor bir iştir

Belki de dünyanın en zor işi, bir öğretmeni kıpır kıpır bir öğrencinin, dikkatini yoğunlaştırarak dinleyebilmesidir. Hal böyle iken bir de dikkat gidip geldiğine göre durum epey zor olduğu anlaşılır. Aslında bunu hepimiz gayet iyi biliyoruz. Zihnimizin dikkati sürdürübilmesinin asgari şartı değişikliklerdir. Değişiklik meydana getiremeyen öğretmen dikkati kolayca dağıtır. Adeta öğrenci hipnotize olur. Dalar gider. Demek ki dikkat değişiklik istiyor. O halde dikkatim dağıldı, dikkatimin dağılmasına engel olamıyorum diyoruz ya, işte bu durum dikkatimizin büsbütün uyuşmasına zihnimizin verdiği tepkidir.

Dikkati nasıl uyanık tutarız?

Anlatılan konu can sıkıcı, bildiğin konu, anlamadığın konu, önemsiz şeyler olabilir. Fakat ya sıkıcı olmasına rağmen önemli şeyler ise. Bu durumda dikkati uyanık tutmanın yolunu bulmamız gerekir. Var mı, evet var. Aktif dinleme.

Pasif dinleme durumundan kendimizi kurtarıp zihnimizi aktif hale getireceğiz. Öğretmenin sözünü de kesmeden bunu yapabiliriz. Derste anlatılan konu üzerinde neler biliyoruz. Öğretmenin anlattıkları ile örtüşenler neler, hocanın anlattıkları sorularımıza ne derece cevap verecektir. Aykırı olanlar neler. Benim bildiklerim doğru mu? Bildiklerim ile ilişkili olan diğer bilgiler neler? Bütün bunları küçük notlar halinde kayıt ederek dikkatimizi sürekli hale getirebilirken aynı zamanda da öğrenmeyi eğlenceli hale de sokmuş oluruz. Dersi analizci bir şekilde takip etmek dersin içeriğinde psikolojik bir şekillenme meydana getirmektedir. Bu durumda dersin içeriğinde birtakım değişiklikler bulup meydana getirebilirsin. Sonuçta dikkatin dağılma, yorulma hızı azalır. Dinleme böylelikle anlamayı doğurur.

Bunun aksi olması halinde; söylenenler keli-

melerden öteye geçmez. Fikirlerle ulaşamazsın. Bir süre sonra kelimeler seslere dönüşür ve bir süre sonra sesleri de duyamazsın. Öğretmeni duyduğunda ise koptuğunu fark edersin ki epey zaman geçmiştir.

Ders dinlemek basit bir iş olmadığı gibi iki yönüyle de; öğrencinin öğrenme ve öğretmenin öğretme açısından epey maharet gerektirir.

Ders öncesi hazırlık ve faydaları

Ders öncesi hazırlık nedir? “Dersten önce zihnimizi hazır hale getirmektir” diye anlayabiliriz. Bunun için neler yapmalıyız? Eğitimciye önümüzdeki derste ne öğreneceğimizi sor. Konuyla ilgili ön araştırma yap. Özet, yardımcı kaynak varsa oku. İlgi oluşturmaya başla. Bulduğun kafa kurcalayan soruları not et.

Merak bilgi edinmeyi, öğrenmeyi kamçılar. Anlama gücünü artırır. Sorular aklına geldikçe merak derste pasif kalmanı önler.

Zihnen hazırlandığında anlatılanlar bir sürü anlamsız söz yığını olmaktan çıkar. İlk izlenimler önemli olduğundan algılama kuvvetli olur. Söylenenleri anlamlandırmaya çalışırken neler söyleneceğini tahmin edecek ve böylelikle söylenenlerin peşinden koşmak yerine, söylenecekleri fark edeceksin. Zihnin daima aktif olacağı için ana fikirleri daha iyi yakalayacaksın. Evvel bilinmeyi bilir duruma geleceğinden, öğrenme gerçekleşecektir.

Dersin ana fikirlerini yakalama- anlama

Konuların ana fikirlerini artık yakalamak çok zor olmayacaktır. Zihin uyanık, merak var, öğrenmeden zevk alıyoruz. Artık öğrenme bizim için zihinsel bir oyun haline gelmiştir. Yine de bazı ipuçları şöyle olabilir: Altını çiziyorum, üzerine basa basa söylüyorum, en önemli sebebi, birincisi, ikin-

cisi, öte yandan, bundan başka, sırasıyla, özetle, demek ki... Bu uyarıcıları yakaladığımızda anlama gerçekleşir. Duyulanlar anlamsız bir söz dizisi olmaktan çıkar.

Mantıksal yapılandırma-içselleştirme

Dersi dinlerken mantıksal yapılandırmalar yapmak yararlıdır. Bunu yaparken kendi cümlelerimizle bunu yaparsak konuyu aynı zamanda içselleştirmiş oluruz. Bu durum aynı zamanda da unutmayı önleyici bir etki oluşturur.

Nasıl not tutmalıyım?

Öncelikle kelimesi kelimesine not tutmak zararlıdır. Hem çabuk yoruluruz. Hem de yazarken makineleştirdiğimizden kelimeler anlamlı bir bütünün parçası olmaktan çıkar, anlaşılabilir sesler haline dönüşür ve anlamaktan uzaklaşırız. Peki, nasıl not tutacağız? Bu anlatılanlarda çıkan fikir nedir sorusu hep varmış gibi not tutacağız. Not tutmamızın bir amacı da zihni aktif halde tutmaktır. Zihinsel ön hazırlık yapmıştık. Mantıksal yapılandırma ve içselleştirmeden söz etmiştik. Şimdi toparlayacak olursak: telgraf metni gibi kısa öz ve kendi cümlelerimizle, ana hatlarıyla not tutmalıyız. Çünkü not kişiye özeldir. Ayrıca, ara başlıklar kullanmalı, not tutarken aklımıza gelen soruları, hayal gücümüzle oluşturduğumuz bağlantıları (Çizimler sağ beyini aktif hale getirmemize yarar.) çeşitli şekil ve resimler çizmeyi (Bazen bir resim ve şekil paragraflar dolusuna anlamı içerebilmektedir.) hatırlatmakta yarar vardır.

Verimli öğrenmenin en temel becerilerinden biri doğru not tutmaktır. Ne kadar not tutacağız sorusuna gelince; dersin içeriğine, konuya yakınlık derecene ve başka kaynaklardan bilgi edinip edilemediğine göre değişiklik gösterir.

Ezberleme değil anlama

Anlamadan hafızaya geçirilen bilgiye pek fazla güvenmemek gerekir. Belki de bizi bilgisayarlar-

dan ayıran temel farklardan biri budur. Peki, anlama nedir? Öğrenilen bilginin karmaşıklığını basite indirmeye anlama diyoruz. Ezberleme ile anlama arasındaki temel farkı şu şekilde anlayabiliriz. Ezberlenen bilgiler dağınıktır. Anlaşılan bilgilerin bir mantıksal örgüsü bulunur. Bilgiler birbirleri ile ilişkilendirilebilir. Bir örnekle daha iyi anlaşılabilir sanıyorum. Bir inşaatın önünde kum, demir, çimento,

kereste, tuğla yığılı olduğunu düşünelim. Ötesinde bu malzemelerin oluşturduğu bir bina var. Birinci fotoğraf ezbere bilgileri anlatırken bize adeta bir süre sonra o malzemelerin heder olacağını gösterirken. Mükemmel bina örneği de anlamlı yapılandırılan bilgilerin uzun süre bize yararlı olacağını anlatmaktadır.

Derse devam etmenin yararları

Derse mümkün olduğunca devam etmeliyiz. Peki, ne kazanırız? Bizi psikolojik olarak öğrenmeye hazırlar. Bize başka yerlerde bulamayacağımız bilgiler ve açıklamalar içerir. Birçok tecrübeler kitaplaştırılmamıştır. Amerika'yı yeniden keşfetme külfetinden kurtulmuş oluruz. Önemli yerleri ses tonu, mimikler ve tahtaya çizilen şekil, resim ve yazılarla öğrenme imkânı buluruz. Derse hâkim olma duygusu vereceğinde öğrenememe korkusunu atmamıza yarar.

Ayrıca, öğretmen dersi öğrencilerin seviyesine uygun hale getirir. Derse devam bize bilgi kazandırır. Tartışma için imkân hazırlar. Kendi başına çalışma nedeni oluşturur. Zor konuların öğrenilmesini kolaylaştırır.

Sonuç:

Hedefi olan bir öğrenci, öğrenmenin önündeki tüm engelleri aşmaya karar verdikten sonra belirtilen yol ve yöntemleri uyguladığında sonuca ulaşmaması mümkün değildir. Yine de küçük bir ihtimalle de olsa başarısız olduğumuzda bu dünyanın sonu olmadığı gibi, yeni başarılar için önemli bir kazanım da olabilir. Çalışmak bizden, başarı Allah'tandır.

BU ALIŞ VERİŞİ VE TİCARETİ UNUTMA

Allah, cennet karşılığında müminlerden canlarını ve mallarını satın almıştır. Allah yolunda harp ederler, öldürürler ve öldürülürler. (Bu Allah'ın) Tevrat, İncil ve Kuran'da hak olarak yaptığı bir (cennet) va'adidir. Allah'tan daha çok sözünü kim yerine getirir? O halde onunla yaptığınız bu alışverişe sevinin. İşte büyük başarı budur. (Tevbe – 111)

Ey İman edenler! Sizi acıklı azaptan kurtaracak ticareti size göstereyim mi? Allah'a ve Resulüne inanırsınız, Allah yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihat edersiniz. Eğer bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. İşte bu takdirde O, sizin günahlarınızı affeder, sizi altından ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki güzel evlere koyar. İşte büyük kurtuluş budur. Seveceğiniz başka bir şey daha var: Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih. Müminleri (bunlarla) müjdele. (Saf: 10–13)

De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, kazandığınız mallar, düşmesinden korktuğunuz ticaret ve hoşlandığınız evler size Allah'tan, Resulünden ve Allah yolunda cihat etmekten daha sevgili ise, o halde Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin. Allah fasık topluluğa hidayet vermez. (Tevbe – 24)

M. Âkif'te öğrenmenin sınırları

Ali Haydar HAKSAL
Eğitimci yazar

Hayatın gerçeklerini yoğun ve içten yaşıyan Âkif, hayatının her aşamasında yaşına, konum ve birikimine rağmen sürekli olarak öğrenme makamında olma bilincinde olduğu gibi tevazu sahibidir de. Hemen her ortam ve durumda, bu tutumunu sergilemekten vazgeçmez. Kendisine “şair” diye hitap edildiğinde tepki verir, has şair olmadığını söylemeye çalışır. Âlim olmadığını ısrarla vurgular, dönemin âlimlerine göndermelerde bulunur, isimler sıralar. Hayatının dolu, dikkatli ve verimli geçmesi onu yeterince mutlu etmez. Onun hayatında hep bir boşluk ve pişmanlık vardır. Şiiri de hayatının evrelerini oluşturur. Büyük bir mücadele örneği olarak görülmelidirler. Buna karşın sanki onda hep bir eksiklik, boşluk, yetersizlik gibi durumlardan kaynaklanan sezişlere rastlarız. Şiirlerinde vahlanma, içlenme, duygulanma, pişmanlık sık geçen imgelerdir. Bu yakınmalar, onun öğrenme, edinme çabası ile samimiyetinden, azminden, kalan boşlukları doldurma duygusundan ve sahih duruşundan kaynaklanır. Onda öğrenmenin yaşı, zamanı, yeri ve sınırı yoktur. *Safahat*’ın ilk kitabından son kitabına kadar onun bu yöndeki arayışı sürer. Peygamber ahlâkıyla ahlâklı olan birinin yapabileceği tek şey de budur; öğrenmek. Bu anlamda onun sanatçı kişiliği için amatör ruhlu da diyebiliriz.

Âkif, duruşu bakımından hem kişiliği hem de sanatına yansıyan tarafıyla özgündür, bunun için ona bir bütünlük içinde bakılmasında yarar vardır. Eseri ne ise kendisi odur, o aynı zamanda eserini de temsil eder. Zaten, eserini oluşturan kurgu da hayatının doğası gereği anlattığımız öz üzerinedir.

Bir şairin ve düşünürün yapabileceği tek şey zamanı bir yerde dondurmadan onu sürekli ve verimli hâle getirmesi ve zenginleştirmesi geleceğe büyük eser bırakmasıdır. Zihni faaliyetin sürekliliği bakımından, bu önemlidir. Kendisinin kendi dışında hayata bakışındaki tutumu bundan farklı değildir. Âkif bunu başaran ender sanatçılardandır. Ufku açık, birikimi geniş, beslenebilen bir şiir damarına sahiptir. Bir sanatçıyı kalıcı kılan bunlardır. Kendisinden sonra da kendini çoğaltabilen bir şiir ve düşünce birikiminden söz edebiliriz.

Hayatın gerçeklerini yaşarken, hem dramını hem de trajedisini ruhunda bütün acılarıyla yaşar. Medeniyetimizin toplamı içinde haklı ve yerinde özeleştirilerde bulunur. Bu özeleştirilerinde, okları kendisini de acıtacak kadar sivridir. Hakikat onun ruhunda vardır. Geçmişini bilir, ondan beslenir, onunla övünür; ama onunla avunmaz. Günün kuşaklarına uyarılarda bulunur, gözlerini geleceğe diker. Bir vaizdir ama bilinen vaizlerden farklıdır, çünkü o sahih bir şairdir. O bir şairdir, ama şiirin o büyümlü cazibesine kapılmaz, şiirin arkasına gizlenmez, şiiri hayatın içindedir. Şiirini inancına ve düşüncesine feda edecek kadar özverilidir. İnsanı büyüleyen bir tarafı vardır ama o, o kadar gerçekçi duruyor ki, bu onun şairliği de gizler. O, böyle olmasına rağmen şiir gücünü gene ortaya koyar. Onun hakkında söylenenlere ve düşünülenlere bakılırsa o bunların toplamını kendinde barındırır, özel bir abide kişilik haline gelir.

“-Beni kürside görüp, va’zedecek sanmayınız,
Ulemadan değilim, şeklime aldanmayınız!

*Dinin ahkâmını zaten fukahânız söyler,
Anlatırlar size bir müşkiliniz varsa eğer.
Bana siz âlem-i İslâm'ı sorun, söyleyeyim;
Çünkü hiçbir yeri yok gezmediğim, görmediğim.
Şark-ı Aksâ'dan alın, Mağrib-i Aksâ'ya kadar,
Müslüman yurdunu baştan başa kaç devrim
var!"¹*

Ondaki bütün kavramlar, bakış ve sezisler yukarıda ifadeye çalıştığımız duygudan oluşurlar. Zaten söylenecekleri kendisi yeterince ifade eder. Bize düşen bunları yorumlamak ve yeniden hatırlamak. Şiirlerinin toplamını okurken, zaman zaman düşüncesinin şiirinin önüne geçtiğini görürüz. Has bir şair için bu durum yadırganabilir ama o, bunu kendi şiir toplamıyla aşar özelliğe. Gerilimlidir, ritmi ve temposu yüksektir. Kimi zaman bunda oldukça ileri gittiği bile düşünülebilir. Öykülemelere geçerek ritmi alçalır, kimi zaman da düz bir ovada yürür gibidir. Yükselen ve alçalan dalgaları andırır şiir ve hayat temposu. Dolayısıyla zengin bir ruha sahiptir. Bu yüklü düşünce sağa-nağında arada şah dizeler ve beyitler öne çıkar, ele aldığı konu bütünlüğünü hem güçlendirir hem de kendisini de aşan bir üst perdeye taşır. Şiirine anlam katan değerler bütünlüğü insanın ruh dünyasında bir çavlına dönüşür. Kimi zaman okunan bir bölüm geçilirken, geçiş yapılanlara yeniden dönme ihtiyacı hâsıl olur. Bütün bu özellikleriyle O, bir gelecek şairi ve düşünürü olarak, düşünce ve sanat hayatımızdaki yerini alır. Elbette ki şairler birer düşünürdürler, her şiir zihni çabanın ürünüdürler. Ancak onu çağdaşlarından ayıran taraflar var. Derdi, dolayısıyla acısı olan bir şair ve düşünür olarak öne çıkar. Eseriyle çok yoğun yaşar. Düşünce yoğunluğu olmadan büyük şiir yazılamaz. Büyük şairler büyük eserleriyle bilinirler. Âkif'i bir bütün olarak değerlendirdiğimizde kimi şiirlerinin bir döneme mührünü vuracak yükseklikte ve nite-

likte olduğu görülecektir. Bundan ötürü, *Safahat*'ın yayımlanmasının üzerinden bu kadar zaman geçmesine rağmen şiirindeki dirilik, canlılık güzelliğini ilk gündeki gibi koruyor, zengin ruhu ile bugüne kalmış durumda. Geleceğe olan yolculuğunu da sürdürüyor. Çünkü gelecek onun ruhunda var. Ömrünün son anına kadar öğrenmeye ve kendi zihninde belirlediği konulara, imgelere aday olmuştur. Onda hedefler bitmez. Bir konak geçilir bir başkasına doğru yol alınır. *Safahat*'ın kendisi de hayatının aşamalarını ve konaklarını oluşturur. O, hayatının anını çok yoğun ve acı yaşarken, şiirini kurarken, günün atmosferine uygun eserler ortaya koyarak bir gelecek şairi olarak kalmayı başarır. Bu anlamda, o kadar olumsuzluklara yakınmasına rağmen, "atı" kavramında olduğu gibi onun şiirinde hem gelecek hem de canlı ruh önemli ve yüksek sesli vurgular olarak öne çıkar. Gözü hep ileridedir. Etrafına ışık saçır.

Hayatı kuşatan ne kadar olumsuzluk varsa bu insanı yönlendirir veya etkileyerek içine alır. Onlardan kurtulmanın yollarını arar, çözümsüz değildir; öneriler getirir.

Hayatın zorluklarından etkilenen insanın her aşamasında bulunmayı önceler. Acılara ortak olur. Bunu *Safahat*'ın başında "Hasta" şiir anlatısında hemen görürüz. Çocuğun hastalıklı olması, okula gidememesi, hayatının trajik sonunu yaşaması şairde derin bir etki uyandırır. Bunları ruhunda yoğun yaşatır ve acı çeker. Şiirlerinde sadece dönemin koşullarını anlatmaz, çocuğun psikolojisini ve çaresizliğini de dile getirir. İnsan psikolojisini göz önünde bulundurarak kişinin bakış açısıyla durumu ve olayı trajedisıyla ifade eder. "Hasta" veya "Küfe" şiirlerinde çocukların bakış açısı belirir. Bu, onun için önemlidir.

*"Şimdi tebdîl-i hevâ var mı benim istediğim?
Bırakın halime artık beni rahat öleyim!
Üç buçuk yıl bana katlandı bu mektep, üç gün
Daha katlansa kıyâmet mi kopar? Hem ne için?"²*

1 *Safahat*, Mehmed Âkif Ersoy, Neşre hazırlayan M. Ertuğrul Düzdağ, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2007, s. 145.

2 *Age*, s. 13.

Küfe, çocuğun, annenin ve anlatıcının ruh dünyalarındaki bu nesneyi birçok bakış açısıyla ele aldığımızda, burada bir ailenin geçimini ve koşullarını simgeleyen bir eşya olarak farklı açılımlar ve anlamlar kazanır. Esere ve simgelere bu bakış açısıyla bakmak durumunda kalırız. Eşyaya anlamlar yükler şair. Burada, bir eşyayı simge olarak seçerek çürümekte ve dağılmakta olan bir milletin içinde bulunduğu durumu gösterir. Gözlemlerinde ve betimlemelerinde insan ruhunun trajedisini yoğun yaşar ve yaşatır. Çocuk küfeye ayak sallarken, sadece talihine değil, sanki kendi acılarına da ayak sallamaktadır. Âkif, sadece şiire bir yenilik getirmez, hayata bakışa da yenilikler getirir, açılım kazandırır. Eşya ile insan arasında bir dil bağı kurar. Onda her nesne dillenir.

“*Hasan dayım yatı mekteplerinde zâbittir;
Senin de zihnin açık... söylemiş olsaydık bir...
Koyardı mektebe... Dur söyleyeyim*” demişti hani?
Okutma sen de hamal yap bu yaşta şimdi beni!”³

Âkif şiirindeki lirizmle değil öykülerindeki ayrıntılarla insanı can evinden yakalar. Sesi tok ve

*İle'ebed çekecek düş-i ızdırarında!
O, yük değil, kaderin bir cezâsı ma'suma!
Yazık, günâhı nedir, bilinmeyen şu mahkûma*⁴

Çocuğun bakışıyla yapılan bu karşılaştırmada bir çocuğun psikolojisi ve onu kuşatan çaresizliği “*kaderin bir cezâsı ma'suma*”sı olarak görülür. Neşe içinde geçen çocukları gözlemlerken, bir yanıyla gözlerini küfeden ayırmaz. Neşelenen çocuklar ile küfeye mahkûm Hasan'dadır gözleri. Bu, biraz da bir milletin içinde bulunduğu durumu gösterir. Şiirlerinde, bir dönemin karanlık tablosu çok yoğun verilirken, hep geleceğe dönük işaretler de verir. Bunu yaparken geri dönüşler yapar, bir Müslüman için, dünyanın ruh merkezi olan Peygamber dönemine gider, oradan örnekler getirir. İnsanın kültür ve medeniyet belleğini tazeler. İyiye ait ne varsa bunları örnek olarak verir.

O'nun ifadesiyle ‘nesl-i hazır’ın [günün neslinin] içinde bulunduğu durumu bütün cepheleriyle betimler. Kuşaklar arasında ciddî farklar bulunmaktadır. Her dönemde olduğu gibi o da kuşaklar arasındaki farkı anlamak için karşılaştırmalarda bulunur.

Kendisine “şair” diye hitap edildiğinde tepki verir, has şair olmadığını söylemeye çalışır. Âlim olmadığını ısrarla vurgular, dönemin âlimlerine göndermelerde bulunur, isimler sıralar. Hayatının dolu, dikkatli ve verimli geçmesi onu yeterince mutlu etmez.

vurguludur. Kimi zaman öfkeli de. Halk diliyle olan anlatışlarını, söyleyişlerini, neredeyse sövüşlerini şiir diliyle kullanır, ifade edişinde insanın kulağını tırmalamaz. Tabii ve zorlamasız bir söyleyişe sahip. Halkın dilini, söyleyişlerini, mesellerini, öfkelerini kendine ait bir hale dönüştürerek şiire dönüştürür. Onun için hem şiirinde hem de bir düşünceyi anlatışında bir sadelik ile yüzleşiriz. Bu da onun kendisine ait olan bir başarısıdır.

“*O anda mekteb-i rüşdiyyeden taburla çıkan
Bir elliden müteceviz çocuk ki, muntazaman
Geçerken eylediler ihtiyârı vakfe-güzin...
Hasan'la karşılaşırken bu sahne oldu hazin
Evet, bu yavruların hepsi, pür-sürûd-i şebâb,
Eder dururdu birer âşiyân-ı nûra şîtab.
Birazdan oynayacak hepsi bunların, ne iyi!
Fakat Hasan, babasından kalan o pis küfeyi,
Ki ezmek istedi görmekle reh-güzarında-*

*“Bunun yaşında iken biz büyüklerin yanına,
Okur da öyle girer, hem ayakta beklerdik;
Otur demezlerse elpençe sade dinlerdik;
Hayır, böyle değildir demek, ne haddimize!
Evet, desek bile derlerdi: Sus behey gevezel!”*⁵

İstanbul kültürü özgündür çünkü bu şehir İslâm'ı ve Müslümanları temsil eder. İnsanın hemen her davranışında bir doğallık bulunmaktadır. Fakat genç kuşak bu özgünlükleri terk etmekte ve kendine yabancılaşmaktadır. Âkif kendi nesli ile nesl-i hazır karşılaştırır. Edebi öne çıkartırken, gününün tarzıyla seslenmekten de kaçınmaz.

Âkif, sürekli olarak gözlerini Kur'an'a, Peygamber'e, Peygamber'in arkadaşlarına, hikmet yüklü olan bilgelere ve büyük şairlere çevirir. Sadi onun için kaçınılmaz bir göndermedir. Mevlâna da öyle. Batı ile Doğu arasında gidiş gelişler yapar. Ama o, sürekli olarak kendi özüne bakar.

3 Age., s. 21.

4 Age., s. 23.

5 Age., s. 106.

*"Sa'di gibi bir asr-ı faziletten işitmek
Sa'di o kadar felsefesiyle, hüneriyle
Fikrindeki hürriyet-i fevka'l-beşeriyle"*⁶

Diyerek bu duygu ve düşüncesini açıkça ifade eder. Şeyh Sadi Şirazi'nin şu beytine yaslanırken, onun hikmetli yakalayışını kendisine rehber edinir. "Ömr-i giran-maye der in sarf şud/ Tâ çihorem sayf, çipûşem şitâ" anlamı: "Kıymetli ömür, yazın ne yiye-yim, kışın ne giyeyim, derken bitti." İslâm kültürünün hikmet boyutu kuvvetlidir, Âkif de bundan fazlasıyla yararlanır. Şiirin güçlü bir damarda olabilmesi için bu birikimler bulunmaz birer nimettir.

*"İm'ân ile baksak oluyor işte nümâyan,
Sa'di bize göstermede bir meslek-i irfan."*⁷

Diyerek ona olan bakışını açık bir dille ifade eder. Bir irfan şairi olarak da düşünce dünyamızda hak ettiği yeri alır.

Ahlâk konusunda, sefil bir hayat yaşayan bir ailenin, simgesel olarak bir babanın içine düştüğü durumu tam da canevinden yakalar. Böyle bir baba halkın önünde nasıl rezil edilmesi gerekiyorsa öyle yapıyor. Bu anlamda mert ve gözü pektir. "Ne iş, ne güç, gece gündüz içip zıbâr sade / Sakın düşünme çocuklar aceb ne yer evde?"⁸ Çocukların geleceği bu olumsuz tabloda gizlidir. Âkif, ısrarla mahalle mekteplerinin açılmasını, çocukların oralarda okutulma-

sını ister. Bunu şiirinde sık sık dile getirir. Dağılan ve geleceği karanlık görünen bir aile tablosuna, şiddetli bir vurguyla uyarıda bulunur.

*"Benim güzel meleğim, hiç de tâli'in yokmuş:
Anan benim gibi sersem; babansa bir sarhoş!
Necip de minder koltukta geldi mektepten...
Demiş ki kalfa: "Sekiz aydır almadım hele ben
Ne haftalık, ne de aylık... Senin baban olacak
Kumarcı, oğlu için az yesin de tutsun uşak!"
Koğuldum anne! Deyip ağlıyor zavallı çocuk..."*⁹

Bu genel tabloda, çocuğa yüklenen durum farklıdır. Anne ile baba figürleri, ister istemez, bir dönemin, bir aile ortamının resmi olarak gösterilir. Bir çocuk için gelecek dünyası aile tarafından kurulur. Sorumluluk duymayan bir baba ailenin dağılmasına neden olur. İnsan için sorumluluk makamı önemlidir. Şair de böyle bir makamda kendini bulur. "Benim güzel meleğim" göndermesi onun çocuğa verdiği değeri gösterir. Kalfanın tutumu da bu genel tablo da yadırganacak bir durum olarak görünmez. Âkif'in çocuk için söylediği şu dize şiir sanatı ve düşüncesi bakımından bir doruk olarak öne çıkar. "Ümmid çocuk sûret-i safında iyandır"¹⁰ Belki de onun çocuğa bakışındaki en saf hal bu olmalıdır.

Kendisinin öğrenme ve hocalarına, ya da bilgilendirip beslenecekler hakkındaki düşünceleri de oldukça safiyanedir. Bahtariye ulemasından hocası

6 Age., s. 29.

7 Age., s. 58.

8 Age., s. 34.

9 Age., s. 35.

10 Age., s. 41.

İbrahim Bey'in ölümü üzerine yazdığı şiirdeki psikoloji oldukça duygusaldır. Burada da onun kişiliğinin yansımaları buluruz.

*"Hayâta sen beni rabteylemiş iken şimdi
Aceb nasıl yaşarım söyle âh sensiz ben?"*¹¹

*"Gittin, beni kimsesiz bıraktın,
Yaktın beni hasretinle yaktın!"*¹²

Bir insanın hocasını kaybetmesindeki en samimi duygular burada bu kadar belirginleşebilir. Bu da onun kişiliğinin bir özelliğidir. Bu ifade ve yaklaşımlarında hiçbir abartı yoktur, olamaz da.

"Fakat câhille âlim büsbütün nispet kabûl etmez:

*O bir kördür, bu lâkin
doğru yoldan hiç udûl
etmez [sapmaz]*

*Diyor Kur'an: "Bilenler,
bilmeyenler bir de-
ğil"... Heyhât.*

*Nasıl yeksân olur zul-
metle nûr, ahyâ ile
emvât"*

*Bu hikmetler bedîhîdir
senin içinde elbette:*

*Fakat, çok sevdiğim-
dendir ki, tekrar eyle-
dim işte."*¹³

Öğrenmedeki dayanakları sürekli olarak Kur'an-ı Kerim'dir. Onun için bir Kur'an şairi denilmesinde bir yanlışlık yoktur, yerinde bir tespittir. Şiiriyle öğreticidir. Bir âyeti kerimeyi şiire ve dizelere dönüştürebiliyor. Kur'an'ı asıl anlamıyla tanımlar. İslâm milletinde Kur'an'a yüklenen duruma itiraz eder. Onu asıl anlamıyla tanımlar. Öğrenme ve öğretme dikkati şu iki dizede iyice belirginleşir.

*"İnmemiştir hele Kur'an, bunu hakkıyla bilin,
Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak
için."*¹⁴

Âkif, Batı'dan uzak Doğu'ya kadar uzanarak birçok ülkeyi dolaşır. O, bütün dikkatini bir ülkenin kalkınmasına, fen ve eğitime yöneltir. Süleymaniye Kürsüsü'nde bunları şiir anlatısıyla bir öğüte dönüştürür. Bu yüksek ses tonlu söyleyişte, kendisini dinleyen ve okuyanlara âdeta bir şok uygular. Bununla uyarıcı olmaya bakar.

*"Şunu öğretti ki İngiltere tahsîli bana:
Milletin, memleketin böyle sefil olmasına
Bir sebep varsa, havâssın geriden bakması-*

dır...

*Yoksa, Şarkın bu zeki unsuru her feyzi alır.
Müslümanlık gibi, mâhiyeti cidden yüksek,
Sonra, vicdanları bir nefhada tehyîc edecek,
Dîn-i fîtrîdeki bir milleti irşâda ne var?"*¹⁵

Öğrenmeyi, bilimin ve sanatın değerlerini birlikte ele alır. Onda en önemli vurgu öğrenmeye dairdir. Değişen dünya dengelerini iyi gözlemler, hayırlı olanın mutlaka alınmasının gerektiğini savunur. Bunu da "Fen" kavramıyla sınırlar. Bunun için de bu dikkatini birçok alana yayar. Dönüp dolaştığı süreçten gelip dayandığı yer düşünce dünyasıdır. İslâm milletin geri kalmışlığını sahip olduğu düşünce dünya-

sına bağlamaz. İnsanların kusurlarının İslâm milletinin kendisinde olduğunu görür, hiçbir zaman düşüncenin kendisiyle sınırlamaz. Sorun insanlardadır, bunun için de tezini sağlam temellere dayandırır.

*"Müttefikleriniz dîni de
hiç anlamamış;*

*Rûh-ı İslâm'ı telâkkileri
gâyet yanlış.*

*Sanıyorlar ki: Terakkîye
tahammül edemez.*

Bilmiyorlar ki: Ulûmun

ezelî dâyesidir.

*Mündemic sîne-i sâfında bütün insanlık..."*¹⁶

" Sırr-ı terakkinizi siz,

Başka yerlerde taharrîye heveslenmeyiniz.

Onu kendinde bulur yükselecek bir millet;

Çünkü her noktada taklîd ile sökmez hareket.

Alınız ilmini Garb'ın, alınız san'atini;

Çünkü kabil değil artık yaşamak bunlarsız;

Çünkü milliyeti yok san'atin, ilmin; yalnız,

İyi hatırdı tutun ettiğim ihtârî demin:

Bütün edvâr-ı terakkîyi yarıp geçmek için,

Kendi "mâhiyet-i rûhiye"niz olsun kılavuz.

*Çünkü beyhûdedir ümmid-i selâmet onsuz."*¹⁷

İlim, sanat ve düşünce üzerine Âsım kitabını ayrıca incelediğimiz ve "Âkif Duruşlu Âsım" kitabında ele aldığımız için o bölümü atlıyoruz.

Sonuç olarak Âkif'in düşünce dünyası açık ve durudur. Gerçekçidir. Ütopyaya yaslanmaz. Yaşanmış gerçeklerden yola çıkar, yaşanacak gerçeklere doğru yol alır. Elinde bir fenerle yol gösterir.

Şiiri fenerinin ışığıdır.

— • —

11 Age., s.54.

12 Age., s.57.

13 Age., s.129.

14 Age., s. 153.

15 Age., s. 156.

16 Age., s. 169.

17 Age., s. 170, 171.

EV ALMAK İSTEYENLER! DERTLERİNİZİ BİLİYORUZ...

Biliyoruz, fakat bilmekle yetinmiyoruz. Dertlerinize derman da oluyoruz. Bütün isteklerinizin çözümünü sunuyoruz! Evinizi kira öder gibi, faizsiz taksitlerle Türkiye' nin her yerinden alın istiyoruz.

Evinizi; kolay kolay, seve seve alın diye daha bir çok kolaylığı da bunlarla birlikte sunuyoruz. Mesela, evinize geçene kadar kira yardımı yapıyoruz. Olur ya taksit öderken sıkıntı yaşadınız, hiç sorun değil! Gereken bütün kolaylıkları sağlıyoruz. Herkes ev alacak diye bir kuralımız da yok. İsteyen ev, isteyen arsa, isteyen de iş yeri alabilir.

Şimdi bütün bunlara inanmak istediğinizi de biliyoruz, İNANIN, İNANIN çünkü biz bunu yıllardır yapıyoruz...

Bu ilan yetersiz...
Eminevimin daha çok
avantajı var!
Her bütçeye uygun
seçenekler olduğunu da yaz!
Genel Müdür

0216 444 0 132

Bağlarbaşı
Bursa
Diyarbakır

: 0216 651 52 00
: 0224 224 80 50
: 0412 236 04 99

Malatya
Pazar / Rize
Ankara

: 0422 324 24 72
: 0464 612 22 98
: 0312 244 30 07

Prof. Fahrettin Kerim Gökay Cad. No: 39
Altunizade - Üsküdar / İSTANBUL

www.eminevim.com

www.eminoto.com.tr

İstiklâl Marşı'nı Anlamak

*“Gevşemeyin ve üzölmeyin.
Eğer inanıyorsanız en üstün sizsiniz.”*

Ali İmran 139

Ömer Faruk SİFİL
Eğitimci

Akif, İstiklâl Marşı'nı kaleme aldığında İstiklâl Savaşı'mız henüz kazanılmamıştı. Memleketin büyük bir bölümü düşman iş-gali altındaydı. Son iki yüzyıldır mütema-diyen girilen savaşlar, kaybedilen topraklar orduyu güçsüz, halkı yoksul, gönülleri yaralı bırakmıştı. Yüz-yıllardır Osmanlıya dış bileyen müstevliler, emelleri-ne hiç bu kadar yakın olmamışlardı. Öyle ki istiklâl mücadelesi veren milli meclisin mebusları arasında

bile meclisi Kayseri'ye taşımak ve mücadeleye ora-dan devam etmek fikri ağır basmış, bu konuda ciddi adımlar da atılmıştı. İşte tam bu esnada bir milli mar-şın oluşturulması fikri, milletimiz için tarihin kırılma noktası olmuştur.

Bu milli marş için açılan yarışmaya gönderilen 724 şiir arasında Akif'in şiiri yoktu. Akif, yarışmayı kazanan şiire verilecek 500 liralık para ödölü yüzün-

den yarışmaya iştirak etmemiş; kendisine neden kâtilmadığını soran Hasan Basri Bey'e *bu yaştan sonra ihsan için yarışamayacağını* ifade etmişti. Ne var ki yarışma için gönderilen şiirler, istiklâl ruhundan uzak bulundu. Sonunda Akif ödülü bir hayır kurumuna bağışlamak şartı ile –ki daha sonra 500 lirayı kimsesiz kadın ve çocuklara yardım etmek için faaliyet gösteren Dar'ül Mesaî'ye bağışlamıştır- marşı yazmayı kabul etti.

Tarih 12 Mart 1921'i gösterirken milli mecliste defalarca okunan, ayakta alkışlanan ve gözyaşları içinde dinlenen İstiklâl Marşı'nın dünyaya verdiği mesaj apaçık bir meydan okumaydı. Müslüman milletimize reva görülen esarete karşı, muhteşem bir başkaldırıydı. Aziz milletimizin geçtiği darboğazdan çıkış yolunu gösteren bir manifestoydu.

İstiklâl Marşı yazıldığı günden bu yana pek az esere nasip olan bir kabul görmüş, yediden yetmişe herkesin tüm kalbiyle sahiplenip benimsediği bir şiir olmuştur.

Peki bu milletin bu şiire bu denli sevdalanması nasıl açıklanabilir? Evet şair, zamanlar ötesi bir soluğa sahiptir, evet milli marşımız edebi değer bakımından kusursuzdur ama bu şiiri milletin gönlünün tahtına oturtan saik, onun başka ve çok ulvi bir yönüyle ilgilidir: **Maneviyat...**

Bu emsalsiz marşın verdiği mesajı tam olarak anlamak, onun İslamî kodlarını doğru okumakla mümkün olacaktır. Şair, marşı ilmek ilmek, nakış nakış İslamî mefhumlarla donatmış, şiire rengini, kimliğini veren asli unsur olarak maneviyat faktörünü esas almıştır. Başlı başına bir kitap oluşturabilecek bir hacimle belki ancak anlatılabilecek bu konuyu, bu yazının sınırları içinde açıklamaya çalışalım:

Milli marşımız, "*Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak*" mısrası ile başlar. Şiire böyle başlaması elbette bir tesadüf değildir. Sancak, hürriyeti ifade eder. Şair, Mehmetçiğe ve onun ötesinde millete sancağın yere düşeceğine dair bir korku içinde olmaması gerektiğini söylüyor.

"*Çatma kurban olayım çehreni ey nazlı hilâl*" mısrasında hilâlle sembolize edilen şey bizatihi İslam'dır. Çünkü bir sembol olarak Batı zihniyetini haç, İslam zihniyetini de hilâl sembolize eder.

*Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl
Doğacaktır sana vaat ettiği günler Hakk'ın
Cânı, cânanı bütün varımı alsında Huda
Ruhumun senden, İlahi şudur ancak emeli
Her cerihamdan, İlahi, boşanıp kanlı yaşım
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl*

Milli marşımızın yukarıya alınan altı mısrasında Allah (C.C.) zikredilmektedir. Oysa Çin, Almanya, Mısır milli marşlarında Allah ismi hiç geçmemekte,

Amerikan ve Fransız milli marşlarında bir, Afganistan milli marşında üç yerde geçmektedir. Tarayabildiğimiz kadarıyla milli marşların hiçbirinde İstiklâl Marşı'mızda geçen Allah isimlerinin sayısı kadar ya da ondan daha fazla sayıda geçen bir milli marş bulunmamıştır.

*Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var
Ulusun korkma nasıl böyle bir imanı boğar
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar*

Milli marşımızın dördüncü kıtasında iki yerde **iman** kavramı geçmektedir. "**İman**, insanın inandığı değerler, inançlar bütünüdür." Müslümanlar için "İslam akidesine inanma" anlamında kullanılır. Kelime, burada teknolojik üstünlüğe sahip düşmanların karşısında ancak Allah'ın yardımıyla (O'na inanarak, sığınarak, güvenerek) durulabileceğini düşündürmek kastıyla kullanılmıştır. Savaşların fiziki üstünlükten ziyade manevi faktörler sayesinde kazanılabileceği vurgulanmıştır. İslam tarihi bunun sayısız örnek-

Milletini ve onun geleceğini bu denli düşünen bir şairin çağrısı Allah'ın yardımıyla karşılık bulmuş ve Türk milleti o karanlık günlerden kurtulmuştur. Şairin dediği gibi "Allah bir daha bu millete İstiklâl marşı yazdırmazsın."

riyle doludur.

*Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı
Düşün altında binlerce kefensiz yatani
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatani*

İstiklâl marşının altıncı kıtasında insanımızın ruhuna işleyen ifadeler kullanılmış. Akif, bu kıtada yine İslamî kaynaklardan yola çıkarak **şehitlik** mertebesine atıfta bulunmuştur. İnsan eşref-i mahlûkat (yaratılmışların en şerefli) tir. Allah yolunda can verenler için söz konusu olan **şehitlik mertebesine yükselme** onu ebedî hayatta diğer insanlardan daha

şerefli kılmaktadır. Şair, bu toprakların üzerinde yaşayanların, varlıklarını kendilerinden önce canlarını bu topraklar (ama aslında Allah) için verdiklerini ve bunun bir şeref olduğunu düşündürmek istemiştir. Gerekirse Allah için can verme ve şehitlik mertebesine yükselme sırasının şimdi bizlerde olduğunu dile getirmiştir. Üçüncü mısra da **incitme** ifadesi kullanılmıştır. İncinme, yaşayanlara mahsus bir ruh halidir..Ölülerin bir şeyden incinme ihtimali elbetteki söz konusu değildir. Şairin burada “incitme” ifadesini yalnızca basit bir mecaz olarak kullandığını düşünmek haksızlık olacaktır. Çünkü şair burada:”**Allah yolunda öldürülenler için “ölüler” demeyin. Tam aksine, onlar diridirler; ama siz hissedemezsiniz. Bakara-154**” ayetindeki manaya atfen olağanüstü bir durumu işaret etmektedir. Bu da marşımızın İslamî kodları arasında sayılması gereken çok ince bir noktadır. Keza, “**Şüheda** fıskırarak toprağı sıksan **şüheda**” mısrasında da yine vatanın basit bir toprak parçası olmadığı, onun kıymetinin onu bizlere bırakanların kanları pahasına bunu sağladıklarının altı çizilmiştir.

*Ruhumun senden İlahi, şudur ancak emeli
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli
Bu ezanlar ki şehadetleri dinin temeli
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli*

Marşın sekizinci kıtasında camilerimizin mukaddesliği hatırlatılmış ve bu topraklarda ezan seslerinin sonsuza dek sürmesi temennisinde bulunulmuş. İslamî terminolojide yabancı anlamında kullanılan “namahrem” kelimesi, üstünde durulması gereken bir başka ifadedir. Kanaatimizce bu kelime de tesadüfen kullanılmış bir kelime değildir. Ekim 1919’da Maraş’ta bulunan Fransız- Ermeni askerlerinden bir devriyenin sokaktaki Müslüman kadınlara “*Burası artık Osmanlı memleketi değildir. Fransız müstemlekesinde peçe ile gezilmez!*” diyerek saldırması ve bu olay sonucu Sütçü İmam lakaplı bir kahramanın

devreye girip Fransız askerini öldürüp destanlaşması, ülkeye dalga dalga yayılmıştı. Şair, insanların çağrışım dünyalarında alabildiğine at koşturmuş, kelimelere mana içinde mana yüklemiştir. Bu satırların yazarının bu ifadelerden anladığı mesaj yabancıların, bırakın bizim mahrem alanımıza girmelerini ellerini bile sürmelerinin söz konusu olamayacağı biçimindedir.

“*Doğacaktır sana va’dettiği günler Hakk’ın*” ve marşımızın son dizesi olan “*Hakkıdır Hakk’a tapan milletimin istiklâl*” mısralarında konumuzun başında aldığımız Ayet-i Kerime’yi düşündürecek ifadeler mevcut. Ayeti Kerime mealen “Gevşemeyin ve üzülmeyin. Eğer inanıyorsanız en üstün sizsiniz.” biçiminde. Allah, Kur’an’da Müslümanların zor şartlarda ne yapmaları gerektiğini açıkça bildiriyor. Şair de şiirinde inancımızı muhafaza etmemiz gerektiğini, er geç muzaffer olacağımızı, bunun bizzat Allah’ın – inananlar olarak biz Müslümanlara- bir va’dinin olduğunu söylüyor. Şiire “*Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak*” ifadesi ile başlayan şair, şiiri **Hakkıdır Hakk’a tapan milletimin istiklâl** ifadesi ile noktallıyor.

Sonuç olarak İstiklâl Marşı’nın milletimizin gönlünde bu kadar güçlü bir yankı uyandırmasının sebeplerini bu milletin bu şiirde maneviyatını, hissiyatını hatta realitesini bulmasında aramalıyız. Merhum Akif’in 48 saatte Tacettin Dergâhında kaleme aldığı bu şaheserin, derin bir arka planı vardır. Müslümanca bir hayat yaşayan bir şairin böylesi mühim bir mevzuda hayata bakış açısını şiirden soyutlaması düşünülemez. Milletini ve onun geleceğini bu denli düşünen bir şairin çağrısı Allah’ın yardımıyla karşılık bulmuş ve milletimiz o karanlık günlerden kurtulmuştur. Şairin dediği gibi “Allah bir daha bu millete İstiklâl marşı yazdırmazın.”

— • —

tanıtım filmi
reklam filmi

tv programı

video montaj

kamera ve ışık hizmetleri

3d animasyon

interaktif CD

2d animasyon

web tasarım

organizasyon

grafik tasarım

katalog

broşür

dergi

indoor - outdoor

kurumsal kimlik

ARTI5

MEDYA - TANITIM

Ziyabey Cad. No:40/14 Balgat / ANKARA tel : 0 (312) 286 13 00
www.arti5medya.com • info@arti5medya.com faks : 0 (312) 284 76 06

İlim, İrfan ve Hikmet üzerine

Ferudun Hakan ÖZKAN
Eğitimci

Hayatımızın o kadar içindedir ki ilim, irfan ve hikmet, birbirinden pek de ayırmayız bu üç kavramı. Nedir diye sorduğumuzda ise pek de belirgin sınırlar çizemeyiz bunların arasında. İlim irfan tahsil etmek deriz okumak anlamında. İlim irfan sahibidir, diye akli başında eli kalem tutan, topluma yön gösterecek kişileri kastederiz. Vardır bunun da bir hikmeti diyerek hikmeti “sebepe, gerekçe” anlamlarında kullanırız. Sebebini anlamadığımız olaylar için de “Hikmetinden (Allah’ın) sual olunmaz.” diye irfanımızı sergileriz. Bu tür örnekleri çoğaltmak mümkün, ancak bu yazının amacı bir liste oluşturmak değil, bu kavramların neye delalet ettiğini, benim onlardan ne anladığımı dile getirmektir.

Bu üç kavramı da “bilgi” kelimesiyle karşılayabiliyoruz. Ancak üçünün de işaret ettiği bilgi farklı gözüküyor. Mesela ilim, disiplinli çalışmalar sonucu elde edilen, pozitif bilgiler topluluğu için kullanılıyor bugün. Ancak tarihsel seyrine baktığımızda “ilm” kelimesinin pozitif bilimlerin yanı sıra “ilm-i ledün” yani tasavvuf bilgisi olarak da kullanıldığını görmek mümkündür. Çünkü geçmişte kâinata bakış açısı “tevhidi” bir bakış açıydı, dolayısıyla da iki bilgi çeşidini birbirinden ayrı görmek gibi bir ikilem içinde değildi ulema. Yani zahiri bilginin de batini bilginin de kaynağı ilahiydi.

İrfana gelince, onu “sezgi gücü” ile karşılamak daha doğru olur sanıyorum. “Arif olan anlar.”, “Arife tarif gerekmez.”, “Kişi kendini bilmek kadar irfan olmaz.” gibi darb-ı meseller bu sezgi gücüne işaret eder. Arif yani irfan sahibi olanlar, bilgiyi gönül gözleriyle, kalp yoluyla elde edebilenlerdir. İrfan; içsel, ezoterik, batini bilgidir. Arif-i billah olan yani Allah’ı bilen ve Allah vasıtasıyla bilen kişi görünece bağlanmayıp görünenin ardındaki görünmeyeni arayan ve bulan kişidir. “Men arefe nefsehu fekad arafe rabbehu” (kendini bilen Rabbini bilir) sözündeki bilmek irfani bir bilgidir. İnsan ancak kendini, nefsini tanıdığı ve bildiği ölçüde Rabbini bilir ve tanır. Çünkü insan varlık olarak Allah’ın esma ve sıfatının tezahür ve tecelli yeridir, kendinde tecelli ve tezahür eden ilahi isimleri

tanıyıp keşfettikçe de Rabbini tanıyacak ve bilecektir. Bu yüzden irfana içsel bilgi ve sezgi gücü demek daha uygun olur diye düşünüyorum.

Hikmet kavramını ise doğrudan “bilgelik” olarak ele almak gerekir. Hikmet, eskilerin tabiriyle “eşyanın künhüne vakıf olma” çabasıdır. Hikmet kavramı İslam dünyasında değişik biçimlerde tanımlanmıştır: Nesnelerin mahiyet ve hakikatini bilmek; varlığın sebebini açıklamaya çalışmak; insanın kendini tanımaya çalışması; insanın kendi gücü ölçüsünde Allah’a benzetmek, insanüstü bir kişilik (insan-ı kâmil) kazanmak¹, bunlardan birkaçıdır. Bir başka açıdan da hikmeti gündelik bilgi yani hayat bilgisi olarak algılamak da mümkündür ki bu da yukarıdaki tariflerle örtüşür.

Bilgi, havas-ı hamse (beş duyu), akıl, idrak, zekâ ve kalp kanallarıyla elde edilebilir. Beş duyu yoluyla elde ettiğimiz bilgi, gündelik somut bilgiden öteye geçmez aslında. Gerçi günümüzün pozitif bilimleri beş duyu ve akıl yoluyla elde edilen bilgiye dayalıdır, ancak bu bilgi hikmet ve irfandan uzak, sekülerleşmiş, ilahi boyutunu yitirmiş bir bilgidir. Kalp ya da gönül de bilgi kaynaklarına dâhil etmezsek karşımıza böyle bir manzara çıkacaktır. “Modern bilimsel bilginin temel özelliği birleştirici ilkelerden boş olmak durumundadır. Bilimsel dünya görüşüne dayanan modern toplum ve insan bilimleri aynı özelliğe sahiptir. Başka bir ifadeyle modern bilgi tevhide değil, şirke dayanmaktadır.”² William Chittick’in bahsettiği birleştirici ilkeler tevhide bilgidir. Tevhid anlayışı bütün kâinatın ve içindekilerinin bir Yaratıcı elinden çıktığı inancına dayalıdır. Bu inancın temel bilgi kaynakları da vahiy ve hadistir. Bu inanca sahip bir kimse bütün varlıkların Allah’ın isim ve sıfatlarının birer yansıması olduğunu, bu yüzden de yaratılmış olanın Yaratıcı’dan ötürü hoş görülmesi gerektiğini düşünür. Bu düşüncenin sonucu olarak da mümin kişi tabiatla ve cemiyetle barışık yaşar, onlara zarar vermektan kaçınır ve böylece bugünkü çevre

1 Nihat Keklik, *Felsefenin İlkeleri*, s.16.

2 William Chittick, *Varolmanın Boyutları*, s.34.

sorunlarıyla da karşılaşmaz. İnsanoğlu son dört yüz yılda dünyayı, daha önceki dönemlerin hiçbirinde olmadığı kadar tahrip etmiştir. Nedeni ise modern felsefenin düşünceden dini olan bütün unsurları dışlayarak salt akılla her şeyi izah etmeye çalışması ve Tanrı'yı dünyanın dışına çıkarmasıdır. Halbuki "...akıl bölerek, ayırarak ve çözümleyerek iş görür; o temelde indirgemecidir. Bütünü göremez; çünkü yapısı gereği böler ve tahlil eder. Çözdüğü şey ise birbirine bağlılık ve anlamdır"³

Akıl kelimesinin etimolojisine bakıldığında bağlamakla ilgili olduğu görülür. Akıl insanı Allah'a bağlar⁴. İnsanı Allah'a bağlaması gereken akıl aşırı bir rasyonallite ile tanrılaştırılmış ve kâinata her şeyi izah edebilmenin tek referansı haline getirilmiştir. Sözün burasında şu ilginç anekdotu da dile getirmek yararlı olur sanıyorum: Seyyid Hüseyin Nasr bir konferansında: "Müslüman çocuğu, okulda suyun iki hidrojen ve bir oksijen molekülünden oluştuğunu öğrenince günlük namazlarını terk etmeye başlıyor." demiş. Bu söz, içinde bulunduğumuz durumu gayet iyi özetlemektedir. O yaşı kadar bütün varlıkların kaynağı olarak Allah'ı gören ve tevhide (birleyici, bütüncü) bilgiye sahip olan çocuk, modern bilginin aklın ayırıştırıcı ve indirgeyici özelliğine dayalı olduğunu fark edemeden yavaş yavaş gelenekle olan bağlarını koparmaya başlar. Çünkü o zamana kadar ona dinin ilmi emrettiği, Kur'an'da defalarca insanın aklını kullanması gerektiğinin söylendiği telkin edilmiştir. Doğrudur bu telkinler ancak eksiktir. Çünkü akıl ancak hayal (gönül, kalp) ile birlikte çalıştığı zaman gerçekliğe ulaşabilir. Halbuki çocuğa hayal hakkında da hep olumsuz telkinler verilmiştir. Hayalin insanı gerçekten ve doğrudan uzaklaştırdığı söylenmiştir, tabii ki bu da aşırı bir akılcılığın sonucudur.

Modern ya da Batılı bilimin böyle se-külerleşmesinin temelinde, kâinata bakış açısının eksikliği yatmaktadır. Bakış açısından kastım "tenzihi (benzersizlik) ve teşbihi (benzerlik)" bakış açısıdır. Tenzihi bakış açısından baktığımızda insan ve kâinat hiçbir şekilde Allah'a benzemez, O'ndan ayırıcı ve O'na ulaşamaz; teşbihi bakış açısından baktığımızda da insan Allah'ın bütün isimlerinin bir tecelli ve tezahürüdür. Örneğin Allah, Âlim'dir her şeyi bilir, insansa Allah'ın izin verdiği ölçüde bilebilir. Allah Semi'dir, her şeyi duyar, insan Allah'ın izin verdiği ölçüde duyabilir. Bu karşılaştırmaları çoğaltabiliriz, çünkü her bir ismin insanda bir yansıması vardır, bu yönüyle insan, Allah'a benzer. Sufiler bunu şöy-

le izah eder: İnsan Allah'ın zatı bakımından Allah'ın gayrı bir varlık; Allah'ın isim ve sıfatları bakımından Allah'ın aynı bir varlıktır. Müslüman bilge her şeye bu iki bakış açısını birleştirerek baktığı için her şeyi bir uyum içinde görür ve bu uyuma saygı gösterir. Batılı bilim adamı ise salt tenzih (benzemezlik) açısından yaklaştığı için Allah'ı aşkın, kâinatın dışında bir varlık olarak algılamış, varlıkların Allah'la olan bağlarını görmezden gelmiş ve dünyayı türlerin savaş alanı halinde görüp büyük bir tahribata neden olmuştur.

İmdi, Müslüman entelektüelin yitirdiği bu kültürel kodlarını (ilim, irfan, hikmet) yeniden keşfedip onlarla bağlarını güçlendirmesi iktiza eder. Çünkü Batı'nın bu ilahi boyutunu yitirmiş vahşi bilim anlayışının karşısında haysiyetli bir duruşu ve alternatif bir dünya görüşünü ancak bu yolla gerçekleştirebilir. Cümlemizin, büyük bir medeniyetin kılıcı artıkları olmaktan çıkıp yeni bir medeniyet tasarımı ortaya koymak için ihtiyaç duyduğumuz şey, aslında bu yazıda kısaca bahsettiğimiz bakış açısıdır.

BİBLİYOGRAFYA

1. Keklik, Nihat, *Türk-İslam Felsefesi Açısından Felsefenin İlkeleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1987.
2. Chittick, William, *Varolmanın Boyutları*, çev. Turan Koç, İnsan Yayınları, İstanbul, 1997.
3. Seyyid Hüseyin Nasr, *Bilgi ve Kutsal*, çev. Yusuf Yazar, İz Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2001.

— • —

3 Chittick, age, s.34.

4 Seyyid Hüseyin Nasr, *Bilgi ve Kutsal*, s.24.

Ahmed Hamdi Aksekî'nin Cumhuriyet Döneminde Dini Eğitime Katkısı...

Fahrettin GÜN
eğitimci yazar
fahrettingun@gmail.com

Ahmed Hamdi Efendi'nin Diyanet İşleri Başkanlığı olarak 1950 yılında Cumhurbaşkanlığına, Başbakan ve Bakanlar Kurulu'na sunduğu "*Din Tedrisatı ve Dini Müesseseler*" hakkında hazırladığı çok önemli bir rapor vardır. Altı bölümden oluşan ve Cumhuriyet döneminde dini eğitim ve öğretimin hülase edildiği bu raporda, "*Millî Mücadele ve Din Müesseseleri*" ara başlığı altında Ahmed Hamdi Efendi, İslâmcı bir entelektüel olarak 1923 yılındaki bir hatırasını nakleder ve bir gerçeğin altını belirgin bir şekilde çizer. Aksekî'nin geçmişe yönelik olarak

yaptığı bu muhasebe, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki dini tedrisata dair oldukça önemli bilgiler ihtiva eder. Şöyle ki:

"Bir taraftan Millî Mücadele devam ederken diğer taraftan da bu müesseseler daha iyi ve daha asrî bir şekilde ıslah ediliyordu. O zaman Ankara'da Umûr-ı Şer'iyye ve Evkaf Vekaleti Tedrisat-ı Umumiye Müdürü bulunuyordum. Mütehasıs bir heyet tarafından en yeni ve asrın icaplarına ve memleketin ihtiyaçlarına en uygun bir şekilde tertip ve tanzim edilmiş programlarla çalışan bu ilim ocakları o zaman Gazi Mustafa

Kemal'in takdirlerini kazanmıştı.

"Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri, 5 Şubat 1923'te Konya'ya gidiyor, oradaki Dar'ül-Hilafe Medresesi'ni teftiş ediyor, Fransızca, Hadis, Fıkıh, Coğrafya derslerinde talebe ile uzun uzadıya meşgul olarak ehemmiyetli mübahase cereyan ediyor ve derslerde talebenin en asrî/ modern mefkûrelerle yürüdüğünü görmekle memnun oluyor ve medreseden ayrılırken şöyle diyor:

"Memnuniyetle görüyorum ki tedris ve tederrüs cidden hakikat-i diniye dairesindedir. İnşallah memleketimizi, milletimizi ihya edecek asrî ve hakikî ulema-faziletkâr müderrislerimiz/profesörlerimiz sayesinde siz olacaksınız. Kıymetli ve hakiki ulemamızın mevkî yüksektir. Ulemamızın ve erbab-ı ilim ve irfanımızın himmeti ve irşadlarıyla inşallah İbn-i Rüşd'ler, İbn-i Sinâ'lar, Farabî'ler, İmam-ı Gazalî'ler milletimizin içinden çıkarak bu asrın tekâmülâtıyla mücehhez olarak ihyayı hakikat-ı diniye eyleyeceklerdir. Aksekili Ahmet Hamdi Efendi'yi tebrik ve kendilerine teşekkür ederim. Meşhudatımdan atıyen memleket için memnum." (5 Şubat 1341-1923, 771 numaralı *Hakimiyet-i Milliye* Gazetesi).

"Görülüyor ki Türkiye'de Cumhuriyet'in kurucusu da bizdeki dinî müesseselerin son zamanlarda almış olduğu şekilden sitayişle bahsetmiş, bunların asrî ilimleri benimsediklerini bizzat görmüş ve memleketin hakiki menfaatlerine hadim olacaklarını takdir ve tasdik buyurmuşlar ve takdirlerinin maddî bir nişanesi olmak üzere medreseye üç bin lira hediye etmek lütfkârlığını da göstermişlerdi.

"Bu ilim ocakları sadece Konya'da değil, memleketin her köşesinde aynı parlaklıkta devam ediyordu.

"Şunu da arz edeyim ki; Gazi Mustafa Kemal Hazretleri o zaman Dar'ül-Hilafe Medreseleri namı altındaki bu medreselerin daha yüksek bir terakkiye mazhar olması ve isimlerinin de değiştirilmesi için bir heyet kurmuş ve kendisi de bizzat başında bulunmuştu. Rahmetli Ağaoğlu Ahmet Bey'in buna en ziyade taraftar ve o heyette olduklarını biliyorum. Sonradan ne oldu, niçin oldu? Onu tarih araştırarak ve hükmünü verecektir."

Ahmed Hamdi Efendi'nin Diyanet İşleri Başkanı olarak DP iktidarına sunduğu bu raporda sözünü ettiği "Sonradan ne oldu, niçin oldu? Medreseler neden kapatıldı?" Soruları aradan yarım asırdan fazla bir süre geçmesine rağmen hâlâ "tarihin araştırmaması" ve "hükmünü verememesi" oldukça düşündürücü bir durumdur.

Diğer taraftan Mustafa Kemal'in 5 Şubat 1923'te Medreselere ilişkin *Hakimiyet-i Milliye* Gazetesi'nde yer alan sitayiş ve takdimimiz ifadelerine ve aradan kısa bir süre geçmeden 3 Mart 1924'de 420 sayılı ka-

nunla Şer'îye vekâleti ilga edilip yerine Diyanet İşleri Başkanlığı tesis edilmesine karşın dini müesseselere dokunulmadığı halde medreselerin oldu bittiyle sona erdirilmesi hâlâ bir muammadır.

Cumhuriyet'in başlangıç yıllarında medreselerin çürümek yerine inkişaf ederek yürüdüğü bir realitedir. Sıradan bir medrese mezunu karşısına hiçbir oryantalistin- şarkiyatçının- çıkmaya cüret edememesi bunun bariz bir ifadesidir. Dahası, *"İnkılap Tarihi"*nin yazarı Hikmet Bayur, 1948'de Ankara'da neşredilen *Millet* gazetesinde yazdığı bir yazıda Cumhuriyet dönemindeki eğitimin açmazlarını konu edinirken, Medrese tedrisatının daha analizci ve daha modern bir zihniyetle yapıldığına dikkat çekmesi çok manidardır...

Meşrutiyet döneminin A. Hamdi Efendisi, Cumhuriyet döneminin Ahmed Hamdi Akseki'si olarak din-siyaset ilişkilerinin sağlam bir zemine oturması için yoğun bir çaba sarf eder.

Ayrıca, II. Meşrutiyet'in ilânıyla birlikte İslâmcılık düşüncesinin yayın organı şeklinde intişar eden *Sırat-ı Müstakim-Sebilürreşad* Mecmuasında aktif bir biçimde başladığı yazı hayatını, Cumhuriyet döneminin en çetrefilli döneminde de çeşitli İslâmî eserler kaleme alarak sürdürür. Bu babdan olmak üzere 1916-1925 yılları arasında ondan fazla eser neşreder ve bu tarihten itibaren vefat tarihi olan 1951 yılına kadar eser telif etmeyi sürdürür. Bu eserler sırasıyla şöyledir: *"Köylüye Din Dersleri (1928)"*, *"Vel Asr Suresi'nin Tefsiri (1928)"*, *"İslâm (1928)"*, *"Müslümanlıkta iktisadın Ehemmiyeti (1932)"*, *"İslâm Dini (1933)"* Bu eser bir ilmiyal kitabı olup Cumhuriyet devrinde en çok satılan dini kitaplardan biridir ve bugüne kadar 1,5 milyondan fazla basılmıştır.), *"Peygamberimiz Hazret-i Muhammed ve Müslümanlık (1934)"*, *"Yeni Hutbelerim (1936)"*, *"Ramazan Armağanı (1937)"*, *"Yavrularımıza Din Dersleri (1941)"*, *"Peygamberimizin Vecizeleri (1945)"*, *"Namaz Surelerinin Türkçe Tercüme ve Tefsiri (1949)"*, *"Öğretmen ve Öğrencilere Yardımcı Açıklamalı Din Dersleri (1949)"*, *"Din Dersleri (1949)"*... Bunların yanı sıra daha birçok kitap ve pek çok sayıda makale kaleme almıştır.

"Bir taraftan Millî Mücadele devam ederken diğer taraftan da bu müesseseler daha iyi ve daha asrî bir şekilde ıslah ediliyordu.

Yine bu doğrultuda Mehmed Âkif'e Kur'ân mealinin verilmesinde, Kur'ân Tefsir'inin Elmalılı Hamdi Bey'e, "Tecrid-i Sarih"ın tercümesinin Babanzade Ahmed Naim Bey'e ısmarlanmasında onun büyük dahli olmuştur. Millî Şair Mehmed Âkif, Ahmed Hamdi Akseki'nin ısrarlarıyla bu görevi üstlenmiştir. Bu noktada Âkif Merhum haklı gerekçelerle Diyanet adına Meal yazmaktan vazgeçse de, Elmalılı'nın kaleme aldığı "*Hak Dini Kur'ân Dili*" adlı tefsirin ve Ahmed Naim Bey'in başlayıp, vefatıyla Kamil Miras Bey'in tamamladığı "*Tecrid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi*"nin vücut bulmasında ve Diyanet tarafından basılmasında büyük emekleri geçmiştir.

Diğer taraftan, resmi görevi sırasında İstiklâl Mahkemesi'nde yargılanıp beraat eden Ahmed Hamdi Akseki Bey, memuriyet hayatını DİB bünyesinde sürdürür. 1939'da Diyanet'in reis muavini oldu. 1947'ye kadar bu görevde kalır. Bu tarihte Şerefettin Yaltkaya'nın vefatı üzerine Diyanet İşleri Başkanı olur. Yine bu noktada belirtelim ki, "Cumhuriyet'in ilk yıllarında uzun süre Reislik görevini yürüten Rifat Börekçi döneminde Diyanet İşlerini büyük ölçüde o yönetir." 1947'de başladığı Diyanet Reisliği görevini vefat tarihi olan 9 Ocak 1951'e kadar sürdürür.

Ahmet Hamdi Bey, 1950 yılında DP hükümetine sunduğu raporda ise, Diyanet İşleri Başkanı olarak tek parti döneminde dine aykırı uygulamaları sert bir biçimde eleştirir; bu minvalden olmak üzere gençlikte ve halk tabakasında dini buhranın mevcut olduğuna, din adamları sayısının çok geçmeden tükeneceğine, din adamlarının ortadan çekildikçe hurafelerin ve

kötü unsurların memleketi kapladığına dikkat çeker. Ayrıca Türkiye'deki dini buhranın sebebinin, maneviyata vurulan darbeler olduğuna işaret eder. Akabinde ise olumsuz din düşmanlığının ortadan kaldırılıp, durumunu aslî mecrasına kavuşturmak için neler yapılması gerektiğini tek tek sıralar. Fakat öncelikle tek-parti döneminde yapılan yanlışlıklara vurgu yapar ve bu yanlışlıkları da madde madde belirtir, şöyle ki:

a) 430 numaralı Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun tatbikatta İslâm dinine ait her türlü din müesseselerini ilga etmekle neticelenmiş olması.

b) Mekteplerdeki din tedrisatının kaldırılması,

c) Bu kadarla da kalmayarak hariçte ve mekteplerde din aleyhtarlığı propagandaları yapılması,

ç) Anayasa, din ve vicdan hürriyetini teminat altına almasına, ailelerin kendi çocuklarına din dersi okutmalarına, Anayasa'dan başka medeni kanunun da müsait bulunmasına rağmen tatbikatta buna meydan verilmemesi ve değil din dersi, sadece Kur'ân-ı Kerim okuyanların bile cürmü meşhûr hâlinde ellerinde Kur'ân'lar olduğu halde mahkemelere sevk olunması,

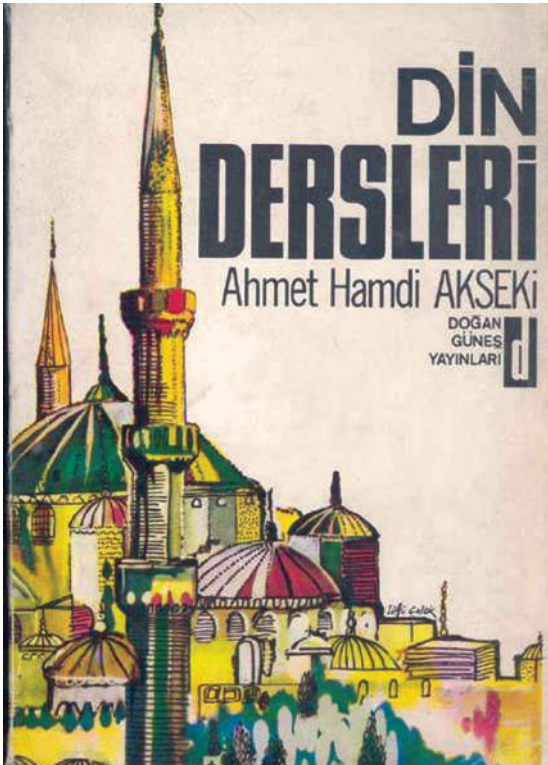
d) Milli Eğitim Bakanlığı'nın Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile yetiştireceğini taahhüt ve deruhte ettiği yüksek din mütehasşısı ile İmam ve Hatip gibi din adamlarını yetiştirmemesi ve bu suretle Diyanet İşleri Başkanlığı'nın muhtaç olduğu dinî elemanlardan ve memleketin hakiki din adamlarından ve hatta namaz kıldırarak imamlardan mahrum bırakılması,

e) Azınlıklarda bile din adamları yetiştiren muazam din müesseseleri olduğu halde halen Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kolej şeklinde olsun bir meslek mektebi olmaması ve buna müsaade edilmemiş olması ."

Dini buhranın sebeplerini bu şekilde izah eden Ahmet Hamdi Akseki, buhranın hangi suretle kaldırılacağına dair uzun mülâhazalarda bulunur. Özellikle de Diyanet İşleri Başkanı olarak Akseki'nin bu raporu, bir devlet kurumunun Tek parti döneminde dine karşı yapılan düşmanlığı kayıt altına alması ve belgelen-dirmesidir. Hiç kuşkusuz bunda A. Hamdi Akseki'nin makam-mevkiye kapılmayıp cesurane bir şekilde davranmasının büyük rolü vardır.

Kısaca, O gerçek bir İslâmcı entelektüel ve makamının gereklerini yapan, makamını dolduran gerçek bir Diyanet İşleri Başkanı olmuştur. Yeni Akseki'lere ihtiyacımız ise, bugün dünden daha az değildir...

* Bahsi geçen rapor için bkz. *Sebilürreşad*, IV-V/101-105, (Nisan-Haziran 1951).

Öğretmeni Gardiyan Görenler

Mustafa MİYASOĞLU
eğitimci yazar

Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, çoğunluğu Eğitim-Bir Sen mensuplarından oluşan öğretmenlerle Kanal 7'nin İskele / Sancak programında bir araya gelerek saatlerce ülkenin eğitim meselelerini konuştular. Bakanın söylediği, "Eğitim sistemimiz iflâs etmiştir!" sözü konuşmaların özeti gibiydi.

Eğitim-Bir Sen'in yaptırdığı çok sorulu anket sonuçlarından biri olan, meslekten memnun öğretmen oranını ifade eden % 23 rakamı üzerinde konuşulurken, Bakanın söylediği şu söz de ilgi çekiciydi: "Bu oran İngiltere'de % 15. Pek çok İngiliz okulunda öğretmenler gardiyan haline geldiklerinden şikâyet etmekte, -özgürlük anlayışından ötürü- sınıfta öğrencilere hâkim olamamaktadır."

Bu ifadelerden sonra söz alan bir Matematik öğretmenin bizde de öğretmenin gardiyana dönüşüğünü söyledi ve matematiğe ilgisi az bir öğrenciyle fen lisesine gitmeye hazırlanan öğrencinin aynı sınıfa oturtulmasının tuhaflığını anlattı. Öğretmenin seviye ve ilgi farkını dikkate alamadan öğrencileri bir sınıfa doldurmayı, kurbağa ile atı aynı kulvara sokmaya benzetmesi gerçekten ilginçti. Bunun beheimahal değişeceğini söyleyen Bakan Hüseyin Çelik: "Bakanlıkta yeni bir kaosa yol açmamak için, YÖK'te beklendiği gibi geniş kapsamlı istişare ve uzlaşma çalışmalarına girmelidir." dedi.

Daha sonra söz alan Eğitim-Bir Sen'in Genel Başkanı Ahmet Gündoğdu'nun anketin ilk kısmıyla ilgili şu açıklaması da önemliydi: Mesleğin ilk yıllarında % 15 civarında olan memnuniyet, zamanla başka işler yapma umudunu kaybeden öğretmenler tarafından % 40 civarındaki memnuniyete dönüşüyormuş... Başkanın bu sözleri bile bir teselli gibi görüldü, sanki halimize şükredelim demeye getirdi. Esasen bu oranın zamanla yükselmesi, bana göre insanların zamanla öğretmenlik mesleğini ve onun gerektirdiği fedakârlıkları severek benimsemesinden kaynaklanıyor. Bunu da herkes kullanıyor.

Öğretmeni gardiyan gören veya o hale getiren sistem sorgulanırken, Dünya Eğitim Tarihi ve Peygamberlerin tebliğ ile terbiye metotları da gözden geçirilmelidir. Sokrates'in tek başına sofist felsefeyi kökünden sarsarken ne kadar diyaloga açık bir yöntem geliştirdiğini ve anlatmak istediği gerçekleri dinleyicisine buldurduğunu yazılı metinlerden görüp öğreniyoruz. Peygamberimizin bilgiye ihtiyaç duyulduğu zaman söylediğini ve bir sözün dinlenip anlaşılması için insanî durumlarla kişiliklerini hep dikkate aldığını biliyoruz. Öğrenciyi potansiyel suçlu gibi gören anlayış okulu hapisaneye çevirir, öğretmeni de gardiyan haline getirir. Okulların kapısında uyuşturucu satılırken öğrenciler de çeteleşir.

“Öğrencilerimin Gözlerini Kaybettim”

1967 yılında girdiğimiz İstanbul Üniversitesi bir yıl önce gece bölümü açmış ve aynı öğretim kadrolarıyla öğrenci kapasitesini artırmaya çalışıyordu. İslam Enstitüleri bir yana bırakılırsa, o zaman Türkiye'nin üç şehrinde üniversite vardı. Kadroları da alabildiğine yetersizdi. Bunların artırılması ve imkânlarının geliştirilmesi için gayret gösteren Prof. Dr. Mehmet Kaplan, bir günlük gazetenin düşünce sütununda, başlığı bile çarpıcı olan bir yazı yayınladı: “Öğrencilerimin gözlerini kaybettim”...

Hiçbir ders, bana bu yazı kadar öğretmenliğin önemini, hocalığın gerektirdiği fedakârlık ve sorumluluk duygusunu öğretilmedi. İlim, ihtisas ve entelektüel merak, eğer iyi bir hocanın gözlerinin içine bakan ve kabiliyetini geliştirecek unsurları yakalama alâkasından mahrumsa gelişemez. Böylece, kabiliyetli gençler, zekâ fışkıran gözleri ve maharetli elleri ile spastik özürlüler gibi dolaşır durur.

Bu toplumun eğitim konusundaki en önemli hususu, öğrencilerinin gözlerini kaybettiğini bile farkedemeyen ve onları yanlış programlarla eğitmeye çalışan yetersiz hoca meselesidir. Az bilinen kelâm-ı kibarlardan biri, bu durumu çok iyi açıklar sanıyorum: “Kem âlât ile kemâlât olmaz”...

Bu yazısında duyarlı kalpleri titretecek kadar açık bir dille, acı tecrübelerden ve tehlikeli sonuçlarından söz eden Mehmet Kaplan Hoca, o dönemde öğrenci olan bizimle de yakından ilgilendi. Pek çok hocanın yazılı kağıtlarını bile okumadığı bir ortamda, bize

kim olduğumuzu anlatmamızı isteyen ödevler verdi, onları okudu. İlk gençlik döneminde yazdığımız şiir ve hikâyeleri inceledi, bizdeki kabiliyetleri keşfedip teşvike çalıştı. Rahmetli Ali Nihat Tarlan ile Faruk Kadri Timurtaş hocalarımızın da yazdıklarımızı okumaktan, anlattıklarımızı dinlemekten hiç yüksünmediklerini minnetle hatırlıyorum.

Bunların talebesi olan merhum hattat Prof. Ali Alparslan, Edebiyat Fakültesi ile Güzel Sanatlar Akademisi yan yana olduğu günlerde fakülte derslerinden fırsat buldukça akademi hocalarından olan Necip Fazıl'ı nasıl bir heyecanla dinleyişini dün gibi anlatabiliyordu. Üstadın konferanslarından ve sohbetlerinden aynı tadı aldığım için, Ali Alparslan'ın unutamadığı kelâm şölenini anlayabiliyordum. Demek ki hoca kadar talebe de önemli. Bunun en güzel örneğini Hz. Peygamber ile Hz. Ali ne kadar tabii bir tarzda orta koyar... Alan olmayınca veren ne yapar... İşte yüz binlerce hadis, yüzlerce konferans... Binlerce idraksizin karşısında kelâm ziyafetleri verip de anlaşılmamış insanlar kadar, hoca bulamayan veya eğitim hakkından mahrum edilenleri hatırlıyor ve Latin şairi Ovidius gibi Necip Fazıl'ın şu serzenişine hak veriyorum: “Yıllarca katırlara yonca yerine orkide vermişim!”

Hocalar öğrencilerinin gözlerini kaybeder de otuz kişilik sınıflar yerine bine yakın insanın doldurduğu anfilerde konferans gibi ders verilirse olacağı budur: Açık öğretim mümkün olan tek eğitim olur. Hem lise, hem de üniversite için durum bu. Ya öğretmen bulamayan okulların durumu ne olacak?

Öğretmeni Ezen Sistem

25 yıl eğitim-öğretim hizmeti yapmış bir insan olarak, daha öğretmenliğe başladığım ilk günlerde farkettiğim, ama üzerinde durulduğunu göremediğim haksızlıklara dikkati çekmek istiyorum. Yıllardan beri gürültülü tartışmalar arasında gümeye gidecek meseleler sayıldığı için, ifadesi sürekli ertelenen ve bugüne kadar etkili bir tarzda söylenemeyen hususlar şunlar: Stresli meslekler arasında ilk beşe girmesine rağmen yıpranma payının emeklilikte dikkate alınmaması, ek ders ücretinin sürekli azalması ve öğretmen çocuklarının öteki baba mesleğine özendirilmemesi... Bunların sonucu olarak öğretmenlik nitelikli meslekler arasına giremiyor ve mesleki birikim kuşaktan kuşağa aktarılamıyor...

Öğretmenleri yöneten öğretmenlerin duyarsız olduğu, bu temel meselelerini çözümlemek bir yana, dile bile getiremediği için, öğretmenleri kendi kendisini ezen insanlar diye takdim gerekir...

Bu hususların birer problem olarak sürüp gitmesi, öğretmenliğin babadan oğula geçen itibarlı bir meslek haline gelmesini önlemektedir. O yüzden öğretmenlik, mecbur kalınmadıkça yapılamayan, câzibesi pek olmayan ve özel okullarla dershaneler dışında tatmin edici ücret alınamayan bir meslek durumundadır. Bunun sorumlusu da bizzat meselesinin farkında olmayan öğretmenlerdir. Çünkü Milli Eğitim Bakanlığı'nda idari görev yapanların hemen hepsi öğretmen kökenlidir ve öğretmeni en çok ezenler de bizzat öğretmenlik yapmış olan idarecilerdir. Bilindiği gibi, çekicin demiri de örs üzerinde dövülür, ama çekiç sürekli örsü döver... Yoksa bu ülkenin yöneticisiyle halkı öğretmenine gerçekten değer verir, hakkını arayana da hakkını tabii... Bunun için onun yöneticisi ve sözcüsü olanlar öğretmenin haklarını aramayı bilmeli... Öğretmen, Orhan Kemal'in Murtaza romanındaki tipe benzetilmemelidir.

Öğretmeni ezenin öğretmen olduğunu söylerken hiç abarttığımı, kimseyi haksız yere suçladığımı düşünmüyorum; çünkü söylediğim gerçeğin ta kendisi. Gerek Bakanlık yetkilileri ve gerekse öğretmen sendi-

kaları, baştan beri öğretmeni öteki büro memurlarıyla birlikte mütalaa ettikleri için, öğretmenin ayrıcalıklı nitelikleri yok sayılıyor ve ta baştan kaybetmiş durumuna düşüyor. Halbuki öğretmenlik de doktorluk, askerlik, polislik ve gazetecilik gibi stresli meslekler arasındadır, öğretmene sorumluluk yüklenir. Buna rağmen, bizzat öncü öğretmenler sadece fedakârlıktan söz eder, hak ve imkânları öğretmenler lehine genişletmeye gerçekten gayret göstermez. Bu kadarı da saflık değildir elbette.

Her meslekte fazla mesaiye fazla ücret ödendiği halde, öğretmenin ek ders ücretinin maaş karşılığı girmediği ders ücretinin çok gerisinde kalması ve maaşına paralel olarak artmaması gerçekten anlaşılır bir şey değil. Ek dersin zaman zaman zorunlu olduğu durumlarda eğitimin kalitesi düşerken herkes üzülür, ama bu kaliteyi artırmanın yolları hiçbir zaman aranmaz. Çünkü sebep herkesten iyi bilinir. Sanki eğitimin devlet eliyle sürdürülmesini önlemek isteyenler bu kaliteyi düşürmeye çalışıyorlar...

Öte yandan, bütün stresli durumlarda görev yapan, askerlik, polislik ve gazetecilik meslek grupları da en az üç veya beş yıl fazla kıdem tazminatıyla emekli edilir. Stresli mesleklerin üst sıralarında yer alan öğretmeni öteki meslek gruplarından ayrı mütalaa etmeli, onlar gibi özel statülü meslek saymalıdır. Bu yapılmadığı sürece öğretmen mağdur durumdadır, eğitim sürekli kan kaybediyor demektir.

Bütün bu sebeplerden dolayı öğretmenlerin haklarını alamaması, öteki mesleklerin gerisinde kalması, bu mesleğe ilginin azalmasına yol açıyor, öğretmen çocuklarının bile mesleğe ilgi duymasını önüyor. Yıllardan beri öğretmen yöneticilerinin bunu anlamaması, sonucu değiştirmeye gayret etmemesi akıl alır bir şey değil. Bu meslek belli sebeplerden tükeniyor!..

"Öğrencilerimin gözlerini kaybettim!" diye yakınan hocam Mehmet Kaplan'ı rahmetle anarken, kalabalık sınıflarda sürekli 30 saatten fazla derse giren ve 25 yıldan fazla çalıştıktan sonra ek iş peşinde koşmak zorunda bulunan öğretmene acımayan yöneticiler elbette insafsız. Fakat bunları "fareler birbirini yer" mantığıyla birbirine ezdirerek yönetenler de daha az sorumlu değil. Nasreddin Hoca fıkrasındaki gibi, bindiği dalı kesmeye çalışanlara kimsenin saygı göstermesini beklememek gerekir. Bu bakımdan şuursuz fedakâr öğretmen, öğretmenliği yok ediyor. Şuur olmadan vefa bile anlamsız.

Elbette bütün itibarlı ve nitelikli meslekler baba mesleği olursa toplum daha çabuk gelişir. Fakat son yıllardaki kriz dönemleri hariç çok başarılı gençlerin öğretmenliği düşünmemesi, ona hazırlanmaması çok acıdır... Bu toplum öğretmenle imamın diyalogu kadar bunların itibarını da dikkate almalıdır.

— • —

**Şuursuz fedakar
öğretmen, öğretmenliği
yok ediyor. Şuur olmadan
vefâ bile anlamsız.**

Orada Bir Kitap Var Uzakta

Abdurrahman ERBAŞ
eğitimci
abderbas@ogder.org

Eserin adı : Orada Bir Kitap Var Uzakta
Yazarı : Hamit Kaya
Yayınevi : 2 Kaynak Yayıncılık
Fiyatı : 2 ytl 10 ykr.

CIMBİZ serisinin birinci kitabı. 13x19 ebadında 96 sayfalık özgün bir çalışma. İsminden de anlaşılacağı gibi - kendisiyle aramıza mesafeler girmiş olan – Yüce Kitabımız Kur'an ile alâkalı. Kur'an içerisinden özenle seçilmiş ve hâl-i pür melâlimizi yani içerisine düştüğümüz acınacak durumu ifade eden âyetlerden dolayı da esere bu isim uygun görülmüş. Kapakta ise bu durumdan kurtulmanın yolu olan " OKU!" emrine dikkat çekilmiş.

Eser üç bölümden oluşmaktadır;

Birinci Bölüm: Bu bölümde değişimden ve değişimin geçirdiği üç aşamadan bahsedilerek, değişimde okumanın rolüne dikkat çekilmiştir. Neyi, nasıl ve niçin okumalıyım? Sorularının cevabı verilmiştir. Değişimin iyiye de kötüye de olabileceği vurgulanarak iyi yönde değişim için bazı eserler tavsiye edilmiştir.

İkinci Bölüm: Bu bölümde ise değişik konularda Kur'an-ı Kerim'den seçilen âyetler 16 başlık halinde ele alınmıştır. Eserin vermek istediği asıl mesaj bu bölümdedir. Özellikle;

- İlk vahiy
- İkinci vahiy
- Yarın geç olabilir
- Çalışarak dinlenelim
- Hayatımız kayıt altında
- Bu dörtlÜye dikkat
- Sihirbazların imanı
- Kızlarımız, başlıkları altında ele alınan konuları beğeneceğinize eminiz.

Ekler: Bu bölümde ise yazarın ikinci kitabı için seçilen bazı âyet mealleri takdim edilmiş ve tefsirleriyle birlikte okunmalarının çok faydalı olacağı hatırlatılmıştır.

Yazarının sadaka-i cariye hükmüne geçmesini istediği bu küçük eser içeriğine serpiştirilmiş hikayelerle de zevkle okuyacağınız bir kitap haline getirilmiştir. Sayfa sayısı az fiyatı çok uygun olan bu eseri okumanızı, SONUÇ bölümünün son paragrafındaki isteğe de dikkat etmenizi hatırlatıyoruz.

Rabbimiz bizleri hayırlı işlerde muvaffak eylesin. Amin !

Eser temin yerleri:

Kaynak Yayıncılık Hacıbayram Kitapçılar Çarşısı No: 39
Ulus-ANKARA
0312 311 02 10

Doç. Dr. Sefa Sa

Problemleri ve Çözümleri

Röportaj: Feramil KAYA Şuurlu Öğretmenler Derneği Sakarya Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi

Değerli hocam, kendinizden ve çalışmalarınızdan kısaca bahseder misiniz?

1956 yılında İskenderun'da doğdum. İlk, orta ve lise tahsilimi bu şehirde yaptıktan sonra 1980 yılında Tıp Fakültesi'nden mezun oldum. 1992'de psikiyatri klinik şefi olarak Vakıf Gureba Hastanesi'nde göreve başladım. Halen bu görevimi sürdürmekteyim. Çeşitli insanların sorunlarıyla ilgilenmeye gayret ediyorum. Bunun yanında sorunların çözüm yollarını gösteren ve çözüm tekliflerini ön plana çıkaran kitaplar hazırlıyorum. Muayenehanede veya konferansta belli sayıda insana yardımcı olabiliyorum. Bunun yanında kitaplar aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaşmaya çalışıyorum. Kendi alanımla ilgili 20'ye yakın eserim var ve halen bu alandaki çalışmalarımı devam ettiriyorum.

Okullarda sık sık karşılaşılan öğrenci problemleri ve bunların nedenleri hakkında bilgi verir misiniz?

Öğrencilerimizle yaşadığımız en belirgin problemler, öğrencilerimizin derslere karşı ilgisizliği, başıboşluğu, gerekli disiplini alamamasıdır. Gençlerimizin sosyal yaşamdan uzaklaşmış olmaları da göz ardı edilemeyecek bir sıkıntıdır. Bu gün maalesef, eğitimimiz öğrencilere bir hedef belirleme yetisi vermiyor. Ahlaki değer vermiyor. Gençler adeta: "Köşeyi dön, nereden dönersen dön!" felsefesiyle yetiştiriliyor. Yani, maddiyat ön plana çıkarılıyor. İnsanların manevi değerlerine yer verilmiyor. Top-

lum içerisinde dayanışma, kardeşlik, yardımseverlik, küçüğe yardım, büyüğe saygı gibi değerlerimiz öğrencilere kazandırılmıyor. Yani adeta bir fabrikasyon gibi öğrenci yetiştiriliyor. Benim gözlemlediğim eksikliklerin bir kısmı bunlardır.

Öğrencilerin olumlu ve olumsuz davranışları karşısında evde ve okulda nasıl yaklaşılması gerekir?

Nedense Türk disiplini, yani Türk ailelerine göre disiplin daha çok, kötü davranış, azarlama ve dayağa yönelik. Olumsuz bir şey gördüğümüzde azarlıyoruz, kızıyoruz, bağırıyoruz. Elbette bu olabilir ama daha çok övgüye ve teşvike yer veren bir sistemle disipline etmeliyiz. Yani, çocuk, güzel bir şey mi yaptı, memnun olduğumuzu, mutlu olduğumuzu söyleyerek onu teşvik etmeliyiz. Bu konuda yüreklendirmemiz lazım. Eğitimin %80'inin bu sisteme dayalı olması

lazım. Ama Türk toplumunda maalesef %80 oranında azar metodu uygulanmaktadır.

Bizim onları teşvik etmemiz ve heveslendirmemiz gerekiyor. Çocuklarımızı her yaptıkları olumlu adımda destekleyelim; uygunsuz davranışlarda ise ikaz edelim, olmazsa onları engelleyelim. Yeteneklerini geliştirici hareketleri ve çabaları teşvik edelim.

Okullarda son yıllarda baş gösteren şiddet olaylarının nedenleri nelerdir ne gibi önlemler

Ygılı'yla "Öğrenci " Üzerine Röportaj

alınmalıdır?

Bunun temel nedeni bence daha da çok yaygınlaşan kız-erkek arkadaşlığını, yani flörtü görüyorum. Maalesef bu önemli bir konudur. Yani, gençler bu yaşlarda derslerini bırakıp, karşı cinsle daha çok vakit geçirmeyi hedefleyebiliyorlar. Bunun sonucunda yok falancanın sevgilisi olma, falancayı paylaşamama gibi konularda birbirlerine şiddet uygulayabiliyorlar. Önemli bir faktör olarak bunu görüyorum. Burada mutlaka birtakım sınırlandırmalar yapılmalıdır. Kız-erkek iç içeliğine biraz kısıtlamalar getirilmeli, öğrencilerin derslerini hedef olarak seçmeleri ve vakitlerini ona ayırmaları için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri hususunda sıkıntıları var. Öğrencilerimizin özgüven sahibi olarak kendilerini daha iyi ifade etme becerisi kazanmaları için neler yapabiliriz?

Kişisel güveni olumsuz yönde etkileyen şeyler-

den en başta geleni kendisi ile alay edilmesidir. Bunun da temelinde sevgi eksikliği yatmaktadır. Hâlbuki çocuklarımıza karşılıksız sevgi göstermeliyiz. Şimdi burada muhakkak ki çocuğumuzu başkalarıyla kıyaslamamak, aşağılamamak onlarda aşırı bir beklentiye girmek gerekir. Başkalarının yanında hakaret etmekten, aşağılamaktan kaçınılmalı, kız-erkek, büyük-küçük ayrımı yapmadan hepsine sevgi vermeliyiz. Onları huzurlu, sıcak ve sevecen bir ortamda büyütmeliyiz. Bunların yanında arkadaşlarıyla buluşma ortamları oluşturarak sosyalleşmesine zemin hazırlamak gerekir. Öğrencilere güvensizlik aşılayacak telkinlerden kaçınılmalıdır.

Her yerde sayıları hızla artan internet salonları öğrencilerle dolup taşıyor. Böyle yerlerin zararları ve öğrencilerin buralara gitmesinin engellenmesi konusunda velilere ve öğretmenlere hangi tavsiyelerde bulunursunuz?

Çocuğun zihni kapasitesi devamlı gelişme ha-

lindedir. İşte bu devirde öğrenmeye, kültüre, araştırmaya ağırlık veren çocuğun bu gelişimini en uygun şekilde sağlamak gerekir. İnternet, belirli bir miktarı aşarsa zararlı olur. Özellikle birtakım sakıncalı sitelere girerlerse daha tehlikeli durumlar oluşabilir. Buna dikkat etmek lazım. Çocuğumuza bunlara karşı sınırlandırmak lazım. İnternet, elbette ki gerekli. Çocuğun her konuda bilgi alabilmesine imkan sağlıyor.. Ama, yararlı kullanmak lazım. Çocuğun internetten ne şekilde faydalandığını kontrol etmek lazım. Çünkü çocuklarımızın kafası karışık olduğundan gereksiz meşguliyetlere yönelmeler olabilir.

Öğrencilerin başarılı olmaları, kitap okumaları ve ödevlerini yapmaları gibi konularda biz ve öğrencilere neler tavsiye edersiniz?

Aileler, muhakkak ki olumlu örnek olmalıdır. Evinde huzurlu ve mutlu bir ortam içinde olan çocuklar daha başarılı olurlar. Aileler, kitap okumayı ve çalışmayı seven kişiler olarak çocuklarına örnek olmalıdır. Öğrencinin performansını, gayretini ödüllendirmelidir, başarısını veya aldığı notu değil. Evde huzurlu bir ortam oluşturarak çocuklarımızı başarıya, daha doğrusu çalışmaya, araştırmaya, öğrenmeye meraklı kişiler

haline getirmeye çalışmalıyız. Çocuğumuza kitap alarak, okuyarak, masal anlatarak onlarda okumaya istek ve ilgi uyandırabiliriz.

Öğrenci problemlerinin çözümünde okul-veli işbirliğinin öneminden bahsedermisiniz?

Belirli aralıklarla veliler öğretmenlerle görüşmelidir. Çocuğun problemlerini konuşmalı, neler yapılabilecekleri konusunda öğretmen, aileyi bilgilendirmelidir. Veli, öğretmeni ilgiyle dinlemeli ve çocuğu hakkında bilgi almalıdır. Bunun faydaları vardır. Çocuğun bir problemi konusunda öğretmen bir fikir açar. Bundan çocuk çok büyük faydalar sağlayabilir. Bu göz ardı edilmemelidir. Muhakkak ki çocu-

ğun okuldaki davranışları, derslere ilgisi öğretmenden öğrenilmeli ve gerekli tedbirler alınmalıdır. Özellikle öğrenci devamsızlığı konusuna dikkat edilmelidir.

Çoğu okulumuzda rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisi yoktur. Rehberlik hizmeti sınıf öğretmenleri ve diğer branş öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Bu konuda düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu konuya bir çözüm üretmesi lazım. Rehberlik ayrı bir daldır. Çocuğun problemleriyle ilgilenilmesi ayrı bir eğitim gerektirir. Tabi ki bu konudaki bilgi birikimini, okuyarak değerlendirmek, gerekirse danışmak lazım.

Öğrencilerimize ahlaki değerlerin kazandırılması için neler yapılmalıdır?

Çocuk, ailenin değer yargıları, ahlaki kuralları ile dini

ve manevi değerlerine bağlıdır. Başarılı çocukların manevi inançları vardır ve ebeveynlerin bu değerleri de öğretmeleri şarttır. Ahlaki değerler önemlidir. Bunun için anne-babanın uygun bir örnek teşkil etmesi lazım. Ahlaki değerlerimizi sevdirmek lazım. Çocuğu mukaddes yerlere götürmek, oraları ziyaret ettir-

mek, dinen saygılı insanları ziyaret ettirmek gerekir. Dini yönden önemli günleri, kandilleri, bayramları önemsemek gerekir. Bu günlerde çocuğa ufak bir hediye vermek gerekir. Bunun yanında bazı ailelerde görüyorum. Çocuk bir yaramazlık yaptığı zaman: "Allah başına taş yağdıracak", veya "seni cehennemine atacak". Böyle olunca Allah, çocukların başına taş atan, cehenneme koyan oluyor. Bunlardan kaçınmak lazım. Korkutmaktan ziyade sevdirmek lazım. Yine bazı ortamlarda çocuğa mesaj vermek lazım. Konuyu oraya getirip dinimizin güzelliklerini, ahlaki güzelliklerini belirtmek lazım. Ayrıca, filmler, belgeseller izletmekte de fayda var. Bu konuda uygun olan kitapları ve uygun arkadaşlıkları teşvik etmek lazım.

OKUYALIM YAŞAYALIM VE KURTULALIM

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) her sözü, her yaptığı bizim için bir örnektir. Efendimizin (s.a.v.) hadis-i Şerif'lerinden seçmeler yaptık. Okuyalım, yaşayalım ve kurtulalım.

Allah Teala sizin için üç şeyden razı olur;

- 1-O'na ibadet edip şirk koşturmanız,
- 2-Toplu olarak, hep beraber İslam'a sıkı sıkıya sarılıp tefrikaya düşmemeniz,
- 3-Allah'ın (C.C.) başınıza emir tayin ettiği kimselere itaat edip sözlerini dinlemenizdir.

Allah Teala sizin üç şeyinize de kızar;

- 1-Dedikodu,
- 2-Lüzumsuz yerlerde malı israf,
- 3-Fazla soru sormanızdır. (İmamı Malik Muvatta)

Şu üç şey, orucu bozmaz:

- 1- Hacamat,
- 2- İstemeden kusmak,
- 3- İhtilam. (Tirmizi)

Üç şeyin şakası da, ciddisi de sahihtir:

- 1- Nikâh,
- 2- Talak,
- 3- Köle azadetmek. (Hâkim)

Helak edici üç şey:

- 1- Aşırı cimrilik,
- 2- Nefse uymak,
- 3- Kendini beğenmek. (Hatib)

Kurtarıcı üç şey:

- 1- Gizli ve açık Allah'tan korkmak,
- 2- Fakirlik ve zenginlikte itidal üzere bulunmak,
- 3- Gazapta ve rızada, adalet üzere olmak. (Hatib)

Derece yükselten üç şey:

- 1- Yemek yedirmek,
- 2- Selamlaşmayı yaymak,
- 3- Herkes uyurken, gece namazı kılmak. (Hatib)

Günahlara kefarete olan üç şey:

- 1- Mescide gitmek,
- 2- Namazı kılıp, diğer namazı beklemek,
- 3- Çok soğukta, uygun abdest almak. (Hatib)

Şu üç şey ortaya çıktıktan sonra, iman etmek fayda vermez:

- 1- Güneş, batıdan doğunca,
- 2- Deccal çıkınca,
- 3- Dabbet-ül-arz çıkınca. (Müslim, Tirmizi)

Allah-u Teâlâ, sizi şu üç felaketten korudu:

- 1- Peygamberiniz, size beddua edip, top yekûn helak olmaktan,
- 2- Bâtılı savunmaların, Hakkı savunmalara galip gelmesinden,
- 3- Sapıklık üzere ittifak etmekten. (Ebu Davud)

Üç şey imandandır:

- 1- Hayâ,
- 2- Haramdan sakınmak,
- 3- Hakkı da olsa münakaşadan kaçınmak. (C.üs-sağır)

Üç şey münafıklık alametidir:

- 1- Müstehcen konuşmak,
- 2- Hayâsızlık,
- 3- Cimrilik. (Câmi-üs-sağır)

Üç şey geciktirilmez:

- 1- Vakti girince namazı kılmak,
- 2- Hazır olunca cenazeyi defnetmek,
- 3- Dengini bulunca, kız veya dul evlendirmek. (Tirmizi)

Hak teâlâ buyurdu ki: Ey insanoğlu, şu üç şeyin, biri senin, biri benim, biri de aramızda ortaktır:

1- Kulluk edip, bana hiçbir şeyi ortak koşturmak sana mahsustur.

2- İşlediğin amelin karşılığını vermek bana mahsustur.

3- Aramızda ortak olan, senin dua etmen, benim de, kabul etmemdir. (Taberani)

Dünyayı ahirete tercih eden, şu üç şeye maruz kalır:

- 1- Sıkıntısı hiç eksilmez,
- 2- Yokluktan kurtulmaz,
- 3- Öyle bir hırsla kapılır ki, hiç bir zaman boş vakit bulamaz. (Taberani)

İslam'dan nasibi olmak, şu üç şey ile olur:

- 1- Namaz,
- 2- Oruç,
- 3- Zekât. (İmam-ı Ahmed)

Kendilerinde yemin teklif edilmeyen üç kimse:

- 1- Evladın babasına yemini,
- 2- Kadının kocasına yemini,
- 3- Kölenin efendisine yemini. (İ. Asakir)

Ümmetim üç sınıftır

- 1- Sorgusuz sualsiz Cennete girenler,
- 2- Hafif hesaba çekilerek girenler,
- 3- Günahlardan temizlenerek girenler. (Taberani)

Allah-u Teâlâ buyurur ki:

Şu üç şeye devam eden, gerçek dostumdur; bunları terk eden de, gerçek düşmanımdır:

- 1- Namaz,
- 2- Oruç,
- 3- Cünüplükten gusül. (Beyheki, Taberani)

Üç türlü komşu vardır

1- Bir hakkı olan komşu. Akraba olmayan gayrimüslim komşudur.

2- İki hakkı olan komşu. Müslüman komşu ki, hem Müslümanlık, hem de komşuluk hakkı vardır.

3- Üç hakkı olan komşu. Akraba olan Müslüman komşudur. Bunun hem Müslümanlık, hem akrabalık, hem de komşuluk hakkı vardır. (Ebu Nuaym)

Günah yazılmaz

Şu üç kişiye günah yazılmaz

- 1- Uyanana kadar uyuyana,
- 2- İyi olana kadar deliye,
- 3- Buluğa erene kadar çocuğa. (Buhari)

Âlimler: Üç türüdür

- 1- İlmi, hem kendisine, hem de insanlara faydalı olan,
- 2- İlmi kendisine faydası olan, insanlara, faydası olmayan,
- 3- İlmi herkese faydası olan, fakat kendine faydası olmayıp helak olan. (Deylemi)

Gün Kardeşlik Günüdür

Fatih BUDAK
eğitimci-şair-yazar
www.fatihbudak.com

Cemâ'atler kölendir, Kâ'be'ler haclen... Gel ey
Leyla
Gel ey candan yakın cânan ki gâiblerdesin hâlâ!
(Mehmed Akif Ersoy)

Sevgi ve aşk...!
Farklı harflerle kaleme alınmış aynı kalıbın iki
has nesnesi...

On dokuzuncu yüz yıl şairlerinden Yenişehirli
Avnî'nin: "Sanman ki taleb-i devlet ü câh etmeğe
geldik / Biz âleme bir yâr için âh etmeğe geldik"
beytindeki aşk ile, 20. ve 21. yüz yıllara damgasını
vuran Çağdaş Türk Edebiyatı şairlerinden Arif Ay'ın:

"düşlerime eş büyür kuşlar / ne olur bir güzel elinde
kırılsan gönül" mısralarındaki seveda yüceliği, farklı
zamanlarda kaleme alınmış aynı kalıbın iki has ürü-
nüdür aslında.

Çünkü, ümit ve korkunun eşiğinde her iki yöne
de eşit mesafede duran şair, aşk anahtarı ile açar
gönül kapılarını, aşk gibiye çıkar yolu. Ve nihayetin-
de şiir doğar, şair can bulur canana ermek için.

"Aşk; çileyle paralel giden bir şey. Ben aşkı sa-
dece beşeri olarak düşünmüyorum. Metafizik olarak
da Allah'la aramdaki bir akış, bir gidiş geliş olarak
görüyorum. Her iyi ve güzel şeyin aşkla olup bittiği

düşüncesindeyim. Dolayısıyla en öfkeli şiirlerimde bile mutlaka derinlerde bir aşk duygusu hep varola gelmiştir. Bir şeyi güzel yapmak da aşkla mümkün olabilir. Estetik, güzellik isteyerek, duyularak yapıldığı zaman mükemmel oluyor. Şiir de zaten böyle bir çabanın ürünü.” diyerek aşkı şiirin hece taşı olarak gören yüce gönüller varoldukça, dünyaya geliş gayemizin bir sevda için âh etmek olduğunu anlamak ve bunu asrın idrakine vakıf olabilecek bir lahzaya oturtmak, o kadar da zor olmasa gerek.

Özellikle içerisinde bulunduğumuz böyle bir zamanda; milliyetçilik belasının terör denilen insanlık dışı vahşeti had safhalara ulaştırdığı bir dönemde, kanaatimizce bu hissiyata daha da fazla ihtiyaç hasıl olmaktadır insanlık namına.

İşte bu noktada yüreklerinde aşk ve sevda tohumcuları yeşeren, yaratılanı yaratanndan ötürü seven, eserlerinde aşkı (aşkla ilgili, aşık) sıfatını tercih eden yüce gönüller, kutlu şairler düşer akla. Onları bilmek, hadsiz ummanlarından istifade etmek, ruhlarında taşımış oldukları yüceliği her dem yeniden ruhlarımıza nakşetmek ise, biz aşk erlerine, gönül fedailerine düşen yegane vazifedir kanaatimizce.

Çünkü edebiyat; toplumların yönlendirilmesinde önemli bir katkıya sahip olan, düşüncelerimizi geliştiren, duygularımızı zenginleştiren, insanın ruhen ve bedenlen kendi varlığını tanımasını sağlayan ve taşımış olduğu bu özelliklerle evrensel bir nitelik taşıyan, sınırlar ötesi bir toplum şuurudur.

Allah Resulü (s.a.v) efendimizin ifade buyurdıkları : “İman etmedikçe Cennet’e giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe, kâmil manada iman etmiş olmazsınız.” kutlu mesajı kendilerine hayat rehberi edinen edebiyatçılarımız ise, bugüne kadar, taşıdıkları yükün ağırlığını asla unutmamış ve kendilerine Hak Teala tarafından verilen “şairlik-yazarlık” görevinin gerekliliklerini layıkıyla idrake ve ispata vakıf olmuşlardır. Olamayanlar ise, mısranın gizeminde, unutulmuşluğun ıstırapıyla, köhne bir tortu olarak tarihin tozlu sayfalarında kaybolmuştur.

**“İman etmedikçe
Cennet’e giremezsiniz.
Birbirinizi sevmedikçe,
kâmil manada iman etmiş
olmazsınız.”**

Yukarıda da birkaç örnekle ifade ettiğimiz aşk, sevgi ve kardeşlik dolu beyitlere, mısralara, nesir- lere ve nazımlara verilebilecek daha bir çok örnek vardır. İşte, adeta sınırsız bir umman olan edebiyat dünyamızdan sizler için derlediğimiz aşka, sevdaya, kardeşliğe, birliğe ve dirliğe dair yürek terennümle- rinden yalnızca birkaç damla:

*Şefkat ve merhamette güneş gibi, tevazu ve alçakgö-
nüllülükte toprak gibi ol.*

(Mevlâna Celaleddin-i Rumi)

*Cennet, Cennet dedikleri
Birkaç köşkle, birkaç huri
İsteyene ver onları
Bana Seni gerek Seni*

(Yunus Emre)

*Bende Mecnûn’dan füzûn âşıklık isti’dadı var
Âşık-ı sâdık benim Mecnûn’un ancak adı var*

(Fuzûlî)

*Aşk korkuya peçedir, korku da aşka perde
Allah’tan nasıl korkmaz, insan O’nu sever de*
(Necip Fazıl Kısakürek)

*Yağmurlardan sonra büyümüş başak
Meyvalar sabırla olgunlaşmış.
Bir gün gözlerimin ta içine bak:
Anlarsın ölümler niçin yaşarmış,
Yağmurlardan sonra büyümüş başak.*
(Sezai Karakoç)

*Ben en hakir bir insanı kardeş sayan bir ruhum
Bende esir yaratmayan bir Tanrı’ya iman var*
(Mehmet Emin Yurdakul)

*Bir gül açıyorsa şimdi Türkiye’de
Aşkla, ümitle açıyor*
(Necati Cumalı)

*Desem ki sen benim için,
Hava kadar lazım,
Ekmek kadar mübarek,
Su gibi aziz bir şeysin;
Nimettensin, nimettensin!*
(Cahit Sıtkı Tarancı)

*Aşk ile insan elbet güneşe benzer; ve aşksız gönül
misal-i taşa benzer.*
(İskender Pala)

Ne mutlu aşkı ve sevdayı bir ömür boyu yürek bahçesinde, hikmet taamıyla besleyip edebiyat baharında filizlendiren can dostlara. Ne mutlu, İslam kardeşliği duygusuyla ırkçı vahşet de dahil olmak üzere terörün her türlüşüne lanetler okuyan yiğit sevdalılara...

— • —

Öğrenci Merkezli Yeni Programın Mahareti:

Anne ve Babalar Öğrenci Olma Yolunda

Erol ERDOĞAN
eğitimci-
catisizokul@yahoo.com.tr

Acemi muskacı veya acemi aktar hikayeleri

Muskacı tecrübeli değilse veya muskacının verdiği plan eksik uygulanırsa ortaya beklenmeyen tuhaf sonuçlar çıkabilir. Bu sonuçların çoğu da zararlıdır.

İki insanın arasını yapmak için yapılan muska tam tersine o iki kişinin arasını daha kötüleştirebilir. Ayşe ile Ali'nin arasını iyi yapmak niyetiyle yazılan bir muska, sağlam bir ustadan çıkmamışsa Ali ile Ayşe'nin arasını bozduğu gibi Ali'nin başına işin içinde olmayan komşu kızı Kezban'ı musallat eder, Ayşe'yi de başka mahalle-ye gelin ediverir.

Buna benzer karışık durumlar sağlık alanında da olur.

Acemi doktorun göz için verdiği ilaç bazen adamın romatizmasını iyileştirir. Böyle yanlışlığa can kurban ama bazen de gribe iyi gelir diye komşu tavsiyesi ile içilen bir hap, kafada saç bırakmayabilir. O zaman pirincin taşını ayıklamak zordur.

Bu konuları mizahi bir malzeme olarak işleyen eski Türk filmleri de var. Ben yukarıdakileri anlatırken, onlar da sizin gözünüzün önünden geçmeye başlamıştır.

Öğrenci merkezli eğitim konusu

Tuhaf işleri çoktur bu alemin. Bütün bunları niye anlattığıma gelince onu şimdi söyleyeyim. Derdim, aşağıdaki şu uzun cümleyi yazmaktı.

2005-2006 öğretim yılında bütün ülkemizde 1-5. sınıflar düzeyinde uygulamaya başlanan, sonrasında da 6, 7 ve 8. sınıflara kademeli uygulama planı bulunan; araştırma, tartışma, analitik düşünmeye dayalı; rapor yazma, poster hazırlama, grafik yapma tarzında etkinlikler içeren öğrenci merkezli yeni yöntem, maalesef öğrenci merkezli değil anne ve baba merkezli bir yöne doğru yol almaktadır.

Bugünlerde birçok evde şöyle bir olay cereyan ediyor.

Öğrenci okuldadır. Her ders yeni müfredatın gerektirdiği ödevler verilmeye başlanır. Öğrenci, öğretmeninin verdiği “internette şunu araştırın, bu konuda rapor yazın, gazetelerden şu konudaki haberleri kesip bir kağıda yapıştırın, filan şairin hayatını yazın, şu konuda tasarım yapın, şu alanla ilgili evde deney yapın, filan iş için model ve ürün geliştirin” tarzındaki ödevleri, daha okuldan dönmeyen annesine veya evde bu konularda az çok bilgisi olan birine haber verir. Sonra da, akşam okuldan dönerken evin kapısından girerken daha “ödevim hazır mı” diye sormaya başlar. Ödev hazır edilmişse ne güzel. Yoksa mızımlanma süreci başlar. Sonuçta aile bir olur, gerekirse komşu desteği devreye girer. Başlanır internet karıştırılmaya, gazeteler kesilmeye, tasarımlar yapılmaya, yazılmaya, çizilmeye. Sağa sola telefon edilir. Sorulur, soruşturulur. Sonunda ödev hazır edilir, öğrenci sabah okula gururla gider ve masasına ödevini koyar, bekler öğretmenini.

Yeni programın mahareti; aileler görevde

Abartıyor gibi gözüksün de, ilköğretimde çocuğu okuyan birçok aile anlattıklarını teyit edecektir.

Ortaya çıkan bu durumu, anne ve baba başta olmak üzere aileyi, okuma ve araştırma ayrıca çocuğu ile daha yakından ilgilenme gibi bir sonuca götürmesi açısından, faydalı bir sonuç olarak görebilir miyiz?

Bence hayır. Bu durumu sadece faydalı ama esas hedef olmayan yan bir sonuç olarak kabul edebiliriz. Bunun da elbette başka olumsuz yan tesirleri olabilir. Aile yarışları gibi.

O zaman Bakanlığın, büyük ümitler ile ortaya koyduğu ve devrim diye takdim edilen yeni modeli için ne diyebiliriz?

Bu sistemden elbette vazgeçilmemelidir. Çocuklarımızın araştırma, düşünme, analiz yapma, rapor hazırlama, deneme ve kıyaslama gibi yöntemlerle eğitim almaları iyidir. Üstelik, ezberci ve sadece ders kitabı merkezli bir sistemden bu sisteme geçiş sancılı da olsa sürdürülmelidir. Üstelik bu sistem, teorik olarak, bütün eksikliğine rağmen çocukta özgürlük, kendi kendine yetme, araştırma ve anlayarak öğrenme gibi melekeleri de destekleyici özelliğe sahiptir.

Ancak, sistemin, çoğunlukla aileyi öğrenci yapmaya dönük biçimde sonuç vermeye başladığı bilinmelidir.

Sapmayı ortaya çıkaran şartlar ve amiller üzerinde çalışma yapılarak, sistemin öğrenci merkezli olması için gereken planlama acilen yürürlüğe konulmalıdır.

Sapma noktaları

Sistemin öğrenci merkezli değil de aile merkezli yürümeye başlamasının yani sapmanın nedenleri üzerine birkaç tespitemizi de paylaşmak isterim.

Sapmanın en önemli unsuru - amili öğretmendir. Öğretmen, yeni sistemi – programı maalesef tam kavramamıştır. Böylece, kendini yeni durumun gerektirdiği şekilde planlamamakta, bunun için öğrenmesi gerekenlerin peşine düşmemekte, alışkanlıklarını değiştirme yönüne gitmemektedir. Hatta, öğretmen, ezberci eğitim sisteminde kendini konumlandığı pozisyonda korumaya devam etmektedir. Öğretmenin bu tutumu, öğrenciyi yormakta, sonrasında da sürece aile üyelerinin dahil olmasına yol açmaktadır.

Sapma noktasında rolü bulunan ikinci unsur ise internettir. Öyle ki, yeni sistemin ortaya koymaya çalıştığı “öğrenci merkezlilik” öğretmen, öğrenci ve aile tarafından “internet merkezli eğitim” gibi algılanmaya başlanmıştır. Veya bunu şöyle de açıklayabiliriz: yeni sistemi, amacı ve felsefesiyle beraber tam kavrayamayan öğretmen, kolaycılığa kaçmakta ve öğrenciyi sürekli internete yönlendirmektedir. Çünkü yeni programın öğrencinin gelişimi için onu yönlendirdiği resim, fotoğraf, haber, rapor, bilgi, anket, grafik, tablo, araştırma, tasarım, model vb her şey internette yanlış – doğru, eksik – fazla bulunmaktadır.

Sapma noktasında rolü bulunan üçüncü unsur ise ailedir. Aile, öğretmenin sistemi – programı yanlış ve eksik uygulamasından dolayı sürece dahil olduğu andan itibaren, kendini sürecin önemli ve olmazsa olmaz unsuru haline dönüştürmektedir. Dolayısıyla, sonraki gün okula, öğrenci çabasının eseri olma özelliğinden uzak ödevler gitmektedir. Öyle ki, sınıfın içinde öğrenciler olsa da ailelerin becerilerinin yarıştığı bir alandır artık orası. Öğrenci, ailesini yarışa sokamayacak durumda ise bu defa klasik öğrenci yardımlaşması devreye girmekte veya başka psikolojik sıkıntılar baş göstermektedir.

Bakanlığın, yeni programların amacı doğrultusunda uygulanamamasında rolü olan başka unsurları da tahlil ederek, birkaç yıldır kademeli olarak yürürlüğe konulan sisteminin uygulanma biçimini, araçlarını, şeklini ve aşamalarını gözden geçirmesi gerekir. Bu durumda, uygulamadan kaynaklanan sapmalar düzeltililebileceği gibi sistemin kendisinde de revizyonlara gidilebilir.

Eğer bunlar yapılamazsa, yeni program, yanlış kişiye yansıyan acemi hoca muskasına dönüşecek gibi gözüküyor.

— • —

Muallim, Hoca ya da Öğretmen olmak

Abdülkadir TURAN
eğitimci

O smanlılar, öğretmen sözcüğünün yerine öğretmen'in konumuna göre değişik kelimeler kullanmışlardır. Bunlardan en yaygın olanlar "muallim" ve "hoca"dır.

Muallim, Arapçadaki "a'leme (bilmek)" sözcüğünden gelir, "ilim" kelimesi de bu kökten türemiştir. Muallim, ilim öğretene anlamındadır. Kuşkusuz ki ilk en geniş ilim Allah'a aittir. Rabbimiz, Hz. Âdem (as)'i yarattıktan sonra ona isimleri öğretmiştir; "Allah Âdem 'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları melekleri sorarak "Eğer doğru iseniz bunların isimlerini bana söyleyin!" dedi./ Melekler: "Seni tesbih ederiz, bize öğrettiklerinin dışında bilgimiz yoktur. Sen, ilim ve hikmet sahibisin. / Allah: "Ben, size göklerde ve yerde görülmeyenleri bilirim. Ben sizin açıkladıklarınızı da gizlediklerinizi de bilirim, demedim mi?" dedi." (Bakara 31, 32, 33)

Müfessirler, bu ayetleri değişik şekillerde açıklamışlarsa da burada geçen "isimleri öğretmek" sözüyle Rabbimiz, Hz. Âdem (as.)'e başta dil olmak üzere insan için gerekli ilmin özünü öğretmeyi kast ettiği konusunda görüş birliğindedirler. Onlara göre ilim ve hikmet sahibi olan Rabbimiz, Hz. Âdem (as.)'e iradeyi vererek yeryüzünde halifelik görevini yerine getirmesi için ona gerekli olanakları sağlamıştır. O halde muallim, Rabbimizin Hz Adem (as.)'e verdiği ilim nimetini (olanağını) kendisinden sonraki kuşaklara aktararak ilahi bir görevi yerine getiren kişidir.

Muallim olmak, bilmeyi ve bildirmeyi öğretmek, kişiye düşünsel yönden ve davranış yönünden yol göstermek, onun düşünce ve davranışlarında değişiklik yapmaktır. Bu durumda öğretmen bir kılavuzdur, bir öncüdür.

"Hoca" kelimesi ise Farsçadaki "hace" kelimesinden gelir. "Hace, yol gösteren, öncülük eden zor bir bilgiyi kolaylaştırarak öğretene kişi anlamındadır. Farslar, dini öğretene kişilere "hace" dedikleri gibi, ticaret gibi değişik alanlarda uzmanlaşan kişilere

de "hace" demişlerdir. Peygamber Efendimiz için "Kâinatın Efendisi" anlamında "Hace-i Kâinat" denmiştir. Atalarımız, kendilerine Orta Asya'nın sıcaklığında, İslam'ın serinliğini güzel bir dille ve düzeylerine inerek getiren Ahmet Yesevi (Allah'ın rahmeti üzerine olsun) için de "Hoca" unvanını uygun görmüş, onun toplumu için kaygılanma, topluma yol gösterme ve toplumunu kurtarma çabasını "hocalık" olarak kabul etmiştir.

Düşünülerek söylenen söz anlamına gelen "kelime" kavramının yerine "söz" kavramına "-cık" küçültme ekinin eklenmesiyle "sözcük" kelimesinin getirilmesi, kelimenin (veya sözcüğün) dildeki işlevini değiştirmedeği gibi kendilerine öğretme görevi verilen kişilerin "muallim" le "hoca" unvanlarından yoksun bırakılması da onların işlevini (misyonunu) değiştirmemiştir. Bu durum unvanları kaldıranlar için geçerli olduğu gibi halk için de geçerlidir.

Yanılmıyorsam Ahmet Hamdi Tanpınar, kendisi gibi öğretmenlerin (Ahmet Kutsi Tecer, Faruk Nafiz Çamlıbel...) Anadolu'ya gönderilmesinin bildik(!) anlamdaki öğretmenlik görevinden öte yönleri sahip olduğunu belirtmekte ve kendilerine hala Cumhuriyeti anlatma, Cumhuriyetin getirdiği yenilikleri benimseyen kitleleri yetiştirme misyonunun verildiğini söylemektedir. "Muallimler! Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır." sözü de onun bu iddiasını doğrulamak-

tadır. Halkımız da camide vaaz veren din adamları için “hoca” unvanını kullandığı gibi değişik eğitim kurumlarında görev yapan eğitimcilere de “hoca” demeyi sürdürmüştür; böylece öğretmenlerimizin hocalık unvanından yoksun bırakılmasını kabul etmediğini göstermiştir.

Bu durumda öğretmenliği, muallimlik ve hocalığın mirasçısı olduğunu kabul etmek zorundayız. Hiçbiri-miz, kendisini basit bir eğitimci veya okuma-yazma öğreten bir okutman olarak göremez. Tarihteki unvanlarımız ve halkımızın bizim için uygun gördüğü unvanlar, bizim aydın olmamızı gerektirmektedir.

Bir sosyolog, “aydın” kavramını açıklarken aydın olmakla “entelektüel” olmak arasındaki farka dikkat çekmekte, bu iki unvanın birbirinin yerine kullanılmayacağını belirtmektedir.

Entelektüel, toplum bilimi gibi bir alanda geniş bilgi sahibi olan kişidir. Entelektüel, bir tür bilgi bankasıdır, bir bilgisayar veya robottur. Entelektüel, bilginin “akıl” yönüyle donanır, “ruh” yönüyle hiç ilgilenmez. Onun toplum hakkındaki bilgileri, onu kaygılandırmaz; onda bir harekete dönüşmez. Onun için bilgi vermek, bilgisayarın bilgi sunması veya pazarcının domates satması gibidir. Düşünce üretmek onun için bir ibadet değil, bir meslektir; bir marangozun yalnız para kazanmak için sandalye üretmesi gibi.

Entelektüelin bir misyonu yoktur, bir işi vardır. O iş, bilgiyi toplamak ve isteyenlere kariyer sahibi olmak veya para kazanmak için sunmaktır. Aydın ise bir misyon sahibidir; onun amacı bu misyonunun gereğini yerine getirmektir.

Aydın, Ahmet Yesevi örneğinde olduğu gibi toplumun durumunu bilir; toplumu için kaygılanır ve toplumunu daha iyi bir duruma doğru harekete geçirmek için çaba gösterir.

Bilgi, tek başına bir yük-tür; şuura (bilince) dönüşün-ce işlevsel hale gelir. Aydının bilgisi onda şuura dönüşmüştür; diğer bir deyişle bir ruha bürünmüştür. Şuura dönüşmüş bilgi sahibi olan (şuurlu) kişi, toplumu için bir çaba göstermeden yaşamını sürdürmez. Şuur, onu toplum yararına bir iş yapmaya yönlendirir. Aydın olmak, şuurlu olmak, kişinin kendi toplumsal konumunun koşulları doğrultusunda iyi bir Mü'min olmasını gerektirir. Rabbimiz, Asr süresinde en öz şekilde, iyi bir Mü'min olmanın ne demek olduğunu açıklamıştır. Bu sure “hoca” ya da “aydın” olmanın gereklerini de en iyi şekilde bildirmekte, aydın

insanı entelektüel insandan ayırmaktadır:

“Asra yemin olsun ki bütün insanlar hüsranda-dır.” uyarısıyla dikkatimizi verilecek mesajı çeken sure, ardından: “İman edenler, salih amel işleyenler, hakkı ve sabrı tavsiye edenler hariç.” ayetleriyle kimlerin hüsranda olduğunu açıklamaktadır.

İman etmek, bilmek ve doğrulamaktır, bilmek ve doğrulamak aydın olmak için yeterli değildir; salih amel işlemek, yani bilgiyi ve doğrulamayı davranışa dökmek gerekir. Ancak bu da kişiyi aydın yapmaz; onu hocalık konumuna çıkarmaz. Rabbimiz, tabiat-taki güzelliklere tanıklık etmeyi doğru yolu bulmak için yeterli görmediğinden insanlara peygamberler (uyarıcılar) göndermiştir. Salih amel işlemek de tek başına insanlara yol göstermek için yeterli değildir. “İnsanlar, bana baksın ve beni anlasın!” demek peygamberlik gerçeğine aykırı olduğu gibi öğretmenlik gerçeğine de aykırıdır. Peygamberlerin yol göstericiliği, uyarıcılığı güzel davranışlarla sınırlı olmadığı gibi, öğretmen de yol göstericiliği güzel davranışla sınırlı değildir. Öğretmen olmak, söylemeyi gerektirir. Kendini aydın veya hoca olarak gören öğretmen, hakkı tavsiye edecek, insanlara doğruları öğretecek; onlara hak çizgisi üzerinde kalıcı olmalarını ve kendilerini bu çizgiden uzaklaştırmak isteyenlerin saldırılarına diren-melerini tavsiye edecektir.

Açık bir deyişle iman etmek, salih amel işlemek ve hakkı tavsiye etmek, işinin bazı sıkıntılarla karşılaşma-sına neden olacaktır. Mü'min bu sıkıntılara rağmen iyilik yapma ve doğru bir çizgi üzerinde olma niteliklerini koruyacak ve onu bu nitelik-

lerinden yoksun bırakmak isteyenlerin baskılarına direnecektir.

Eskilerin “ hocalık zor iştir.” sözüne “Hocalık, büyük bir görevdir; büyük görevlerde bulunmak bir zevktir, hocalık zevkli bir iştir.” sözünü eklemek gerekir.

Öğrenci Merkezli Eğitim İyi de 'Merkez' Neresi?

Hüseyin AKIN
eğitimci yazar

Öğrenci merkezli eğitim her ne kadar yeni bir açılım gibi sunulsa da asıl itibarıyla tepkisel bir eğitim uygulamasıdır.

Sonuçlarını dikkate aldığımızda gerçekten çok hareketli çok işlevsel bir metot olduğu konusunda heyecan duymamak mümkün değil.

Öğreticiliğin yerini etkileşimciliğin, bilgi vericiliğin yerini katılımcılığın, hatırlama ve ezber bilginin yerini sorgulama ve buluşun aldığı bir eğitim öğretim tarzı

herkesin nihai planda özlemini çektiği ve hayallerini kurduğu bir şeydir.

Şimdi daha tünelin ucu gözükmeden iyimser olmak bu uygulamanın teorik cazibesine kapılmanın dışında başka bir anlam ifade etmiyor.

Klasik eğitim anlayışımıza tepki göstermeden önce oluşturduğu insan tipi ve hayat anlayışını irdeleyip mukayese etmek lazımdır.

Verilmek istenen eğitimle ne elde edilmek isteniyor acaba, öncelikle bunu sorgulamak gerekir.

Hedeflenen nokta ile ortaya konan metot arasındadır her zaman bir mutabakat vardır.

Öncelikle “öğrenci merkezli” ifadesinden başlayalım.

Eğer merkezde öğrenci varsa öğretmen bunun neresindedir?

Öğreticiye müsait bir kürsü ayarlamadan işe öğrenciyle başlamak talebe ile öğrenci arasındaki farkın arasını daha bir açmaktan başka bir amaca hizmet etmez.

Öğretmen sadece bir bilgi aktarıcısı ise, söyleyecek fazla bir şey yoktur.

Fakat öğretmen yol, yordam, üslup ve örnek sahibi bir numune şahsiyetse “merkez” ifadesini yeniden gözden geçirmek şart olur.

Çekip çeviren, yol haritası belirleyen öğretmen-se şayet öğrencinin “ben ne diyorsam öyle olacak, nasıl öğrenmek istiyorsam öyle öğreteceksin” şeklinde bir itirazla öğretmenin karşısına çıkması iplerin koptuğu noktadır.

Şimdi okullarımızda özellikle son birkaç senedir yaşanan manzaraları ait oldukları köşelere monte edelim.

Öğretmenin üzerine yürüyen öğrenciler, kurtarılmış bölgeye dönüşen sınıflarda etkisiz eleman haline gelen öğretmenler, dibe vuran disiplin öğrenci merkezli eğitimin ilk meyve(!)leridir.

Öğreticiliğin yerini etkileşimciliğin, bilgi vericiliğin yerini katılımcılığın, hatırlama ve ezber bilginin yerini sorgulama ve buluşun aldığı bir eğitim öğretim tarzı herkesin nihai planda özlemini çektiği ve hayallerini kurduğu bir şeydir.

Klasik eğitimde öğrenci girişimciliğini engelleyen bir taraf olduğu fikri sadece önyargılara dayanan ezber bir bilgidir.

Sözelimi ezbere dayanan eğitimin içerisinde sorgulama özelliği olmadığını kim iddia edebilir?

Ezber bilgiyi masa üstüne almaktır.

Eğer bilgi bir donanım olarak hafızadaki yerini almazsa o bilgi üzerinde ne kritik yapabilirsiniz ne de yorum.

Ezber konusunda idmanlı olan insanların kavrama, algılama ve muhafaza etme gücü buna sahip olamayanlara göre katbekat daha fazladır.

Hiçbir sorgulayıcı zihin hammaddesiz çalışmaz.

Sorgulayıcı olmanın birincil şartı önce itaati hak edene itaat etmeyi öğrenmekten geçer.

Bugünkü sistemde sorgulayıcılık denilen şey daha çok şüphecilik ya da bir mesnede dayanmayan itaatsizlikten başka bir şey değildir.

Mutluluk reçetesinin ilk başta gelen ilacı sorgulama değil teslimiyettir.

Teslimiyet ilacının tesir edebilmesi içinse akılla desteklenmiş olmasıdır.

Yani akıllı akbil gibi değil işlevsel olarak kullanabilmektir.

Modern eğitim sistemi bilginin rölativizmine (göreceliğine) inandığı için hiçbir bilgiyi hafızaya kalıcı olarak yerleştirmek istemez.

Nakilci, aparmacı ya da dipnotçu bir yaklaşımı idealize eder.

Oysa klasik eğitim sistemi izafi bilginin yanı sıra mutlak bilginin varlığına inanır. Onun için de bu kalıcı bilgiyi sadece hafızada muhafaza etmekle kalmaz aynı zamanda kalpte de biriktirip özümser.

Klasik eğitimde asıl olan bulmaktır; bilmek bulmaya giden yolda sadece bir vasıtaadır.

Klasik eğitim görmeyi hedefler; bakmak yalnızca yola koyulmaktır.

Yürümekten maksat varmaktır.

Öğrenci merkezli eğitim ne zaman olabilir?

Öğrenci “merkez”i keşfedip tanıdığı zaman.

Merkez neresi?

İsterseniz onu da bir daha ki yazımıza saklayalım. Merkez efendi dergahında buluşmak üzere.

— • —

Ruhumuz Sağolsun

S. Hümeysra YAVUZ
eğitimci

hyavuz1962@hotmail.com

İnsanoğlu her yaşadığı çağda temel düşünceleri öğrenmektedir. Bunu öğrenirken bazı temel davranışları kazanmaktadır. Bu sahip olduğu düşünce biçimlerinin üstesinden gelecek temel davranışı da kazanması gereklidir. Öğrendiği ve karşılaştığı olumsuz temel düşünce ve davranışlara dayanma ve onların üstesinden gelme bilinci-ne erişemeyen fert bunalıma girer. Çağımızda bu hastalığa depresyon denilmektedir. Depresyon çağımızın en sık rastlanan, hatta en önde gelen hastalıklarındandır. En çok da içine kapalı, duygusal insanlarda ve dünya hayatına hiç bitmeyecekmiş gibi bağlı olanlarda, yaratılış amaçlarını tam olarak kavrayamayanlarda görülür. Üstesinden geleceği davranışı ve inancı kazanması onun ruh sağlığı için gereklidir.

Karşılaştığımız bu olguları hayatımızdan bazı örneklerle ele alalım:

1-Sinirlenmek, üzölmek, kızmak, aşk, sevgi, korku, nefret gibi olumlu veya olumsuz düşünce ve duyguların içe atılmadan uygun yollarla dışa vurulması insanın ruh sağlığı için önemlidir. Bunu uygun

şekilde yapamamışsak bunların beynimizi kemirmemesi için ikinci kullanım dosyasına aktarmalıyız. “Öfke şeytandandır, şeytan da ateşten yaratılmıştır, ateş ise su ile söndürölmektedir; biriniz öfkele-nince hemen kalkıp abdest alsın.”(1) Üzerimize kızgınlık anında yüklenen enerjiyi nötrleştirecek su kullanılması manidardır. İnsanın bu durumlar-da içini dökeceği, duygularını paylaşacağı sırdaşı dostu olması ne kadar güzeldir. Her yaş grubunun konuşmaya ve dinlenilmeye ihtiyacı vardır. İşte bunu uygulamak, geliştirdiğimiz davranış biçimidir. Ortam gerginleştğinde o ortamın terk edilmesinde peygamber önemli bir metodu öğretmiştir. Sosyologlar eşler arasında çıkan kavgaların daha fazla ateşlenmeden eşlerden birinin odadan uzaklaşma-sını ve olayın soğutulmasını tavsiye etmektedir. “O takva sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever.” (2)

2-İnsanoğlu elem verici olaylardan uzaklaşarak mutluluğa yönelir. Mutsuz olaylardan uzaklaşırken bunları iyi tanımalıdır. Babası veya annesi vefat eden bir genç ölümün hak olduğunun bilincinde olursa daha sabırlı olur. Yapacağı iyiliklerde ve ibadetlerde kendisinden bir şey eksilmeden onlara da faydası olacağını düşünerek hayırda ve ibadette yarışır. Eşim zaman zaman sohbetlerinde babası-nın vefatından sonra Rabbenâ dualarını bir başka okur. Duayı iliklerinde hissederek okuduğunu, bu ve benzer duaları daha içten okumaya başladığını sıkça dile getirir.

Girdiği sınavda başarısız olan bir öğrenci her şeyin bu sınavdan ibaret olmadığını ve hayatın güzelliklerle devam ettiğini bilirse hayatından haz alır. Bu dönemde ailenin ve çevrenin desteğine çok ihtiyaç olduğu unutulmamalıdır.

Yok sayarak ne kadar da uzaklaşsak çözüm olmayacağı bilinmelidir. Onun için mutsuzluğu yok edici yollar aranmalıdır. Şayet olaylar iki kişi ara-

sında sürtüşmeye yol açıyorsa başkaları karıştırılmadan halletme yoluna gidilmelidir. “Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır” atasözü bize rehber olmalıdır.

3-Her fert kendisine özgü yeteneğinin olduğunu bilerek onu geliştirmek çabasında olmalıdır. “Benden bir şey olmaz yerine ben Yaraticının en güzel yarattıklarından bir varlığım.”, “Beni Yaratan alemi yaratandır.”, “Bende de bir alem gizli” gibi duygularla kendinde saklı güçleri ortaya çıkartmalıdır. Bunun örneğine çok şahit olmuşuzdur.

Bir öğrencim derslerine asla çalışmazdı. Öğrenciliğin vermiş olduğu psikoloji gereği bunu da övünerek anlatır ve yaşardı. Arkadaşlarının verdiği gazla yaramazlık arayışı içinde her gün değişik yaramazlık peşinde olurdu. Annesi bile bu çocuktan bir şey olmaz diyordu ve ümidini de kesmişti. Hatta bu yapısı çocukta ruhsal bozukluğa neden olduğu için intihara kalkışmıştı. Annesi ile konuşmamızda moral vermek için bir gün öyle bir kişi olur ki; bizi

bile beğenmez düzelir merak etme dediğimde kadıncağz biraz umutlu, biraz alay mı ediyorsun?, keşke dercesine gözyaşlarını silerek bir yandan gülümsemeye çalışması hiç aklımdan çıkmaz. O evladımız güzel bir terzi, eşine bağlı bir hanım ve çocuklarını yetiştirmek için çaba sarf eden bir anne oldu.”

4-Gencin ergenlik döneminde yaşanan hareketliliği, istek ve arzularının gerçekleşmemesi ruhsal yönden yıpranması yetişkinlere göre daha fazladır. Bu dönemde gerçekleşmeyen istekler bunalıma neden olabilmektedir. Bundan kaçış için yollar aranmaktadır. Bu yollar genelde genci hüsrana götürmektedir. Bu dönemde genç iyi kontrol edilmezse çevresinden ve ailesinden gereken yapıcı yardım eli uzanmazsa genç ve çevresindekiler zarar görür. Onun için ailesinin ve çevresinin gence desteğini esirgememeleri gereklidir.

5-Boşluk içinde kalmadan zamanı iyi değerlendir-

direrek verimli kullanması şarttır. Zamanı verimli kullanmayanlarda ruh sağlığının bozulma oranı çok fazladır. Çalışan ve üreten kişi kendine güven duyar. Okullarımızda öğrencilerimizin ders dışı çalışmalarında mutluluk duyacağı faaliyetlerde bulunmasının alt yapısı hazırlanmalı ve öğrenciler yönlendirilmelidir.

6-Beden sağlığı ile ruh sağlığının paralellik arz etmesi gereklidir. Gelişme çağındaki gerekli olan proteinlerden ve minerallerden yoksun beslenmemelidir. Yediğine ve içtiğine çok dikkat etmelidir.

Kişi gerekli proteini alamadığından vücudun direncinin zayıf olduğu anda sağlık problemleri ortaya çıkar. Sporla uğraşmak genci ruhen ve bedenen sağlıklı kılar. Gençlerimizin ruh ve beden sağlığını kazanması için kültürel faaliyetlere spor etkinliklerine katılmasında gereken rehberlik yapılmalıdır. İçeride dönük, çekingen ve kendine güven duymayan gençlerin bu tür faaliyetlere yönlendirilmesi gereklidir. Bu arada edindiği arkadaş grubunu çok iyi seçmesi sağlanmalıdır.

Ehl-i tasavvuf, ruh sağlığını, beden sağlığının temeli olarak görmüşlerdir. Az yemek, az uyumak, temizlik vb. sağlık konularında Sünnet-i Resul'de yer alan hususlara riayet gibi prensiplerin temelinde ruh sağlığına olan katkıları vardır. Az yemek, az uyumak, beden sağlığı açısından faydalı olduğu gibi, ruh sağlığı açısından da oldukça faydalıdır. Yine temizlikle ilgili sünnetler, direkt beden sağlığıyla ilgili basit kurallar olmakla birlikte, bu kurallara "sünnet" olduğu için ve Resul-i Ekrem (s.a.v)'e ittiba niyetiyle uyulması, ruh sağlığına katkıda bulunmaktadır

7- Karşılaştığı olaylara dayanıklı olamayan gençlerin gerginlik nedeniyle vücut organlarında yaptığı tahribat iyi tespit edilmeli ve bunun giderilmesi için gereken tedbir alınmalıdır. Mesela manevi değerlere sahip olmayan gençler bunu zararlı alışkanlıklara sarılmakla gidereceğini düşünür. Arkadaş çevresinden de etkilenerek felakete sürüklenir. Dönüşü çok güç olan bu yolun kişinin ailesine de çevresine de zararı dokunur. Çaresiz kalan ebeveyn; ne yapayım ... "sözüm geçmiyor.... " ,

"Gereken nasihati yaptım...." diyerek işi kendi haline bırakır. Yalnız kalan genç çırpındıkça bataklığa sürüklenir.

8-Her fert gibi gencin hayatında gerekli temel ihtiyaçları giderilmeli veya gidermesi için gence gereken rehberlik yapılmalıdır.

9- Gencin kendini tanıması için yapılan rehberlik onun olgunlaşmasını ve ruh sağlığının yerinde olmasını sağlayacaktır. Kişilerin eleştirme, fikirlerini beyan etme vb. haklarının gasp edilmemesi de ruhsal yönden sağlıklı gelişmeye faydalı olacaktır. Kılık kıyafetinden dolayı dışlanan gençlerin nasıl etkileneyeceği her insaf sahibi tarafından bilinir. Ama bu yaranın hala tedavi edilmesi bir gerçektir.

10- Hayatın imtihan yeri olduğunun bilincini

vermek gencin karşısına çıkan olaylara daha dirençli olmasına yardımcı olacaktır. "Allah kimi doğru yola iletmek isterse, onun kalbini İslâm'a açar; kimi de sapdırmak isterse, göğze çıkıyormuş gibi kalbini iyice daraltır. Allah inanmayanların üstüne işte böyle mürdârlık verir." (3)

11- Her işin üstesinden gelinemeyeceği ama çaba sarf etmekten kaçınmaması gerektiğini unutmamalıdır. İnançlı fertler, Allah'a tevekkül ettikleri ve kadere teslimiyet içinde yaşadıklarından, aklen ve ruhen son derece sağlıklı ve dengeli olurlar. En olumsuz sonuçlarla bile karşılaşsalar, bunun Allah'tan gelen bir hâdis olduğunu ve olayları Kur'an'a göre değerlendirmesi gerektiğini bilirler. Hiçbir ümitsizliğe, üzüntüye ve strese kapılmazlar. Çünkü gerçek hedefleri âhirettir ve önemli olan da sonsuz âhîret mükâfatını kazanmak için gerektiği gibi hareket etmiş olmaları.

Ruh sağlığı ve huzur, Allah'ın kendisine yönelip dönenlere ve dinine sarılanlara vaat ettiği sonsuz nimetlerinden dünyadaki yalnızca bir parçasıdır. "...Bilesiniz ki, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur."(4)

1. (Ebu Davud,Edep 4)

2 (Âl-i İmran, 3/134)

3. (En'am, 6/125)

4. (Ra'd, 13/28)

Bir başkadır benim memleketim

Uzm. Psk. Efser SELÂMET
editor@sosyalpsikolog.com

Ülkemi çok seviyorum!.. Ailemin bana ülkemi ve milli değerlerimi anlatması çok hoşuma gidiyor. Özellikle tatillerde, kültürümüzü tanımak için tarihi mekânları ziyaret etmeyi tercih ediyoruz. Böylece kültürümüzü ve değerlerimizi tanımış oluyoruz.

Sorular

- 1- Parkta oyun oynarken, bazı çocukların parktaki oyuncaklara zarar verdiklerini gördünüz...
a) Yanlarına gider uyarırım
b) Görmezlikten gelirim
- 2- Gündüz vaktinde evinizdeki elektriklerin açık olduğunu gördünüz...
a) Söndürürüm
b) Kim yaktıysa o söndürsün
- 3- Ülkemizin her yerini görmek ve tanımak...
a) İsterim
b) İstemem
- 4- Atalarımızın geçmişte neler yaptığını öğrenmek hoşuma...
a) Gider
b) Gitmez
- 5- İstiklal Marşımızı okurken, sözlerini anlayarak...
a) Okuyorum
b) Okumuyorum
- 6- Bayrağımızın renklerinin ne anlama geldiğini...
a) Biliyorum
b) Bilmiyorum
- 7- Yaşadığımız topraklar benim için...
a) Çok değerlidir
b) Bir şey ifade etmiyor

a sıkki çoğunlukta ise

Üzerinde yaşadığımız şu toprakların, atalarımız tarafından düşmanların elinden nasıl kurtarıldığını, bunun bizler için yapıldığını biliyor ve bundan dolayı da atalarımızı rahmetle anıyorum. Böyle bir milletin torunları olmaktan dolayı gururluyum. Bayrağımızın rengini, bu vatan toprakları için akıtılan kanlardan aldığını biliyor ve bu nedenle de bayrağımıza daha da saygı duyuyorum. Bu ülkeyi paylaştığımız diğer insanlarla birlikte elele vererek vatanımızı daha da yaşanılır, güzel bir hale getirmek için çaba sarf etmeliyiz.

b sıkki çoğunlukta ise

Ülkemi, milletimi ve bayrağımı daha iyi tanımak istiyorum ama buna pek vaktim olmuyor. Bunun önemli olduğunu biliyorum ve bunun için de elimden geleni yapacağım. İstiklal Marşı okunduğunda biraz sabırsızlanıyorum bu nedenle de kendimi marşa veremiyorum. Hâlbuki bu marş büyük büyük dedelerimizin bu vatan uğruna yaptıklarının hikayesi. Bundan sonra "Vatanımıza, bayrağımıza ve milletimize nasıl daha faydalı olabilirim?" sorusunun cevabını bulmaya çalışacağım. Vatanımızı seviyorum ve iyi ki bu topraklar üzerinde yaşıyorum. Tatilimi de bu değerleri tanımak için kullanacağım...

Abdullah İbn-i Abbas (R.A.)

Dr. Nuh SAVAŞ
öğretim görevlisi

bilgi@millisuurdergisi.com

H z. Muhammed (s.a.v)'in amcası Abbas (r.a.)'ın oğludur. Doğumu, kesin olarak bilinmemekle birlikte onun Hicret'ten üç yıl kadar önce, Ümmü'l-Fadl Lübâbe binti el-Haris'ten doğduğu kaynaklarda zikredilmektedir.

Müslümanlığı

İbn-i Abbas, annesinin Müslüman oluşu nedeniyle daha doğuşundan itibaren İslâmiyetle tanışmış ve küçük yaşlarda İslamiyet'i kabul etmiştir. Ancak babası müslüman olmasına rağmen Mekke'nin fethine kadar müslümanlığını gizlemiştir. Hz. Abdullah(r.a.) Hicretin sekizinci yılına kadar ailesiyle birlikte Mekke'de kalmıştır. Mekke'nin fethinden sonra yine ailesiyle birlikte Medine'ye hicret etmiştir. Sırası ile Hulefâ-i Raşidin'in sohbetlerinde bulunmuş ve birçok sahabiden de ders ve bilgi almıştır.

İlimde Üstünlüğü

Abdullah İbn Abbas (r.a.) Asr-ı Saadette yaşının küçük olmasından dolayı Rasûlullah'ın evine ve özellikle teyzesi olan Hz. Meymune(r.a.)'nin odasına rahatça girip çıkar, diğer ashabın bilmediği ve ilk anda öğrenme imkânı bulamadığı konuları öğrenirdi. Bunun için o naklettiği hadis, tefsir, ve fıkıh ilmine vukufu ile tanınır. Kur'ân tefsiri ve fıkıhının yanı sıra Arap edebiyatında geniş bir bilgiye sahipti. Çünkü o, Hz. Muhammed(s.a.v)'in hayır dualarını almıştı. Babası Hz. Abbas(r.a.), Abdullah doğar doğmaz onu Hz. Peygamber(s.a.v)'e götürmüş, Hz. Peygamber(s.a.v) de onu kucağına alarak: "Allah'ım! Onu dinde fakih kıl. Kitabın açıklamasını ona öğret."

diye dua etmişti. Delikanlılık çağlarında, zaman zaman Peygamber efendimiz tarafından birkaç kez başı okşanarak: "Allah'ım! Bütün ilim ve hikmeti bu başa ver, ona tevil ve tefsiri öğret. Allah'ım! İnsanoğluna verdiğin her ilim ve hikmeti bunun göğsünde topla" diye dua etmiştir. (Buhâri, Vudû, 10; Müslim, Fadailu's-Sahâbe, 138).

Abdullah İbn-i Abbas(r.a.), sürekli olarak Rasûlullah(s.a.v)'in yanında bulunmuş onun hayır dualarının yanısıra, ondan büyük ölçüde feyiz ve bilgi de almıştır. Bu nedenle Abdullah İbn Ömer (r.a.) kendisine sorulup da bilemediklerinin İbn-i Abbas(r.a.)'tan sorulmasını ve cevabın kendisine de bildirilmesini isterdi. Verdiği fetva ve cevaplarından dolayı onu daima takdir ederdi.

Fetva Yöntemi

Abdullah İbn Abbas, yaşının küçüklüğü, İslâmî anlayış ve edebinden dolayı yaşlı sahabîlerin bulunduğu toplumda onlar konuşup bir konuda fikir belirtmeden asla konuşmaz ve söz almayı pek uygun görmezdi. Abdullah İbn-i Abbas (r.a.) kendisine sorulan sorular için önce Kur'an-ı Kerim'e bakar, cevap bulamaz ise Rasûlullah'tan bu konuda bir bilginin olup olmadığını araştırır, sonra da Hz. Ebû Bekir(r.a.) ve Hz. Ömer(r.a.)'in içtihadlarına ve beyanatına bakıp onları esas alırdı. Onlarda da bir açıklama bulamadığı takdirde kendi içtihadıyla meseleye çözüm getirirdi. Çünkü İbn-i Abbas, yaşlı ve ileri gelen sahabîlerle hep bir arada oturup kalkar ve onlardan birçok şey öğrenirdi.

İbn-i Abbas(r.a.), bütün ilimlerde olduğu gibi, tefsirde de büyük bilgiye sahipti. Kendisine ait olduğu söylenen “Tenviru’l-Mikbâs min Tefsîr-i İbn Abbas” isimli tefsirinin dışında, Hz. Peygamber ve sahâbeden gelen, kendi içtihadıyla oluşan başka bir eserine rastlanmamaktadır.

Öğretmenliği

İbn-i Abbas(r.a.)’ın son derece disiplinli ve muntazam çalışma sistemi vardı. İşlerini titizlikle belli bir plan dahilinde düzenlerdi. Haftanın belirli günlerinde geniş halk kitlesine dinî ilimlerle ilgili dersler verir, dinî ilimler dışında Arap dili, şiiri ve edebiyatı üzerinde durur ciddi çalışmalar yaptıktan sonra bu konular hakkında onlara geniş açıklamalar yapardı.

İslâm tarihinde, “Garibü’l-Kur’ân” kelimeleri, yani aslında Arapça olmayan ama Kur’ân-ı Kerim’de geçen, Araplarca duyulmamış, bilinmeyen, âcemî dillerden Arapçaya giren kelimeler hakkında açıklamalar yaparak bu kelimeleri etrafındakilere öğretmeye çalışırdı. Kendisi neyi biliyorsa onu diğerlerine aktarmayı bir eğitimci borcu olarak bilir ve onu mutlaka aktarırdı. İşte idealist ve şuurulu öğretmen budur. Biz günümüz öğretmenleri olarak, eğer öğretmek diye bir derdimiz, bir çabamız varsa! Tabi ki var, öyleyse eğitim ve öğretimde bu gibi öncü şahsiyetleri örnek almalıyız ve bizler de böylelikle elimizden gelen gayreti azamî derecede göstermeliyiz ki görevimizi yapmış bir öğretmen olarak üzerimizdeki vebalden kurtulmuş olalım.

İbn-i Abbas(r.a.)’tan örnek alabileceğimiz diğer bir davranış da şudur: O, Kur’ân-ı Kerim’i tefsir ederken, öğrencilerine ayetleri açıklarken önüne çıkan bazı garip; Tefsir âlimlerince “Müşkil’ü-l-Kur’ân” diye adlandırılan âyet-i kerimeleri es geçmeyip, bildiği bütün kabile dillerini, belâgat kurallarını gözden geçirip, Kur’ân-ı Kerim’in derinliklerine inerek, söz konusu ayet ve kelimeleri çözümlemeye çalışır ve güçlükleri giderirdi. Böylece Kur’ân’da “Müşkül” âyet kalmaz, öğrencileri de kendilerini tatmin edecek bilgileri elde etmiş olurlardı. Kur’ân’da ki bu konuyu (Garibü’l-Kur’ân konusunu)

ilk ele alan da, İbn-i Abbas(r.a.) tır.

İbn-i Abbas(r.a.) bu konuyu ele alıp, birçok sahabe ve tâbiinden oluşan öğrencilerine öğretmekle, onları ve ardından gelen tüm Müslümanları kıyamete kadar aydınlatmıştır. Allah kendisinden razı olsun. Bu sebepten dolayı “Mekke Tefsir Mektebi’nin kurucusu, İbn-i Abbas(r.a.)’tır “ denilir.

İşte peygamberler vârisi, büyük şuur sahibi, gayeli öğretmen budur. Ülkemizin de âcilen bu gibi şuurulu öğretmenleri önder edinecek akıllı, insaf sahibi öğretmenlere ihtiyacı vardır. Aksi takdirde vatanımızı işgal eden bu eğitim ve ahlak çöküntüsünün önüne geçilmesi hiçbir zaman mümkün olamayacaktır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, İbn-i Abbas Mufessirliğinin yanı sıra, nahivcidir, fakihdir, muhaddistir.

Peygamber Efendimiz ‘den 1660 Hadis-i Şerif rivayet etmiştir. Fıkıh ilminin temelini oluşturan kişilerdendir; ciltler dolduran fetvaları, fıkıh ilminin en kuvvetli temellerindendir. Mekke’de yetişen birçok fakih onun vasıtasıyla ve onun dersleriyle yetişmiştir. Onun derslerinde tefsir, hadis, fıkıh, lisan, şiir, edebiyat, takrir gibi konular işlenir ve herkes kendisini tatmin edecek cevapları hocası İbn-i Abbas(r.a.)’tan alırdı. İbn-i Abbas(r.a.) kendisinden ilim öğrenen, hadis rivayet eden pek çok âlim yetiştirmiştir. Başta kendi öğrencileri, Muhammed İbn Abdullah, Ali İbn Abdullah, yeğeni Abdullah İbn Ubeydullah ve Abdullah İbn Ma’bed, Abdullah İbn Ömer, Şa’be İbn Hakem, Merved İbn Mahreme, Ebu’t Tufeyl, Ebû İmâme İbn Sehl, Said İbn el-Müseyyeb vs. kendisi de yüz yüze Peygamberimizden, babası Hz. Abbas’tan, annesi Lübâbe’den, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali (r.a.)’den, Hz. Abdurrahman İbn Avf’den, Hz. Muaz İbn Cebel’den, Hz. Ebû Zerr el-Gifârî’den biz-zat işiterek hadis-i şerif rivayet etmiştir. Rivayetleri, Kütüb-ü Sitte’de yer almaktadır.

EĞİTİM TARİHİMİZ

PEYGAMBERİMİZDEN SONRA EĞİTİM - II

Irak (Okulu) Bölgesi (Kufe ve Basra)

İbrahim Halil ER
eğitimci yazar

bilgi@millisuurdergisi.com

Bu iki şehirde dini mezhepler, nahiv, gramer ve rey bilgileri gelişmiştir. Bu bilgilerin burada gelişmesinin temel nedeni de Irak bölgesinin eski uygarlık merkezleri olmalarıdır (İran-Bizans). Ayrıca, mevali yani Arap olmayan Müslümanların yoğun yaşadığı yer olduğundan Arapça dilinin incelikleri ve bu dili öğrenme ihtiyacı sonucu nahiv ilmi doğurmuştur. Mezhep ve fırkaların çokluğu ve bu mezheplerin kendi görüşlerini ispatlamak için hadis uydurmaları, sağduyu sahibi alimlerin hadis yerine Kur'anı ve ondan meydana getirdikleri rey (yorum, kıyas ve kendi düşünceleri) geliştirmişlerdir.

Bu iki şehir H.17 (M.638) yılında Halife Ömer'in emri üzerine bir askeri karargah olarak

kuruldu. Kufe, Halife Hz. Ali tarafından başkent olarak kullanıldı. Kufe, Babil (Babylon) şehri harabeleri yakınında yükselir.¹

Irak bölgesi alimlerinin rekabeti gramer ve edebiyatta iki meşhur ekolün ortaya çıkması şeklinde gelişti. Bu iki şehir hadis ve hukuk alanında Hicaz okulları gibi Medine örfünün etkisinde kalmış değildir.

Irak bölgesinde rey'in kullanılmasının temel sebepleri de şunlardır:

1- Bu bölgede bulunan ve burada ilmi bir ekol kuran sahabe alimlerinin etkisi. Bunlar, Abdullah b. Mesu'dur. Abdullah b. Mesud, Hz. Ömer'in

¹ K. Hittin, a.g.e C.2 Sh: 379

ekolüne mensuptur. Abdullah b. Mesud'un yetiştirdiği talebeleri de onun bu görüşünü devam ettirdiler. Bunların başında İlkime b. Kays el-Nahai gelir. O da İbrahim Nahai'nin hocasıdır. Oda Ebu Hanife'nin hocasıdır. Bunlar, rey metodunu sürdürmüşlerdir.

2- Irak bölgesi, savaş ve fetih bölgesi olduğundan buraya bir çok sahabe geldi ve bazıları da buraya yerleşerek öğrenci yetiştirmeye başladılar. Ayrıca, Kufe Hz. Ali'nin de başkenti olması peşinden onun taraftarı olan büyük sahabeleri de getirmiştir. Bunlar; Abdullah b. Mesud, Saad b. Ebi Vakkas, Ammar b. Yasir, Ebu Musa Eşari, Muğire b. Şube, Enes b. Malik, Huzeyfe b. Yeman ve İmran b. Huseyin'dir.

Ayrıca, Irak, Harici ve Şii'lerin de merkezidi. Bundan dolayı mezhebi taassupla birçok hadis uydurulmuştu. Buradaki alimler bu sebepten dolayı her hadisi kabul etmemiş, ağır şartlar ortaya koymuşlardır.

3- Irak bölgesinde gündeme gelen sorunlar ve düşünceler Hicaz bölgesindekinden daha fazla olmuştur. Bunun nedeni de Hicaz bölgesinin medeniyet alanında yeni, Irak bölgesinin ise büyük bir medeniyetin mirası üzerinde kurulmuş olmasıdır.

a) Basra Okulu (Ekolu)

Basralılar Cemel Savaş'ında Hz. Ayşe'yi desteklediklerinden savaşta beş bin kişi kaybettiler. Bundan dolayı Hz. Ali'ye iyi gözle bakmadılar. Kufe Şiiliğin merkezi haline gelmişken, Basra Sünniliğin merkezi olmuştur. Basra'ya gelen sahabelerin başında Ebu Musa el-Eşari, Enes b. Malik ve daha sonra Abdullah b. Abbas, Malik

b. Yesar, İmran b. Husayn ve Abdurrahman b. Semura'dır.

Bu kentin önemli dil bilgini Ebul Esved Düveli'dir. O Kufe'de doğmuş; fakat bilimsel çalışmalarını Basra'da yapmıştır. Bu ekolün en önemli temsilcisi Halil b. Ahmed el-Ferahî'dir. (ö. 786) Halil ününü çığır açan iki keşfine borçludur. Birincisi eski Arap şiirine alışırken, bu şiirlerin ahenk bakımından düzenliliğini ve farklı vezin türlerini keşfetmiş ve böylece daha önce hiç bilinmeyen bir disiplin olan aruzun (ilmul Aruz) öncüsü olmuştur. Anlatıldığına göre o, ardı ardına gelen hecelerde bir ahenk birliğinin varlığını, bir defasında tesadüfen bakırcı dükkanının önünden geçerken, çekicin vuruşlarını seyrettiğinde fark etmiştir.

İkincisi o, kelimeleri alfabetik sıraya göre değil de benzer seslerine göre verdiği bir Arapça sözlük meydana getiren ilk kişidir. Dolayısıyla bu sözlükte başta gırtlaktan çıkan bütün harfler grubu, daha sonra da sırayla damaktan çıkan, ıslık sesi veren, dilden çıkan, dudaktan çıkan ve yarı sesli harfler ve organik benzeşimlerine göre gruplandırılan harfler verilir. Halil'in eseri aynı harfiyle başladığı için, bu ilk Arapça sözlüğün adı, Kitabul Ayn (Ayn Kitabı) olmuştur. Ömrü eserini tamamlamaya yetmemiş, fakat daha sonra öğrencileri, özellikle Leys, onun bu çalışmasını tamamlanmıştır. Eserin tam nüshası maalesef kayıptır. Sadece ondan yapılan bazı alıntılar ve iktibaslar günümüze ulaşabilmiştir.

Basra'nın diğer gramer ustaları da şunlardır: İsa b. Ömer Sekafi (ö.728), Ebul Hattab Ahfeş (ö.793-4) ve Yunus b. Habib (ö. 798)'dir. Bunların çalışmaları daha çok Sibeveyhi'nin eserlerinden bilinmektedir. Sibeveyhi, Ebu Bisr Amr b. Osman (ö.798) İran asıllıdır. El Kitab adlı gramer kitabıyla adını ölümsüzleştirmiştir. Bu eser, 571 bölümde, seleflerinin eserlerine sürekli göndermeler yaparak, Arapça sarf ve nahvin bütün ayrıntılarını konu edinir. Bu eser Arapça gramer kurallarının ilk toplu özeti ve daha sonraki gelişim için bir başlangıç noktası teşkil eden temel bir eserdir. Gerçek şudur ki, Arap olmamasına rağmen Sibeveyhi, Araplar tarafından, kendi ana dillerinin kurallarını sistemleştiren ilk kişi olarak açıkça kabullenilmiş ve daha sonraki eserlerde, bu alanda en büyük otorite olarak sürekli kendisinden müracaat edilmiştir. Bu eserin en büyük yararı, kendi görüşlerini destekleyecek metin kanıtı (şevahid) olarak kısmen Kur'an'dan, kısmen de eski Arap şiirinden 1.050 adet alıntı yapmak suretiyle, dilbilgisinin tartışmalı ve problemliliğinin sistemli

bir biçimde açıklamış olmasıdır. Onun gramer kitabı, doğal olarak, daha sonraki kuşaklar tarafından sık sık yorumlanmıştır. Bu yorumların en önemlisi, yine İran asıllı bir kişi olan Hasan Sirag (ö.978-9) dır.

Basra ekolünün dilbilimcileri, gramerin sadece karmaşık problemleriyle uğraşmamışlardır. Arapçanın zengin kelime hazinesini araştırmak da, onlar için aynı derecede önemli ve ilginçti. Bu tür araştırmalar, onların eski Arap şiirini derleme çalışmalarıyla bağlantılı olarak başlamıştır. Eski Arap şiirinin doğru yorumlanabilmesi için dilbilimciler, cahiliyye dönemine ait lingüistik kullanımları muhafaza eden çöldeki göçebe bedevilere dönmüşlerdir. Dilbilimciler, görüşüp yanıtlarını kayda geçirebilmek için ya bizzat çöldeki bedevi kabilelere ziyaretler yapmışlar ya da onları kente, yanlarına çağırmışlardır. Çöl sakinleriyle temas kurabilmek için diğer fırsatları da hiç ihmal etmemişlerdir. Ebu Amr b. Ala gibi önemli halk bilimcilerin yanı sıra diğer bilim adamları zengin lingüistik malzemelerini aynı yolla toplamış ve bu malzemeyle Arapça sözlük yazımının temelini atmışlardır.

Başlangıçta dilbilimciler, bozulmamış bedeviler arasında kullanılan sözcük ve deyimleri toplamaktan ve bunları konularına göre üstün-körü gruplamaktan öteye gitmemişlerdi. Kitabul Vuhuş (Vahşi Hayvanlar Kitabı) Kitabul Hayl (At Kitabı) Kitabul Şat (Koyunlar Kitabı) Kitabul Hal-kil İnsan (İnsan Huyları Kitabı) gibi adlar taşıyan bu tür koleksiyonlar, sadece adlarını içirdiği konularda çölde kullanılan, en ince detayına varıncaya kadar, bütün lingüistik malzemeyi ihtiva

etmekle kalmıyor, düzenli olarak bu malzemeye ilişkin çok miktarda metin kanıtıyla da güçlendiriliyordu. Pek çok derleyicinin bir hobisi de az kullanılan (garib) sözcükleri toplamaktı.²

Basra ekolünün oluşumunda İran asıllı iki büyük ilim adamı, Sibeveyh ve dilde hocası Halil (ö.797) büyük rol oynamışlardır. Sibeveyh'in tam adı Ebul Hasan Amr b. Osman b. Kanber'dir ve "el-Kitab" namıyla tanınmış esrin sahibidir. İbni Mukaffa, Aristonun "Kitabul İbar" isimli eserini Arapça'ya çeviriyordu. Halil'in de yakın dostu olan İbni Mükafa, kanalıyla Halil, Arapça dilbilgisini de, Aristo'nun mantığının etkisinde geliştirmeyi denemiştir. Dile mantığı sokarak bir nevi dil felsefesi ve analitik felsefe yapmayı denemiştir. Mantığı gramerin aleti olarak görmüştür. İşte bunun içindir ki Basra Ekolü "Ehlül Mantık" olarak adlandırılır.³

Basra ekolüne göre dil, olayların eşyaları, mefhumları ve düşünceleri yansıtan bir ayna gibidir. Onun için, dilin kanunları, düşüncelerin, hayatın, fiziki eşyanın, toplumun ve mantığın kanunlarının aynısıdır. Farklı olamaz. Nahvı sarftan ayırmaksızın gramerciler dilin kurallarını veya kanunlarını her yerde ve her zaman geçerli kabul etmek zorundadırlar. Başta Halil olmak üzere dilde kıyasın (analoji) önemini kabul ediyorlardı. Hatta dildeki istisnaları bile kıyas yoluyla kurallar içinde dahil etmek istiyorlar ve böylece de daha felsefi bir dil mantığı kurmaya çalışıyorlardı⁴

Mehmet Bayraktar Basra ekolu için şu şekilde hayıflanmaktadır: "Ne yazık ki, bir yandan kaidesiz ve kuralsız serbest düşünmeye alışmış ve Arapça'nın kurallarına bağlı kalmak isteyen bedevi Arapların bu çalışmalara itirazı, diğer yandan belki onların etkisinde kalan ekolün sonraki dil alimlerinin bu çalışmayı ilerletmeyip, sadece işin linguistik melseleleriyle meşgul olma yolunu tutmalarıyla dil felsefesi ve analitik felsefe yönünde atılan bu ilk adımlar daha ileri götürülemedi. Böylece bütün kelime zenginliğine rağmen, Arapça bu özelliğiyle şiir ve nesirde mubalağaya ve tekrara çok elverişli olsa bile, kesinliği esas alan bilim dili olma şansını yitirdi.

Basra Ekolünün Alimleri ve Hocaları

Basra ve Kufe sahabileri genelde birbirine karışmıştır. Bunun nedeni alimlerin bu iki şehir

2 Goldziher, a.g.e

3 Doç. Dr. Bayraktar, Mehmet, İslam Felsefesine Giriş, A.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1988

4 Doç. Dr. Bayraktar, Mehmet, İslam Felsefesine Giriş, A.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1988

de de bulunmuş olmasıdır. Örneğin Ebu Musa El-Eşari hem Basra ve hem de Kufe ekolünden sayılmıştır. Çünkü bu iki şehirde de valilik yapmıştır. Önemli sahabeler; Ebu Musa el-Eşari, İmran b. Husayn (672), Enes b. Malik (711), Semure b. Cundeb (678), Abdurrahman b. Semure (670), Ebu Berke (670) ve Ma'kıl b. Yesar (679-689)'dır.

Basra'daki alimlerin çoğu Mevalilerden oluşmaktadır. Bu bölgenin bazı önemli alimleri de şunlardır: Abdullah b. Mes'ud, İlkime b. Kays el-Nahai, İbrahim Nahai ve Hasan Basri'dir.

Hasan Basri: Zeyd b. Sabit'in azatlı kölesidir. Basra'nın fıkıh alimi olduğu gibi, aynı zamanda bir müfessirdir.⁵ İlk dönem İslam Tarihindeki en önemli şahsiyettir. Bir çok fikir ve akımlar kendisinden türemiştir. Bunlar, Tasavvuf, Hadis, Mutezile ve Ehli Sünnettir. Ayrıca, Tasavvuf ve Zühdlüğün kurucusu da kabul edilmektedir. Bu akımların öncüleri ya Hasan Basri'nin fikirlerinden etkilenmiş veya onun talebeleri arasında çıkmışlardır. Hasan Basri, Harici ve Şiaya karşı durmuş, selefi salihinin âkidesini savunmuştur.

Basra'da yetişen alimler de Hasan Basri'nin dışında; Muhammed b. Sirin, Katade, Mutarrıf b. Abdillahi, Ebu Burde b. Ebi Musa ve İbni Mihran'dır.

Irak ekolünün en büyük temsilcisi, Kıyas üstadı Ebu Hanife'dir. Bu ekolün ilk ve ünlü temsilcileri arasında şu tabiin fakihlerinin adları anılmaya değer:

1. Alkame b. Kays en-Nehai (ö.62/681).
2. Mesruk b. el-Ecda' el-Hemdani (ö. 63/682).
3. Kadı Şurey'h b. Haris b.Kays (ö. 78/697 veya 80/699).
4. Said b. Cubeyr (ö. 95/713).
5. Habib b. Ebi Sabit el-Kahili (ö. 119/737).
6. İbrahim en-Nehai (ö. 95/713).
7. Hammad b. Ebi Süleyman (Ebu Hanife'nin hocası, ö. 120/738).

Burada Nehai ailesinden ve Alkame b. Kays'ın yeğenleri olan Esved b. Yazid en-Nehai (ö. 75/694) ve Abdurrahman b. Yezid en-Nehai'yi de anmak gerekir. Nasıl Said b. el-Museyyib Hicazlıların en güçlü fakihine ise, İbrahim en-Nehai de Iraklıların imamlarıydı.⁸

Bu konuyu bitirmeden şuna da tekrar işaret etmek isteriz: Re'y ve Hadis ekolleri arasındaki asıl fark, Hadisi tanımamak veya büsbütün Re'ye yer vermemek değildir. Her iki ekol mensupları da, derece farkıyla, Hadis ve Re'yi kabul etmektedir.

b) Kufe Okulu (Ekolu)

Basra'nın kuzeyinde, Dicle'nin sağ yakasında, eski Ctesiphon (Medain) yakınında bulunan

⁵ Prof. Dr. Fırlan, Ethem Ruhi, Çağımızda İtikadi İslam Mezhpleri, Selçuk yayınları, İst. 1980

Kufe'dir. Bu kent, yine Hz. Ömer zamanında Sad b. Ebi Vakkas tarafından kurulmuştur.(638) Hz. Ali zamanında başkent olmuştur. Daha sonra ihtişamını kaybetmiş ve gitgide önemsiz bir kasabaya dönüşmüştür.

Değişik lehçelere sahip Arap kabileleri ve Farsça konuşan mevaliler Basra ve Kufe'de oturuyorlardı. Bu durum, dil ilimlerinde bu şehirlerin merkez olmasında önemli bir role sahip olmasına neden olmuştur.⁶ Basra ve Kufe de aynı zamanda büyük bir gramer okulu da oluşmuştu. Bu okullar serbest araştırma ve tahlile yönelmişlerdi. Kufe okulu dilin istisnai ve kural dışı yönleri üzerinde yoğunlaşmıştı.

Kufe ekolünün filolojik görüşleri, Basralı rakiplerinden daha yüksek düzeydeydi. Basralılar katı genel kurallar ortaya koymuş ve bireysel üslup özelliklerini önerebilecek örnekler olarak değil de gözardı edilebilecek istisnalar olarak değerlendirmişlerken, Kufe ekolü, bazı şairlerde görülen bu bireysel özelliklerin de benimsenebilecek kıyaslar olduğunu kabul etmişlerdir. İki ekol arasındaki fark, genel olarak, klasik filolojiye kıyas taraftarı olanlarla istisna taraftarı olanlar arasındaki farka benzemektedir.

Kufeli dilcilerin büyük bir bölümü, çalışmalarına Basralı hocalarla birlikte başlamışlar, ancak çok geçmeden Kufe'ye dönmüş ve çoğu kez Basralı hocalarının fikirleriyle çelişen kendi görüşlerini bağımsız bir şekilde açıklamışlardır. Daha sonra bunların pek çoğu hocalık yapmak üzere Bağdat'a gitmiş ve içlerinden seçkinleri, bilimlerin hamisi durumunda olan halifelerin sayılarına girebilmeyi başarmışlardır.

Kufeli dilbilimcilerin en dikkate değer, İran asıllı Ali b. Hazma el Kisai'dir. (öl.804) İlk önce Basra'da Halil b. Ahmed'le birlikte çalışmış, daha sonra Kufe ekolünün kurucusu Rusa ile

birlikte Kufe'de çalışmalarını sürdürmüştür. Ancak bilgilerin büyük bir bölümünü, hac nedeniyle gittiği yolculukta bedevilerden toplamıştır. Harun Reşit'in iki oğlu Emin ve Me'mun'un hocalığını yapmıştır. Sibeveyhi ile rekabet etmiş bu durum Sibeveyhi'nin Bağdat'ı terk etmesine neden olmuştur. Günümüze ulaşan eseri Risale fi Lahnil Amme (Halkın dilde yaptığı hatalar üzerine bir risale)'dir. O, aynı zamanda yedi kıraatten birisinin de sahibidir.⁷

Kufe'de Basra gibi Hz. Ömer zamanında yapıldı. Fakat, Nahiv alanında Basra kadar ileri olamadı. Büyük olasılıkla Basra'dan Nahiv ilmini alıp ondan etkilendiler. Bu ekol hakkında çok fazla bir bilgiye sahip değiliz. Bunun nedeni Kufelilerden bize çok fazla eser ulaşmamış olmasıdır. Daha çok sonradan gelenlerin Basra ve Kufe ekolleri arasındaki ihtilaftan bahsetmeleri sayesinde bilgi sahibi olmaktayız. Sonradan gelen Muteahhirinler Basra ekolünü Kufe ekolüne tercih etmektedirler.⁸ Kufe'deki alimlerin çoğu da Araplardan oluşmaktadır. Hz. Ali taraftarları olan Kufeliler, Arap dili ve İslam öğretimine katkıları parlak olmuştur. Kufe, Şiiliğin merkezi haline gelmişti. Kufe, Basra ile beraber devletin en önemli ekonomik ve entelektüel merkeziydi. Bu şehir tarıma dayalı imparatorlukların doğal çekim alanı haline gelmişti.

Kufe, nahiv ve dil alanında çok ileri gitmesine rağmen fıkıh alanında Ebu Hanife'ye kadar ciddi bir çalışma ortaya koymamıştı. Kufe ekolu, Ebu Hanife, İbrahim Nahai, Hz. Ali ve İbn-i Mes'ud'a dayanmaktadır.⁹

Kufeliler arasında ilk defa Nahiv ve dil çalışmasını yapan Muhammed b. Ebi Sare'dir. Kufe Ulaması: Ebu Hasan Ahmet, Kitabı et-Teşrif'tir.

⁷ Goldziher, a.g.e

⁸ el-Ulumul Ameliye

⁹ Dr Ali Hasan Abdulkadir, Nazaratul Amme fi-Tarih-il Fikhil İslam

⁶ Aycan, Dr. İrfan, a.g.e Sh:125

Halit b. Külsüm el-Kelbi: Eseri Kitabul Şuara, Kutabul Eşarul Kebail'dir.

Kufe ekolü dil ve nahiv alanında daha çok işi linguistik açıdan ele almış ve çoğunluğu dilde ezoterik manaya ağırlık veren şii alimler almasıyla kısı zamanda Platon ve Yeni-Pisagorculuğun veya hatta Yahudi kabalizminin etkisiyle birlikte dil felsefesi, Hurufilik, sembolizm ve cifriliğe dönüşmüştür. Harfler ve kelimelerin arkasında gizli manalar aramaya başlamışlardır. Bu tutum gerçekten Cafer Sadık'ta yoksa bile, bunu Cabir b. Hayyan'ın Harflerin Mizanı teorisinde ve Farsça yazılmış "Umul Kitab" adlı eski bir eserde açıkça görmek pekala mümkündür. Belki onları böyle bir tutuma iten sebeplerden biri de Kur'an'daki "hurufu mukatta"ların cazibeleri olabilir. Belki Kufe ekolü çevresinde gelişen dil anlayışı, mantıki olmaktan ziyade, ruhi olan başka bir dil felsefesi olarak da ayrıca değerlendirilebilir¹⁰.

Kufe'deki Alimler, Öğretmenler

Sahabi Alimler: Kufe'deki ilmin kurucusu Hz. Ali ve İbni Mesut'tur. İbni Mesut; Hz. Ömer tarafından Kufe'ye gönderilmiştir. Buradaki fıkıh medresesinin kurucusudur. İlk Müslüman olan altıncı kişidir. Kufe'deki diğer alim sahabeler de; Ammar b. Yasir (657), Ebu Musa el-Eşari (664)'dir.

Diğer alimler de şunlardır:

- 1- Alkame b. Kays el-Nahai (681): Adı; İlki-me b. Kays b. Malik el-Nahai el-Kufi'dir. Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali ve İbn-i Mesud'dan rivayetler yapmıştır.
- 2- İbrahim el-Nahai (713): Adı; İbrahim b. Yezid b. Kays el-Nahai'dir. Mesruk, İlikime, Şureyh ve diğerlerinden rivayet yapmıştır. İbrahim Nahai Ebu Hanifenin hocası Hammad b. Ebi Süleyman'ın hocasıdır.
- 3- Esved b. Yezid (693)
- 4- Ubeydullah Selman b. Amr (691)
- 5- Abdullah b. Utbe b. Mes'ud (682)
- 6- Abdullah b. Şubrume (761)
- 7- Abdurrahman b. Ebi Leyla (702)
- 8- Hammad b. Ebi Süleyman Muslim Mevla İbrahim b. Ebi Musa el-Eşari (737)
- 9- Şa'bi Amir b. Şurahil (721)
- 10- Ebu Hanife Nu'man b. Sabit (767)
- 11- el-Ferra: Kufe ekolünün önde gelen

nahivcisidir. Kur'anı nahiv kurallarına göre tefsir etmiştir. Eseri; Kitabül Meanil İslam'dır.

Suriye Bölgesi ve Okulları

Suriye zengin bir bölgedir. Buraya birçok peygamber gönderildi. Suriye'de birçok medeniyet hüküm sürdü. Hz. Ömer, fethedilen diğer bölgeler gibi buraya da İslam'ı öğretecek davetçiler gönderdi. İlk gönderilenler Muaz ve Ebu Derda'dır. Şam ekolu ve okulları bunlar tarafından kuruldu. Daha sonra Ebu Ubade ve Abdullah b. Ganem gönderilmiştir. Bu bölge asıl öncülüğünü Emevilerin merkezi olmasıyla yaptı.

Dimeşk (Şam) Okulu

Şam bölgesinin sahabe alimleri şunlardır: Muaz b. Cebel (639), Ebu'd Derda (652), Ubade b. Samit el-Ensari (654), Muaviye b. Ebi Süfyan, Ebi Zeri Gifari, Şurahbil ibnus Sımt el-Kindi (656), Ebu Umame el-Bahili Sudeyy b. Aclan (705), Abdurrahman b. Gammi el-Eş'ari (697)

Şam, Emevilerin başkenti olduğundan her taraftan bilginler ve alimler buraya gelip yerleşmiş ve burada güçlü bir entellektül havanın doğmasını sağlamışlardır.

Mısır Okulu (Ekolu)

Müslümanlar, Mısır'ı fethettikleri zaman orada Yunan ve Roma kültürleriyle karşılaştılar. Mısır'ın zengin olmasından dolayı Araplar oraya yerleştiler. Mısır ekolünün kurucusu Amr b. As'tır. Ardından onun oğlu Abdullah buradaki ilim bayrağını dalgalandırmıştır. Hatta Mısır ilminin kurucusu kabul edilmektedir. Ayrıca, Mısır'da en son vefat eden sahabe Abdullah b. el-Haris b. Cez'i (704) de önemlidir. Mısır'a gelip yerleşmiş 300 civarında sahabe vardı. Fakat Mısır'a asıl şöhretini İmam-ı Şafi'nin gelip yerleşmesi ile verecektir. Mısır'ın önemli alimlerinden birisi de Leys'dir. Burada önemli bir fıkıh okulu kurmuştur. İmam-ı Şafi, Leys için; "Malik'ten daha alimdir. Fakat talebeleri onun fikirlerine sahip çıkmadılar. Bundan dolayı mezhebi kaybordu" demiştir. Medine'deki okulların aynısıdır.

Diğer Bölgeler

Diğer bölgelerdeki alimle de şunlardır: Yemame beldesinde, Yahya b. Ebi Kesir et-Tai (746), Yemen'de, Tavus b. Keysan (724) Fakat o Mekke'de kaldığından Mekke ekolünden de sayılmaktadır. Horasan da Suriye ekolüne tabidir. Bölgenin önemli alimlerinden Dahhak el-Muzahım el-Hilali (724) ve Ata b. Ebi Muslim el-Horasanı (755) gelir.

10 Doç. Dr. Bayraktar, Mehmet, İslam Felsefesine Giriş, A.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1988

DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU

Nihal KARAOĞLU
eğitimci

Günümüzde önemli sorun olarak karşımıza çıkan “Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu” nedeniyle “Hiperaktif” terimi yerinde duramayan veya enerjisi fazla gelen her çocuğa yakıştırılan bir sıfat haline gelmiştir.. Hiperaktivite nedir? Her hareketli çocuk hiperaktif midir? Dikkat eksikliği ve Hiperaktivitenin özellikleri nelerdir? Anne, baba ve öğretmene düşen sorumluluklar nelerdir?

Hiperaktivite olarak da bilinen “Dikkat Eksikliği Aşırı Hareketlilik Bozukluğu (DEHB)”, 7 yaşından önce başlayan ve bireyin gelişim düzeyine uygun olmayan, dikkati toplama ve sürdürme, aşırı hareketlilik ve ataklıkla karakterize yaşam boyu devam eden bir sorundur.

Bu sorun, gelişimsel olarak üç temel alanda problem oluşturmaktadır. Bunlar;

*Dikkat süresi kısalığı,

*Kendini kontrol etmede güçlük çekme,

*Davranışlarda ya da düşüncelerde ataklık ve huzursuzluk olarak

görülmektedir.

Bu sorunu olan çocuklarda temelde dikkat problemlerine rastlanırken, bir kısmında da aşırı hareketlilik görülmektedir.

Bu sorun;

1-Aşırı hareketlilik ile birlikte olan dikkat eksikliği (DEHB),

2-Aşırı hareketlilik olmaksızın dikkat eksikliği bozukluğu (DEB) olarak ikiye ayrılmaktadır.

Hiperaktif çocuklar gereğinden fazla hareketlidirler, düşünmeden davranır ve dikkatlerini (ilgilerini çekmeyen konularda) birkaç dakikadan fazla yo-

ğunlaştıramazlar. Hiperaktivite çocukların %5 inde. Erkek çocuklarda kız çocuklara oranla 3 kat daha fazla, her sınıfta ortalama bir ya da iki öğrencide görülür. Bu çocuklar davranışlarını kontrol etmekte zorlanırlar. Bu kontrol zorluğu arkadaş ve aile ilişkilerinde sorunlara, okulda başarısızlığa sebep olabilir. Bu sorunu taşıyan çocuklar okulda dersi yeterince dikkatli dinleyemezler; sınavlarda dikkatsizce hatalar nedeniyle bildiklerini de yanlış yapabilirler. Evde ders çalışmaları dikkatin kolayca dağılması nedeniyle verimli olmaz. Sonuç olarak normal bir gelişim düzeyi ve zekaya sahip olmalarına karşın okul başarıları, kapasitelerine oranla düşük olur. Dürtüsellik nedeniyle aile, arkadaş ve öğretmenleriyle ilişkilerinde sorunlar yaşarlar. Zaman içinde sürekli eleştiri ve olumsuz uyarılar almaları nedeniyle benlik saygıları düşer. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, bebeklikten erişkinliğe kadar yaşamın her alanında olumsuz etkileri olan önemli ama tedavisi olan bir bozukluktur.

Dikkat eksikliği, dikkat süresinin ve yoğunluğunun bireyin yaşına göre daha az olması durumudur. Bu sorunu taşıyan kişiler belirli bir noktaya odaklanmakta güçlük çekerler ya da dikkatleri kolayca dağılır. Dağınık ve unutkanlırlar, sık sık eşya kaybederler. Dikkat süresi ve yoğunluğu, her yaşta farklıdır. Beş-altı yaşlarındaki bir çocuk için normal kabul edilebilecek dikkat süresi, on iki yaşındaki bir çocuk için kısadır. Bu nedenle her birey kendi yaş dilimi içinde değerlendirilmelidir. Uyarana ve çevreye ait bazı faktörler dikkat süresi ve yoğunluğunu etkiler. Ödev başında on dakikadan fazla oturamayan bir çocuk, bilgisayar başında saatlerce oyun oynayabilir ya da sevdiği bir televizyon programını uzun süre izleyebilir. Bu onda dikkat eksikliği olmadığını göstermez. Dikkat eksikliği olan bir birey için, dikkatin bir noktaya odaklanması ve sürdürülmesi kalabalık, gürültülü ortamlarda daha da zordur. Bununla birlikte bire bir ilişkilerde, sakin ortamlarda ve ilgisini çeken konular-

da daha uzun süre odaklanabilir.

Dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik belirtilerinin ayırt edici özellikleri aşağıda yer almaktadır.

Dikkat eksikliği durumunda

Çoğu zaman;

*Ayrıntıya dikkat etmede başarısızdır. Okulla, işiyle ilgili ya da başka etkinliklerde dikkatsizce hatalar yapar.

*Görevlerinde ve oyun etkinliklerinde dikkatini sürdürmede güçlük çeker.

*Kendisiyle doğrudan konuşulduğu zamanlar dinlemez görünür.

*Yönergeleri başından sonuna kadar takip etmez.

*Görevleri veya etkinlikleri organize etmekte güçlük yaşar.

*Uzun süreli bilişsel çaba gerektiren görevlerden (okul veya ev ödevleri gibi) kaçınır, hoşlanmaz veya gönülsüzce yapar.

*Görevleri veya etkinlikleri için gerekli şeyleri (oyuncak, okul ödevi, kalem, kitap veya araçlar) kay-

beder.

*Dış uyarıcılar kolaylıkla dikkatini dağıtır.

*Günlük işlerini unutur.

Hiperaktivite-Dürtüsellik durumunda

Çoğu zaman ;

*Elleri, ayakları kıpır kıpırdır ya da oturduğu yerde kıpırdanıp durur.

*Gereksiz yere sağa sola koşturur, eşyalara tırmanır.

*Sınıfta ya da oturması beklenen diğer durumlarda oturduğu yerden kalkar.

* Sakin bir biçimde, boş zamanları geçirme etkinliklerine katılma ya da oyun oynama zorluğu vardır.

*Hareket halindedir ya da bir motor tarafından sürülüyormuş gibi davranır.

*Gerekli gereksiz çok konuşur

* Sorulan soru tamamlanmadan yanıt verir.

*Sırasını beklemekte güçlük çeker.

*Başkalarının sözünü keser ya da oyunlarında araya girer

Hiperaktivite ve Dikkat eksikliğinden söz edebilmek için çocuğun bu belirtilerden altısı ya da daha fazlasını, en az altı aydır uyumsuzluk yaratacak ve gelişim düzeyine uygun olmayan şekilde göstermesi gerekir.

Çocukta yukarıda yer alan özelliklerle birlikte ;

*Belirtilerin 7 yaşından önce başlaması

Belirtilerden kaynaklanan bazı sorunların iki ya da daha fazla ortamda (okul/iş ve ev) görülmesi,

*Bu belirtilerden aile ve öğretmenin şikâyetçi olması

*Belirtilerin 6 ay boyunca devam etmesi,

*Yaygın gelişimsel bozukluk, zihinsel ve gelişimsel

yetersizlik ve diğer psikolojik bozuklukların olmaması,

*İşitme ve görme yetersizliklerinin olmaması

gerekmektedir.

Aileler hiperaktivitenin ilk belirtilerini çok erken yaşlarda fark etseler de genellikle profesyonel yardım arayışına çocuk okula başladıktan sonra sorunlarla baş edemeyince başlamaktadır. Çünkü sınıf ortamında sorunun belirtilerinin daha fazla göze batması aile ve öğretmeni araştırma ve çözüm üretmeye itmektir.

Bu sorunun tanısı için önce aileden çocuğun detaylı gelişim öyküsü ve davranışlarıyla ilgili bilgiler alınır. Ayrıca aileden tanı için kullanılan bazı ölçekleri doldurması istenir. Çocuk bireysel olarak muayene edilir, dikkat ve diğer becerileri değerlendiren testler yapılır. Bunların dışında çocuk okula gidiyorsa, öğretmenlerinden davranışları ve akademik durumu hakkında bilgiler alınır. Öğretmenlerin de doldurduğu bazı ölçekler vardır. Sonuç olarak aile, öğretmen ve hekimin değerlendirmeleri birleştirilerek bu tanıya ulaşılır.

Nasıl Tedavi Edilir ?

Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunun tedavisinde ilaç, anne baba eğitimi, öğretmen eğitimi ve çocuğun bireysel terapisi birlikte kullanılmaktadır. Bu yöntemler içinde en etkin ve en kısa sürede yanıt veren tedavi ilaç tedavisidir. Ancak çocuğun, anne babanın ve öğretmenin bu konudaki eğitimi, tedavinin etkinliği ve kalıcılığı için önemlidir. Uzun süreli bir sorun olduğu için tedavi planı da uzun süreli ve çocuğa özel olmalıdır.

Tedavisinde kullanılmakta olan uyarıcı ilaçlar, dikkatin dağılmasını önler ve davranışların daha kontrollü olmasını sağlarlar.

Bu ilaçlar bağımlılık yapmaz . Büyümede geri-

lik yapmaz. Çocukları uyuşturmaz. Yan etkiler geri dönüşümsüz değildir. Altı yaştan itibaren her yaşta kullanılabilir.

Anne Babalar ve Öğretmenler Ne Yapmalı ve Nasıl Davranmalıdırlar ?

- Öncelikle uygun tanı ve tedavi için bir çocuk ruh sağlığı uzmanına başvurup, hekimle işbirliği yapılmalıdır. Bu sorun evde anne babanın ya da okulda öğretmenin uygulayacağı disiplin yöntemleriyle çözülebilecek bir sorun değildir.

- Çocukla iletişim kurarken mutlaka göz teması kurun, sizi dinlediğinden emin olun, gerekirse söylediğinizi tekrarlatarak kontrol edin.

- Evde ve okulda, açık ve net kurallar ve sınırlar oluşturun. Bu kurallara bağlı kalın.

- Çocuğun güçlü ve zayıf yanlarını belirleyip, başarılı olabileceği durumlar ve etkinlikler planlayın. Çocuğun kendine güvenebilmesi ve benlik saygısının artması için bu çok önemlidir.

- Olumlu davranışları övgü, sevgi ve ödülle destekleyin.

- Göz ardı edebileceğiniz, ilginizi çekmek için yapılan davranışları görmezden gelin.

- Olumsuz davranışlarının doğal sonuçlarını yaşamalarına izin verin.

- Kurallar ve sınırlar bozulduğunda uygun bir ceza verin (mola, bir ayrıcalığı geri almak, puan düşürmek).

- Eleştiriden çok övgüyü kullanın. Özellikle başka çocukların içinde onu eleştirmekten kaçının. Diğer çocuklarla kıyaslamayın.

- Çocuğunuzla her gün en az yarım saat “özel zaman” uygulaması yapın. Bu uygulama sırasında onun istediği bir oyun ya da etkinliği gerçekleştirin. Bu süre içinde çocuğu yönlendirmeyin, eleştirmeyin, bir şeyler öğretmeye çalışmayın. Amaç bir şey öğretmek değil birlikte keyifli zaman geçirebilmektir.

- Ev dışında sosyal ve sportif etkinliklere katılmasını destekleyin.

Unutulmamalıdır ki hiperaktif bir çocuğun anne-babasından, öğretmenlerinden ve danışmanlarından bugün göreceği yardım ve destek, gelecekte onun başarılı ve mutlu bir erişkin olmasına yardım edecek tir.

Kaynaklar: Ç.R.S Uz DR .Ö.ERMAN egitim.com

DEHB ÖĞRETMEN EL KİTABI Milli Eğitim Yay.

Sözün Gücü

Katkılarınızı bekliyoruz

Aydın FERŞADOĞLU

abc@millisuurdergisi.com

Ayna ve terazi yalan söyler mi?
Mevlâna

İnsana sadakat yaraşır görse de ikrah.
Doğruların yardımcısıdır Hz. Allah.
M. Âkif Ersoy

Ahmaklık, hatada ısrar etmektir.
Abdülhakim Arvasi

Arkadaşlık peki demekle kaimdir.
Mehmet Zahid Kotku

Kötü tohumdan iyi meyve alınmaz.
Düşmanı dost yapmak istiyorsan,
ona iyilik elini uzat.
Sadi Şîrazi

Anaokulu Ve Anasınıfı Öğretmenleri Olarak Yavrularımıza

Din Eğitimi Verirken Nelere Dikkat Etmeliyiz?

A. Mecit DÖNMEZBİLEK
eğitimci yazar

1 982 yılında kabul edilen Anayasanın 24. Maddesinde Din Kültürü ve Ahlak öğretiminin ilköğretim 4-8 sınıflarında ikişer saat, orta öğretimde de birer saat okutulması zaruri kılınmıştır. Okul öncesi dönemde ve ilköğretimin 1-3.sınıflarında öğrencilere dini bilgilerin verilmesinde öğretmenlere müfredatlı ve sistemli olarak hiçbir resmi sorumluluk yüklenmemiştir.

Çocuklar, 0-2 yaş arası kreşlerde, 2-4 yaş arası yuvalarda bakım ve koruma altında bulunmaktadır. Ancak 4-6 yaş arasında anaokullarında bulundukları dönemde öğrenmeye açık olmakta ve gördüklerinden etkilenmeye başlamaktadırlar.

0-4 yaş arasında; anne-babaların yavrularına din eğitimi verirken dikkat etmeleri gereken hususları Milli Şuur dergimizin 3. sayısında anlatmaya çalıştık. Bu sayımızda da öncelikle anaokulu ve anasınıfı öğretmenlerimiz bu konuda bazı mesajlar vermeye gayret edeceğiz.

Ana Okullarında Amaç

Anaokulu öğretmenlerimizin bu konuda şunları bilmesinde yarar görüyorum: 1984 yılında 18337 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Anaokulları Yönetmeliği’nde amaç ve görevler sayılırken; “..çocuklarda 1-Millet,vatan,bayrak,insan sevgisi ve manevi değerlere bağlılığın gelişmesine yardımcı olunmalı” denilmektedir.

Bunun yanında çocukların ahlaki gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla “çocukların iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak” ve”...dürüst, nazik, saygılı ve düzenli olmalarını sağlamak”, ifadeleri yer almaktadır.

Çocuklar bu dönemde öğretmenlerine bayram, mevlit, doğum-ölüm, günah-sevap, doğru-yanlış, iyi-kötü, ahlaklı-ahlaksız, cennet-cehennem, namaz-oruç gibi kavramlar hakkında sorular yöneltebilmektedirler. Anaokulu öğretmenlerinin bu gibi sorulara doğru cevap verebilmeleri için önceden hazırlıklı olmaları gerekir. Susmak ya da yanlış cevaplar vererek soruları geçiştirmek doğru olmaz.

Anaokulu öğretmenlerimizin okul öncesi dönemde çocuğun nasıl bir dini gelişim gösterdiklerini bilmesinde

büyük yararlar vardır. Çocuklarda “Allah” kavramı nasıl hangi yaşta oluşur bilinmesi gerekir.Yapılan araştırmalarda dini tören ve inanışların yoğun yaşandığı yerlerde dini uyanışın çocukta erken başladığı tespit edilmiştir. Okul öncesi çocuk Allah’ı insana ait çizgiler içinde hayal etmektedir.Örneğin bir çocuk Allah’ı ufuklar ötesinde bulutlar arkasında ak sakallı bir dede gibi algıladığına ifade etmiştir.

Dua Öğretilmelidir

Okul öncesi dönemde çocuklar dua etmekten hoşlanırlar. Anlamını bilmesinde de büyüklerinin yaptığı duaları onlardan dinleyerek öğrenebilirler. Çocuk neyi sormuşsa ona cevap vermeli, cevap verilmeden önce soruyu sordurtan nedenler öğrenilmeye çalışılmalıdır. Bu dönemde en iyi yapılacak şey çocuğu sık soru sormaya yöneltmektir.

Bu dönemde kısa yemek duaları, yatmadan önce yapılan küçük dualar ile anne-baba ve herkesi iyiliği üzerine yapılacak kısa cümlelerden oluşan dualar ezberletilebilir.

Çevrede görülen varlıkların yaratıcısının Allah olduğu, bu varlıklara değer vermenin ve onları korumanın Allah’a yakınlık olacağı benimseltilmelidir.Çocuklar bu dönemde doğaya karşı çok ilgili olurlar.Tabiat sevgisi ile büyürler, tıpkı çiçekler gibi öğrencilere tabiatdaki her şeyi yüce Allah’ın biz insanların mutlu bir şekilde yaşaması için yarattığı gerçeği örnekler verilerek kavratılmaya çalışılmalıdır. Bu sayede Allah’a olan sevgileri artarak gelişecektir.

Okul öncesi dönemde çocuk cami, mescid, gibi ibadet yerlerine götürülüp oradaki mevlit, ilahi, vaaz gibi programları kısa süre içinde olsa izlemesi sağlanmalıdır. Çocukların hayal gücü beslenir ve zenginleşirse alt yapı dini eğitim için hazır hale getirilmiş olur.

Korkutmak Yanlıştır

Okul öncesi dönemde çocuğu cehennemde insanların yanacağı, yağmur yağdığında veya şimşek çaktığında Allah’ın çok kızdığı kötü insanları taş yaptığı şeklinde ifadeler kullanarak korkutmaya çalışmak çok tehlikelidir. Bu konuda batılı eğitimci ve ilahiyatçı Salzman; çocukların büyük Tanrı’dan korkutulduğunda

O'ndan soğuyacaklarını ileride dinsiz olabileceklerini ifade etmektedir.

Okul öncesini eğitimde doğrudan bir din öğretimi değil dolaylı bir din eğitiminden bahsetmek mümkündür. İlerideki din eğitimi ve öğretimi için temel olabilecek oyun, resim, müzik, şiir, masal, fıkra, hikaye anlatımı gibi çalışmalar üzerinde durulmalıdır. Çocuğun oradaki kahramanları kendisine örnek alacağı dikkate alınmalıdır.

Anaokulu öğretmenleri bu dönem eğitiminde dini hikayelerden yararlanabilirler. Küçük basit hikayeler bu konuda çocuğun duygu dünyasını geliştirir. Bu dönemde dinin duygu yönü öne çıkarılmalıdır. Böylece çocuğun dini kavramlar üzerinde düşünmeye başlaması sağlanmış olur.

Çocuklar bu dönemde yağmur, kar, gece-gündüz, yıldızlar, ay, güneş gibi tabiat olaylarını; balık, kuş, kedi, köpek gibi evcil hayvanları; çiçek, ağaç, meyveler gibi bitkileri ve mevlid, bayram ibadetler gibi yaşanan dini olayları merak ederler.

Anaokulu öğretmenlerimiz çocukların bu meraklarını izale ederken bunların hepsini bizler için yaratanın Allah olduğunu, bundan dolayı da O'na teşekkür etmemiz gerektiğini açıklayarak Allah ile insan arasındaki ilişkiyi anlatmış olurlar.

Oyunla Öğretmek

Bu dönemde oyunun yeri çok büyüktür. Çocuk anaokulunda arkadaşlarıyla oynarken, dayanışma, paylaşma, başkalarının hakkına saygı duyma, büyüklerin sözünü tutma gibi dini kuralların bazılarını öğrenir. Öğretmenlerimizin oyun seçimlerinde bu hususu dikkate almaları çocuğun dini eğitime katkı sağlayacaktır. Kendini oyuna veren çocuğun çevresine intibakta zorluk çekmediği araştırmalar neticesinde ortaya çıkmıştır. Sosyal duygunun gelişmesi ilk çocukluk dönemi dediğimiz bu devrede gerçekleşmezse hayatın başka devrelerinde gerçekleşme imkanı bulması çok zor olmaktadır. Anaokulu öğretmeni oyunlar yardımıyla çocuğun gelişimini besleyebilir. "Biz" kavramının gelişmesi ahlaki olgunluğa götürür.

Çocuklar okula gelinceye kadar anne ve babalarını model alırlar. Bundan sonra model olarak ikinci kişi anaokulu öğretmeni olmaktadır. Çocuğun dini eğitiminde aile ve okul birbirine yardımcı olmalıdır. Çocuk; ebeveyn ve öğretmenin küçük bir kopyası olarak büyüyeceğinden aile ve öğretmenin işbirliğinin ne kadar önemli olacağı bir kere daha ortaya çıkmaktadır.

Dini emir ve prensipleri çocukların hareketlerini emir ve yasaklarla sınırlandırarak, ceza vererek benimsetmek mümkün olmaz. Çocuğun ilgi duyduğu ve hoşuna giden etkinlikler içinde istenilen davranışları yerleştirmek mümkündür.

Çocuğun bu dönemdeki dini eğitimi almasında bayramların, mübarek gün ve gecelerin, kandillerin önemi büyüktür. Müfredatlı bir din eğitimi bu dönemde verilmesi de dini tören ve kutlamalar onları etkiler. Okullarımızda genellikle dini bayramlarda kutsal günlerde

ve kandillerde özel programlar yapılmamaktadır. Fakat taklit, temsil ve drama yoluyla bu bayramlar anaokulu çocuğunun anlayabileceği şekilde ele alınabilir. Boyama, kesme yapıştırma vb. yollarla dini gün ve geceler üzerinde durulabilir. Böylece çocukların dini olaylara karşı ilgileri artırılabilir.

Sosyal Çevreyi Öğrenme

Çocuklara; çevrelerindeki komşu, akraba, arkadaş vb. diğer insanlarla iyi geçinmeleri, büyüklerini saymaları, küçüklerini sevmeleri öğretilbilirse daha sonraki yıllarda öğrenecekleri dini kavramların anlaşılabilmesi kolaylaşmış olur. Bu dönemde Allah'ın ve sevgili Peygamberimizin insanları, özellikle çocukları çok sevdiği örneklerle anlatılmalıdır. Ayrıca "insan" kelimesinin etimolojik araştırması yapıldığında "birbirleri ile iyi geçinen", "kişiler arasında iletişim kurabilen" anlamına geldiği hususu da vurgulanabilir.

Çocuklara, hayata olumlu bakabilme, her şeyin iyi ve güzel tarafını görebilme alışkanlığı kazandırarak, dini eğitimin temelini oluşturacaktır. Çocuğun doğasındaki tebessümün, gülümsemenin bozulmadan devam etmesi için gayret göstermek, mutlu insan olarak yetişmesine yardım edecektir. Zaten İslam dininin gönderilişinin ana gayelerinden birisi de insanların dünya ve ahirette mutlu yaşayabilmelerini sağlamaktır.

Müzik

Anaokulu öğretmenlerimiz çocuğun dini eğitiminde müzikten yararlanabilmelidir. Dini musiki örneklerinden olan ilahiler, çocukların ilgisini çekmekte, sevinçlerini ve neşelerini arttırmaktadır. Bu konuda piyasada çok sayıda CD'ler bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse "Teşekkür ederim Allah'ım" ilahisini okuyan miniklerin bu parçası en çok dinlenen ilahiler arasına girmiştir.

Anaokulu öğretmenlerimiz bu konuda fıkra ve bilmecelerden de yararlanabilirler. Nasrettin Hoca'dan seçilecek mesaj yüklü fıkralar ile bilmeceler bulmaca kitaplarından seçecekleri bazı bilmeceler çocuğun dini eğitime alt yapı oluşturacaktır.

Sonuç olarak; anaokulu döneminde çocuğun eğitiminde öğretmenlerin etkisinin büyüklüğü hepimizin malumudur. Yavrularımıza doğru dini bilgileri verebilmek, onları vatan, millet, bayrak gibi manevi değerlerle donatabilmek için Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın anaokulu öğretmenlerimize yönelik seminerler vermesini öneririm. Avrupa Birliğine girmek için gayret gösteren hükümetin Avrupa da dini eğitimin kreşlerde verilmeye başlandığını, ayrıca bazı kreşlerin kiliseler tarafından açıldığını bilerek bu konuda ülkemizde benzer çalışmalara imza atmasını Şuurlu Öğretmenler derneği adına beklemekte olduğumuzu bildirmek isterim.

Sevgili okurlarım Allah izin verirse bundan sonraki sayıda temel eğitimin birinci kademenin 1.,2. ve 3.sınıflarında görev yapan öğretmenlerimize yavrularımıza dini eğitim verirken nelere dikkat etmeleri hususunda bazı mesajlarımız olacaktır.Yeni sayıda buluşmak dileğiyle....

bilgi@millisuurdergisi.com

Açıklama: Ödül 100 kişiye 1 yıllık dergi hediye edilecektir.

1	2	3	4	5	6	7

Cansuyu ve Milli Eğitim Bakanlığı İşbirliğiyle

Yılın Eğitim Seferberliği

Bir Engeli de
Sen Kaldır...

Bir Engelliği de
Sen Güldür...

Bağışlarınız İçin Hesap Numaralarımız

ZİRAAT BANKASI
BALGAT ŞB.
62 62 62 62-5008

VAKIFBANK
T.B.M.M BÜROSU
782-20 300 00

ALBARAKATÜRK
BALGAT ŞB.
555 55 55-8

TÜRKİYE FİNANS
BALGAT ŞB.
99 444 444 -8

GARANTİ BANK.
ÇETİN EMEÇ ŞB.
6298331

tekerlekli sandalyesiz öğrenci kalmayacak...

www.cansuyu.org.tr

tel:0312 285 20 03 (pbx)